

บทที่ 2

สังเขปประวัติความเป็นมาของชาวไทใหญ่ และประวัติชุมชนของ ชาวไทใหญ่ในตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง และตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

ในบทนี้จะกล่าวถึงสังเขปประวัติความเป็นมาของชาวไทใหญ่ และประวัติชุมชนชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่คือ ชุมชนไทใหญ่ในสังคมเมือง และชุมชนชาวไทใหญ่ในสังคมชายขอบ ประวัติชุมชนชาวไทใหญ่ในสังคมเมืองในกรณีนี้จะกล่าวถึง 2 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนของชาวไทใหญ่บริเวณวัดป่าเป้า และชุมชนชาวไทใหญ่บริเวณวัดกู่เต้า ส่วนชุมชนไทใหญ่ในสังคมชายขอบในกรณีนี้จะกล่าวถึง 2 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนของชาวไทใหญ่บริเวณวัดนาหวาย และชุมชนชาวไทใหญ่บริเวณวัดเวฬุวัน นอกจากสังเขปประวัติชุมชนชาวไทใหญ่ในกรณีศึกษาแล้ว จะกล่าวถึงความหลากหลายในความเป็นไทใหญ่และความหลากหลายทางชาติพันธุ์ภายในชุมชนเดียวกัน ซึ่งจะขอลำดับถึงในแต่ละประเด็นตามลำดับดังต่อไปนี้

สังเขปประวัติความเป็นมาของชาวไทใหญ่ และประวัติความเป็นมาของชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่

สังเขปประวัติความเป็นมาของชาวไทใหญ่

“ไทใหญ่”เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งของชนชาติไท ซึ่งนักวิชาการหลายท่านเชื่อกันว่ามีประวัติความเป็นมายาวนานกว่า 2,000 ปี และมีถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่ในประเทศจีน จากการรวบรวมข้อมูลทางเอกสารของ เทอร์วิล, บี. เจ (2553, หน้า 14) ในหัวข้อเรื่อง “การค้นหาล้างกำเนิดของชนชาติไท บทประเมินความเห็นต่าง ๆ และแนวคิดใหม่”ได้อธิบายว่า มีนักค้นคว้าชาวตะวันตกจำนวนหนึ่งที่ระบุว่า ถิ่นเดิมของชนชาติไทโบราณอยู่ในจีน ดังเช่น ความเห็นของ Von Eickstedt ซึ่งได้กล่าวว่า ถิ่นเดิมของชนชาติไทโบราณอยู่ในจีนตอนกลาง โดยตลอดระยะเวลา 2,000 ปีแรกก่อนคริสตกาล ชนชาติไทเป็นผู้ครอบครองที่ราบลุ่มแม่น้ำแยงซีและฮวงโห ต่อมาประมาณ 700 ปี ก่อนคริสตกาลเกิดการต่อสู้กันอย่างยาวนานใหญ่เพื่อช่วงชิงที่ราบลุ่ม 2 แห่งนี้ และในที่สุดชาวจีนก็เป็นผู้ชนะ ชนชาติไทจึงต้องอพยพลงมาทางใต้ และมาตั้งหลักแหล่งอยู่ตามที่ราบซึ่งชาวไทได้ครอบครองอยู่ในปัจจุบันนอกจากนี้แล้ว ยังมีนักวิชาการชาวตะวันตกคนอื่น ๆ ที่เชื่อว่าถิ่นเดิมของคนไทกระจัดกระจายทั่วไปในบริเวณตอนใต้รวมถึงตะวันออกของจีน นักวิชาการเหล่านี้ ได้แก่ W. Eberhard, William J Gedney เป็นต้น

ในส่วนนักค้นคว้าชาวไทยที่ระบุว่า ถิ่นเดิมของชนชาติไทโบราณอยู่ในจีนตอนกลางและอพยพมาตอนใต้ นั้น ได้แก่ สมเด็จพระยาตำราจราชานุภาพ (1959) ทรงให้ความเห็นอย่างกว้าง ๆ ว่า ถิ่นฐานเดิมของชนชาติไทอยู่ในบริเวณจีนตอนกลางตั้งแต่แม่น้ำแยงซีผ่านเสฉวนยูนนานไปจนถึงลาว และทรงระบุว่าดินแดนทั้งหมดนี้ครั้งหนึ่งเคยเป็นที่อยู่ของชาวไท นอกจากนี้แล้วยังมีนักวิชาการชาวไทยคนอื่นที่มีความคิดเห็นเช่นเดียวกัน คือ ขจร สุขพานิช (2513) ลิขิต อุตรตระกูล (2510) เป็นต้น (เทอรวิล, ปี. เจ, 2533, หน้า 17)

ด้านนักค้นคว้าชาวจีนก็มีหลายท่านที่เชื่อว่า ถิ่นกำเนิดของชนชาติไทอยู่บริเวณภาคใต้ของจีน เช่น หวางยี่จือ เจียงอิงเหลียง เหลียงหมิน หวงฮุยคุน เป็นต้น แต่ในกลุ่มนักวิชาการจีนเหล่านี้มีความเห็นเป็นสองแนว แนวหนึ่งเชื่อว่ายูนนานเป็นถิ่นกำเนิดดั้งเดิมของชนชาติไทถิ่นหนึ่งในจำนวนถิ่นกำเนิดที่มีลักษณะกว้างขวางอันรวมไปถึงเขตกุ่มยี่โจว กวางสี กวางตุ้ง แนวคิดนี้จึงไม่เชื่อว่ากลุ่มคนไทได้มีการเคลื่อนย้ายอพยพ หากจะมีการโยกย้าย บ้างก็เป็นเพียงการโยกย้ายในระยะทางสั้น ๆ เท่านั้น นักวิชาการอีกกลุ่มหนึ่งเห็นด้วยว่าภาคใต้ของจีนเป็นถิ่นกำเนิดดั้งเดิมของชนชาติไท แต่เชื่อว่าถิ่นกำเนิดนั้นน่าจะอยู่บริเวณมณฑลกวางสีและตอนเหนือของเวียดนามและลาว จากนั้นได้มีการเคลื่อนย้ายอพยพ อาจเป็นผลมาจากสงครามตั้งแต่สมัยจักรวรรดิฉินหรือฉิน (207-221 ปีก่อนคริสตศักราช) ทำให้ชาวไทส่วนหนึ่งต้องอพยพผ่านตอนเหนือของเวียดนาม ลาว พม่า และวกเข้าสู่ทางตอนใต้ของจีนบริเวณมณฑลยูนนาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตใต้คงและบริเวณใกล้เคียงที่ชาวไทใหญ่อาศัยอยู่ในปัจจุบันความเห็นของนักวิชาการกลุ่มนี้ตั้งอยู่หลักฐานหลายอย่างทั้งหลักฐานด้านโบราณวัตถุ ตำนาน นิทานปรัมปราของชนชาติไท และหลักฐานความคล้ายคลึงกันด้านภาษา เป็นต้น (สมพงศ์ วิทยาศักดิ์พันธุ์, 2544, หน้า 40)

ในแง่ของการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับถิ่นกำเนิดของคนไทที่พิจารณาทางด้านตระกูลภาษา กาญจณี ละของศรี (2528, หน้า 50) ได้กล่าวว่า คนที่อยู่ในตระกูลภาษาไทนั้นมีชื่อเรียกต่าง ๆ กันในปัจจุบัน เช่น ไทใหญ่ ไทอาหม ผู้ไท ไทดำ ไทขาว ไทลื้อ ไทยวน และไทในในประเทศไทย คนในกลุ่มนี้อยู่กระจัดกระจายตั้งแต่ตอนใต้ของจีน ทางเหนือของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และทางตะวันออกของอินเดีย คนในกลุ่มตระกูลภาษานี้ อาจเคยมีความสัมพันธ์กัน ณ ที่หนึ่งที่ใด และค่อย ๆ เคลื่อนย้ายจากกัน การเคลื่อนย้ายนั้นเกิดขึ้นเมื่อใดบ้าง ก็ยากที่จะสืบค้นได้ แต่คงเป็นการเคลื่อนย้ายอย่างค่อยเป็นค่อยไปเรื่อย ๆ มา ในระหว่างนั้นได้ผสมกลมกลืนกับคนในตระกูลภาษาอื่นไปบ้าง และเมื่อตั้งถิ่นฐานลงในแต่ละท้องถิ่นก็มีความเปลี่ยนแปลงและวิวัฒนาการไปตามสภาพภูมิศาสตร์และเหตุการณ์ในทางสังคม

เมื่อกล่าวถึง ไทใหญ่ ซึ่งก็คือ คนไทกลุ่มหนึ่ง ฝรั่งเศสเรียกชาวไทใหญ่ว่า “ชาน” หรือ “ฉาน” ตามที่พม่าเรียก เรื่องความเป็นมาของคำว่า “ชาน” จิตร ภูมิศักดิ์ (2544, หน้า 16-18) กล่าวว่า ความรู้ที่ว่า ชาน เป็นชื่อชนชาติใดทั้งหมดนี้ได้ตกทอดไปถึงภาษาฝรั่งด้วย ฝรั่งเศสเรียกชนเชื้อชาติไทที่อยู่ภายนอกประเทศไทยและประเทศลาวว่า Shan ในหนังสือของชาวอังกฤษและฝรั่งเศส สมัยก่อนจะพบว่าใช้คำ Burmese Shans (ชานพม่า) สำหรับเรียกคนไทในพม่า และขณะเดียวกัน ก็เรียกชนชาติไทในตอนใต้ของจีนว่า Chinese Shans (ชานจีน) ในส่วนของชาวไทยเราเรียกไทในรัฐชานว่า ไทใหญ่ มาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ดังปรากฏในหนังสือยุคกรุงศรีอยุธยาของ เดอ ลา ลูแบร์ ราชทูตฝรั่งเศสจากราชสำนักพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ซึ่งมาเมืองไทยระหว่าง พ.ศ. 2230-31 ได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับเมืองไทย ในหนังสือนั้นเรียกชาวไทยอยุธยาว่าชาวไทใหญ่ด้วยคำว่า เซียม (Siam) คำเดียวกันหมด ข้อความในตอนนั้นมีดังนี้ “อนึ่ง ชาวสยามที่ข้าพเจ้ากล่าวถึงนี้เรียกตัวเองว่า ไทน้อย คือ เซียมเล็ก ตามที่ข้าพเจ้าได้รับคำบอกเล่า ยังมีคนอื่นพวกหนึ่งซึ่งป่าเถื่อนที่สุดเรียกกันว่า ไทใหญ่ คือ เซียมใหญ่ อันเป็นพวกที่อาศัยอยู่ทางเขตเขาภาคเหนือแต่ก็ไม่ปรากฏว่าประชาชนในราชอาณาจักรนั้นป่าเถื่อนแต่อย่างใด”

คำว่า ชาน นี้ยังมีนักวิชาการท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่าเป็นคำเดียวกับคำว่า “สยาม” ดังเช่น บรรจบ พันธุเมธา (2526, หน้า 14) กล่าวว่าไว้ว่า “ชาน” นั้นเขา (คนไทในรัฐชาน) ไม่นิยมเรียกกัน ทั้งที่พูดถึงคำว่าชานแล้วจะต้องหมายถึง คนไทในรัฐชานเท่านั้น คำว่า “ชาน” จึงมิได้ใช้เป็นทางการและดูเหมือนจะเป็นคำที่พม่าใช้เรียกคนไทในรัฐนี้ เพราะเจ้าของถิ่นกล่าวว่าคำเดิมก็คือ “สยาม” นั่นเอง หากแต่พม่าออกเสียงคำที่มี “ม” สะกดเป็นแม่กน สยามจึงกลายเป็น ชาน ไป ข้อสันนิษฐานนี้ จิตร ภูมิศักดิ์ (2544, หน้า 5-19) กล่าวว่า เป็นความจริง ในภาษาพม่าเขียนคำว่า ชาน โดยใช้รูปอักษร ၇၀: ถ้าถ่ายเสียงเป็นภาษาไทยก็จะเป็น รุหมะ ตัว ร นั้น พม่าออกเสียงเป็น ย และเมื่อ ยห ออกเสียงควบกล้ำกันจะออกเสียงเป็นกึ่ง ช กึ่ง ห และการที่พม่าออกเสียงชาน (แม่กน) แต่เขียนชาม (แม่กม) เป็นการยืดยาวอย่างดีว่าคำดั้งเดิมนั้นต้องเป็นเสียงแม่กมและพม่าพยายามที่จะถ่ายเสียงคำเรียกชนชาติไทที่เป็นเสียงแม่กมเหล่านี้นั่นเอง ฉะนั้นคำว่า ชาน-สยาม (หรือคำว่า เซม ในภาษามอญ) จึงเป็นคำเดียวกัน เป็นแต่เพียงเพี้ยนกันไปตามลิ้นภาษาและมีขอบเขตแห่งความหมายแตกต่างกัน กาลเวลาผ่านไปชื่อของชนชาติไทก็เลยเกิดแยกเป็นสองคำ เด็ดขาดคือ ชาน (Shan) กับ สยาม (Siam) ซึ่งแทบจะไม่เห็นร่องรอยว่าเป็นคำเดียวกัน คำว่าชาน (Shan) ทั้งในภาษาพม่าและอังกฤษจึงมีความหมายครอบคลุมถึงชนชาติไท-ไท ทั้งหมดที่อยู่นอกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาและนอกอาณาเขตของลาว นอกจากนี้ยังมีชื่อที่ชนชาติอื่นใช้เรียกแตกต่างกันออกไป เช่น ชาวไทยภาคกลางและชาวล้านนาในอดีตมักเรียกชาวไทใหญ่ที่อาศัยอยู่ในประเทศ

ไทยว่า “เงี้ยว” ซึ่งชื่อดังกล่าวนี้นับถึงการดูแลและชาวไทใหญ่เองไม่ชอบที่จะให้เรียกเช่นนั้น ส่วนชาวไทใหญ่จะเรียกตนเองว่า “ไต” หรือ “ไท”

ปัจจุบันชาวไทใหญ่มีถิ่นที่อยู่อาศัยกระจายเป็นอาณาบริเวณกว้างขวางตั้งแต่บริเวณทางตะวันออกเฉียงเหนือของพม่า ทางใต้และตะวันตกเฉียงใต้ของจีนทางรัฐอัสสัมของอินเดีย ทางเหนือของลาว และทางเหนือของไทย เช่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน น่าน เชียงราย และเชียงใหม่ แต่สำหรับแหล่งที่มีชาวไทใหญ่ตั้งถิ่นฐานอยู่มากที่สุดในปัจจุบัน ก็คือ รัฐฉานซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของพม่า รัฐฉานมีอาณาเขตทิศเหนือจรดรัฐกะฉิ่นในพม่า ทิศตะวันออกเฉียงเหนือจรดแคว้นสิบสองปันนาในมณฑลยูนนานของจีน ทิศตะวันตกจรดมณฑลสะแกงและเมืองมณฑลเหลียวของพม่า ทิศตะวันออกจรดสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทิศตะวันออกเฉียงใต้จรดจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่และแม่ฮ่องสอนของไทย และทิศใต้จรดรัฐกะยาของพม่า

หากกล่าวถึงประวัติศาสตร์ชาติไทใหญ่ที่เป็นปึกแผ่นชัดเจนและรุ่งเรืองที่สุด ก็คือ ในสมัยเจ้าเสือฮ่านฟ้าเป็นผู้นำ (ค.ศ. 1887) ซึ่งอยู่ในยุคแห่งอาณาจักรเมืองม่าวหลวง ช่วงนั้นชนชาติไทใหญ่มีอำนาจและความเข้มแข็งอย่างมาก อย่างไรก็ตาม เมื่อเจ้าเสือฮ่านฟ้าสิ้นพระชนม์ อาณาจักรเมืองม่าวหลวงก็ระส่ำระสายและล่มสลายในรัชสมัยเจ้าเสือหลู่ฟ้าในปีค.ศ. 1992 รวมเป็นเวลา 105 ปี ในขณะนั้นอาณาจักรแสนหวีซึ่งต่อมากลายเป็นเมืองสำคัญของชาวไทใหญ่ในรัฐฉานของพม่าได้แยกตัวออกจากอาณาจักรเมืองม่าวด้วย จากนั้นอาณาจักรไทใหญ่ต้องแยกออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนหนึ่งตกเป็นของจีน ในบริเวณตะวันตกเฉียงใต้ของมณฑลยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนในปัจจุบัน และอีกส่วน คือ อยู่บริเวณรัฐฉานทางตอนเหนือประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (สมพงษ์ วิทยาคักดีพันธุ์, 2544, หน้า 126)

เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของไทใหญ่ในรัฐฉานซึ่งเป็นถิ่นที่มีชาวไทใหญ่อาศัยอยู่มากที่สุด หลังยุคอาณาจักรเมืองม่าวหลวงล่มสลายและถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของพม่าเป็นต้นมานั้น สามารถจำแนกตามช่วงเวลาได้เป็น 3 สมัย คือ สมัยเป็นประเทศราชของพม่า สมัยเป็นอาณานิคมของอังกฤษและสมัยเป็นรัฐหนึ่งของพม่า โดยจะกล่าวถึงรายละเอียดดังต่อไปนี้

สมัยเป็นประเทศราชของพม่า

ในอดีตเมื่อชนชาติไตได้เข้ามาตั้งมั่นเป็นปึกแผ่นอยู่ในบริเวณพื้นที่อันกว้างขวางลุ่มแม่น้ำสาละวิน ต่างก็แยกย้ายกันปกครองบ้านเมืองของตนเป็นอิสระ ตามจุดหมายเหตุไทใหญ่ (พลตรี หลวงวิจิตรวาทการ, 2549, หน้า 216-218) กล่าวว่า ในปี พ.ศ. 2062 เจ้าหน่ฝ้าของไทใหญ่ยึดเมืองอังวะและเมืองแปรได้ ทำให้ดินแดนพม่าตอนเหนือตกอยู่ในอำนาจของไทใหญ่มาจนกระทั่งถึงสมัยบุเรงนองขึ้นมามีอำนาจ ในพ.ศ. 2198 บุเรงนองก็ตีเมืองอังวะได้ และต่อมา

อีก 2 ปีก็ได้รุกรานไทใหญ่ทางภาคเหนือของแม่น้ำอิระวดี จนกระทั่งถึงเมืองเมมา และอีกหลายเมือง ซึ่งในเวลานี้อยู่ในเขตจีน รัฐไทใหญ่ต่าง ๆ ตั้งแต่ สิบป้อ ถึงเมืองนาก็ต้องยอมขึ้นแก่บุเรงนอง

ในสมัยพระเจ้าบุเรงนองกษัตริย์ผู้เกรียงไกรของพม่านี้เองที่ได้กรีธาทัพเข้ามารุกราน อาณาจักรไทใหญ่ (รัฐฉาน) และปราบพวกไทใหญ่ที่ครองเมืองต่าง ๆ ให้อยู่ได้อำนาจของพม่า กองทัพของพระเจ้าบุเรงนองได้ครอบครองดินแดนของอาณาจักรไทใหญ่ไว้ได้จนหมดสิ้น พม่าจึงมีอำนาจปกครองอาณาจักรไทใหญ่สืบมาจนถึงราชวงศ์อลองพญา (ปราณี ศิริธร, 2528, หน้า 140)

อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐฉานกับราชสำนักพม่าเป็นไปอย่างไม่แน่นอน บางยุคสมัยอาณาจักรไทใหญ่ก็จะแยกตัวเป็นอิสระ แต่ในบางยุคเมื่อพม่ามีความเข้มแข็งก็จะผนวกรัฐฉานเข้ามาอยู่ในอำนาจ แต่ราชสำนักก็จะปล่อยให้บรรดาเจ้าฟ้าปกครองแคว้นของตนเอง และจะส่งข้าราชการชั้นผู้ใหญ่มาประจำราชสำนักของรัฐฉานเพื่อทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา พร้อมกันนี้ก็ยังได้ส่งนายพลซึ่งควบคุมกองทัพทหารพม่าจำนวนหนึ่งมาประจำการที่เมืองนายนเพื่อทำหน้าที่ดูแลควบคุมความเป็นระเบียบเรียบร้อย และคอยปราบปรามเจ้าฟ้าที่ยังเป็นปฏิปักษ์กับอำนาจรัฐจากส่วนกลาง(พรพิมล ตริโชติ, 2542, หน้า 57)

ความสัมพันธ์ของเจ้าฟ้าแคว้นต่าง ๆ ของรัฐฉานที่มีต่อราชสำนักแตกต่างกันออกไป บางแคว้นที่มีความสวามิภักดีก็จะส่งราชบุตรและราชธิดาไปประจำราชสำนักของกษัตริย์พม่า หรือบางแคว้นก็จะส่งราชธิดาไปเป็นบาทบริจาริกาของกษัตริย์พม่าเพื่อสืบสานสายใยกับอำนาจส่วนกลาง (พรพิมล ตริโชติ, 2542, หน้า 58) แต่หากมองอีกมุมหนึ่งบรรดาราชนครและราชธิดาของเจ้าฟ้าที่ถูกส่งไปสู่ราชสำนักพม่าเหล่านี้ก็คือตัวประกัน ที่จะทำให้นักชัตริย์พม่าไว้วางใจในความจงรักภักดีของเจ้าฟ้านั่นเอง

สมัยที่เป็นอาณานิคมของอังกฤษ

ก่อนที่พม่าจะตกเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษได้มีสงครามระหว่างพม่ากับอังกฤษถึง 3 ครั้งด้วยกัน สงครามครั้งที่สามเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2428 สมัยพระเจ้าสิปอ หรือธิบอ สาเหตุสืบเนื่องมาจากกรณีพิพาทระหว่างพม่ากับบริษัทบอมเบย์ของอังกฤษ โดยพม่ากล่าวหาว่าบริษัทนี้ผิดสัญญาค้าไม้สักจึงเรียกค่าปรับ 2,300,000 รูปี บริษัทบอมเบย์ไม่ยอม พม่าจึงยึดไม้และเพิกถอนสัญญาที่ทำไว้ บริษัทได้เรียกร้องให้รัฐบาลอังกฤษช่วยเหลือและขอให้พม่าพิพากษาคดีใหม่ แต่พม่าปฏิเสธ อังกฤษจึงยื่นเงื่อนไขแก่พม่าให้ปฏิบัติตาม แต่พม่าได้ปฏิเสธเงื่อนไขอย่างสิ้นเชิง ต่อมาอังกฤษได้ตัดสินใจส่งกำลังทหารเข้ายึดเมืองมัณฑะเลย์ และควบคุมตัวพระเจ้าสิปอผู้เป็นกษัตริย์ของพม่าไปที่อินเดีย (วุฒิชัย พรพิบูลย์, 2522 อ้างถึงใน ขจิตกัย บุรุษพัฒน์, 2540, หน้า

16-17) ช่วงเวลานี้นับว่าเป็นเหตุที่ทำให้ประเทศพม่าทั้งหมดตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษอย่างสมบูรณ์ในปี พ.ศ. 2429

การที่ประเทศพม่าตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษนี้ก็หมายถึง อาณาจักรไทใหญ่ หรือ รัฐฉานก็ตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษด้วย เมื่ออังกฤษเข้ามาปกครองประเทศพม่าแล้วได้ผนวกพม่าเข้าเป็นมณฑลหนึ่งของอินเดีย ซึ่งอังกฤษเป็นเจ้าของอาณานิคมในขณะนั้นและได้ใช้นโยบายแบ่งแยกและปกครอง (Divide and rule) กล่าวคือ อังกฤษได้แบ่งพม่าออกเป็น 2 ส่วน คือ พม่าแท้ (Proper burma) และส่วนบริเวณภูเขา (Hill areas) หรือเขตชายแดน (Frontier areas) ในส่วนของพม่าแท้ได้รวมดินแดนบางส่วนในอารักขาและมอญเข้าไว้ด้วยกัน ในส่วนนี้อังกฤษใช้วิธีการปกครองโดยตรง (Direct rule) และปกครองบริเวณภูเขาโดยทางอ้อม (Indirect rule) โดยยังคงปล่อยให้ผู้ปกครองเผ่าหรือแว่นที่เคยปกครองกันมาแต่ดั้งเดิมปกครองต่อไป แต่ให้อยู่ภายใต้การดูแลและคำแนะนำของผู้บริหารชาวอังกฤษ บริเวณส่วนนี้ได้แก่ รัฐฉาน คะฉิ่น คะเรนนิ (คะยาร์) เทือกเขาฉิ่น (Chin Hills) และกะเหรี่ยง ในบริเวณแม่น้ำสาละวินบางส่วนของอารักขา และเทือกเขานากา (Naga Hills) (พรพิมล ตรีโชติ, 2542, หน้า 14)

สำหรับการปกครองในรัฐฉาน อังกฤษยังคงให้การปกครองในรัฐนี้เป็นไปอย่างอิสระและอนุญาตให้บรรดาเจ้าฟ้าไทใหญ่บริหารแว่นของตนได้เหมือนเดิม นอกจากนั้นอังกฤษยังได้รวมแว่นต่าง ๆ ขึ้นเป็น “สหพันธ์รัฐฉาน” (Federation of Shan States) และจัดตั้งสภาผู้นำแห่งสหพันธ์รัฐฉาน (Federation Council of Shan Chiefs) ซึ่งประกอบด้วยเจ้าฟ้าไทใหญ่แว่นต่าง ๆ เพื่อทำหน้าที่ดูแลกิจการภายในรัฐฉาน (พรพิมล ตรีโชติ, 2542, หน้า 59)

นอกจากอังกฤษจะให้อิสระในการปกครองแก่เจ้าฟ้าไทใหญ่แล้ว อังกฤษยังได้นำความเจริญทางด้านต่าง ๆ มาสู่รัฐฉาน โดยเฉพาะระบบการคมนาคมและระบบการศึกษา ทางด้านระบบการคมนาคมที่อังกฤษได้เข้ามาพัฒนาในรัฐฉานนั้น เช่น ถนนหนทาง การสื่อสาร เป็นต้น

บรรจบ พันธุเมธา (2526, หน้า39) กล่าวถึง อังกฤษได้สร้างถนนในรัฐฉานไว้ว่า “ชาวขานสเตทที่ได้มีถนนหนทางติดต่อกันได้ตลอดสุดเหนือสุดได้ไม่ว่าจะมีภูเขาคันลักร้อยก็พันลูกเพราะอังกฤษมาสร้างถนนหนทางนี้เพื่อประโยชน์แก่การปกครองของตนเองแต่ก็ไม่ใครปฏิเสธได้ว่าถนนเหล่านี้ไม่ได้มีประโยชน์แก่ชาวขานด้วย เพียงแต่มีรถยนต์คันเดียวก็ไปไหนมาไหนได้ทั่วทั้งรัฐฉาน”

ในด้านการศึกษาของชาวไทใหญ่ในรัฐฉานแต่เดิมใช้วิธีไปศึกษาตามวัดต่าง ๆ แบบคนไทยสมัยโบราณคือ ผู้ใดมีบุตรชายก็ให้บวชเป็นสามเณรจำเรียนหนังสือกับเจ้าอาวาสหรือ

พระสงฆ์ผู้มีความรู้ สมัยที่รัฐฉานเป็นประเทศราชของพม่าไม่เคยปรากฏมีโรงเรียนตามเมืองต่าง ๆ ในรัฐฉานเลย ครั้นเมื่อตกเข้าไปอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษจึงเกิดมีโรงเรียนโดยพวกสอนศาสนาคริสต์ และชาวอังกฤษได้เปิดโรงเรียนสอนหนังสือให้แก่บรรดาพระราชวงศ์ของเจ้าฟ้าไทใหญ่ขึ้นที่ตองกี ชื่อว่า Shan Chief's School บรรดาพระราชวงศ์ของเจ้าฟ้าไทใหญ่บางองค์สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนดังกล่าวแล้วได้มีโอกาสไปศึกษาต่อยังประเทศอังกฤษ ในระยะเวลาต่อมารัฐบาลก็ได้ก่อตั้งโรงเรียนชั้นประถม โรงเรียนชั้นมัธยม และมหาวิทยาลัยอีก 2 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยย่างกุ้ง และมหาวิทยาลัยมันตะเลย์ (บุญช่วย ศรีสวัสดิ์, 2503, หน้า 242-243)

อังกฤษเข้ามาปกครองพม่าในช่วง พ.ศ. 2528-2490 จากนั้นก็เกิดกระบวนการเรียกร้องเอกราชขึ้นในหมู่นักศึกษาชาวพม่าที่ได้แรงบันดาลใจมาจากพระสงฆ์ในการเรียกร้องให้อังกฤษทำนุบำรุงพุทธศาสนา และเหตุการณ์สำคัญที่มีส่วนนำมาซึ่งเอกราชของพม่า ก็คือ สงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อญี่ปุ่นเปิดสงครามมหาเอเชียบูรพา ขบวนการเอกราชพม่าก็ก้าวถึงจุดสูงสุด ผู้นำพม่าควาโอกาสนี้เข้าร่วมกับญี่ปุ่นต่อต้านอังกฤษ ในสถานการณ์นี้ผู้ก่อการเอกราชของพม่าก็คือ นักชาตินิยม “ทะชิน” จำนวน 30 นาย โดยมี อุ ออง ซาน ร่วมอยู่ด้วย แต่มาภายหลังพวกทะชินพบว่า ญี่ปุ่นไม่มีความจริงใจต่อชาวพม่าอย่างแท้จริง พวกทะชินจึงวางแผนขับไล่ญี่ปุ่น ต่อมาเมื่อญี่ปุ่นพ่ายแพ้ในสงครามโลก อังกฤษได้กลับเข้ามาปกครองพม่าอีกครั้ง แต่ในครั้งนี้อย่างไรก็ตามประชาชนเดินขบวนประท้วง ผู้ปกครองของอังกฤษหลายครั้ง จนในที่สุด นายกรัฐมนตรี เคลมอนท์ แอตลี (Clement Atlee) ก็ตัดสินใจให้เอกราชกับพม่าและร่วมลงนามกับ อุ ออง ซาน ในข้อตกลงให้พม่าเป็นอิสระภาพโดยสมบูรณ์ เมื่อวันที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2490 (พรพิมล ตรีโชติ, 2542, หน้า 28)

สมัยเป็นรัฐหนึ่งของพม่า

กล่าวกันว่าในสมัยที่อังกฤษปกครองพมานั้น นโยบายแบ่งแยกและการปกครองของอังกฤษได้ทำให้เกิดความแปลกแยกระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์กับชาวพม่าแท้ กล่าวคือผู้ปกครองอังกฤษไม่สนับสนุนให้มีการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมต่างเผ่าพันธุ์ จึงทำให้การผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มชนมีน้อย โอกาสที่คนจากต่างเผ่าจะเรียนรู้ที่จะเข้าใจกันจึงเป็นไปได้ยาก นอกจากนี้ การปฏิบัติต่อผู้นำและประชาชนในรัฐชนกลุ่มน้อยของอังกฤษได้ก่อให้เกิดความแตกแยกทางความรู้สึกระหว่างชนกลุ่มน้อยกับชาวพม่ามากยิ่งขึ้นเช่นในกรณีที่อังกฤษสนับสนุนให้กลุ่มชาติพันธุ์เข้ามาเป็นทหารและตำรวจในกรมกองต่าง ๆ มากกว่าที่จะสนับสนุนชาวพม่า (พรพิมล ตรีโชติ, 2542, หน้า 20) อีกทั้งผู้ปกครองชาวอังกฤษก็ยกย่องและให้เกียรติผู้นำชนกลุ่มน้อยมากกว่าที่รัฐพม่าเคยมีให้ บรรดาเจ้าฟ้าไทใหญ่ของรัฐฉานได้รับการปฏิบัติจากชาวอังกฤษในฐานะผู้ปกครองรัฐฉานที่มีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นและบริหารงานเพื่อความเจริญก้าวหน้า

ของรัฐ นอกจากนั้นเจ้าฟ้าไทใหญ่ของรัฐฉานยังได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งสำคัญในรัฐบาลกลางของพม่าอีกด้วย (พรพิมล ตริโชติ, 2542, หน้า 52)

ครั้นเมื่อสงครามโลกสิ้นสุดลง ในการเจรจาเพื่ออิสรภาพของพม่า นั้น อังกฤษเห็นว่าเมื่อพม่าได้รับเอกราชแล้ว พม่าควรมอบเอกราชให้แก่รัฐฉานและชนชาติอื่น ๆ ให้เป็นเอกราชเท่ากับพม่าด้วย และในช่วงที่ อู ออง ซาน ได้เคลื่อนไหวเพื่อความเป็นเอกราชของพม่าก็ได้ประสานงานกับชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่าง ๆ เพื่อเชิญชวนให้ชนกลุ่มน้อยเหล่านี้ให้ร่วมมือกับรัฐบาลพม่า ต่อมารัฐบาลพม่าได้จัดการประชุมกับผู้นำชนกลุ่มน้อยในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2490 ที่เมืองปางโหลงในรัฐฉาน โดยข้อตกลงดังกล่าวนี้เรียกว่า "ข้อตกลงปางโหลง" ซึ่งมีใจความสำคัญสรุปได้ว่า ชาวพม่าและชนกลุ่มน้อยจะรวมกันในรูปแบบของสหภาพ (Union) รัฐฉานมีสิทธิจะถอนตัวออกจากสหภาพหลังจากอยู่ร่วมภายในสหภาพสิบปีไปแล้ว หลังจากนั้นพม่าได้ดำเนินการเลือกตั้งทั่วไปเพื่อเตรียมการประชุมสมัชชาและร่างรัฐธรรมนูญ ในระหว่างการประชุมร่างรัฐธรรมนูญวันที่ 19 กรกฎาคม พ.ศ. 2490 นั้นเอง อู ออง ซาน และนักการเมืองพม่าคนสำคัญอีก 5 คน ได้ถูกคนร้ายลอบยิงจนเสียชีวิต ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกลางพม่ากับชนกลุ่มน้อยเริ่มเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากผู้นำพม่าคนใหม่ คือ อู นู และเนวิน มีทัศนคติและนโยบายต่อชนกลุ่มน้อยต่างจากอู ออง ซาน กล่าวคือ อู นู และเนวิน ไม่ต้องการให้ชนกลุ่มน้อยแยกตัวออกไปเป็นรัฐอิสระ เนื่องจากพื้นที่ในเขตพม่าส่วนใหญ่ไม่มีทรัพยากรใด ๆ และการที่จะยอมให้รัฐต่าง ๆ ของชนกลุ่มน้อยแยกออกไปเป็นอิสระนั้นย่อมหมายถึงรัฐบาลกลางพม่าจะต้องสูญเสียรายได้จากทรัพยากรในดินแดนของชนกลุ่มน้อยไปอย่างมหาศาล ดังนั้น ผู้นำพม่าหลายคนจึงไม่เห็นด้วยที่จะให้อิสรภาพแก่รัฐของชนกลุ่มน้อย ด้วยเหตุนี้เองเมื่อครบกำหนด 10 ปี ตามสัญญาปางโหลง คือ ปี พ.ศ. 2500 รัฐฉานจึงยังคงอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลพม่าและกลายเป็นชนวนสงครามระหว่างชาวไทใหญ่กับรัฐบาลพม่าในเวลาต่อมา

ปัญหาความวุ่นวายภายในรัฐฉานอีกประการหนึ่งที่ทำให้เป็นจุดเริ่มต้นแห่งสงครามระหว่างชาวไทใหญ่กับทหารพม่าก็คือช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 กองกำลังจีนคณะชาติหรือก๊กมินตั๋งซึ่งต่อสู้กับจีนคอมมิวนิสต์ในแผ่นดินใหญ่ได้ถอยร่นเข้ามาสู่รัฐฉาน ในการยับยั้งการปฏิบัติการของกองกำลังก๊กมินตั๋ง รัฐบาลพม่าจึงได้ส่งทหารเข้ามาในรัฐฉานเพื่อขับไล่กองกำลังของก๊กมินตั๋งและต้องต่อสู้กับกองกำลังของพรรคคอมมิวนิสต์พม่า ซึ่งมีฐานปฏิบัติการอยู่ในรัฐฉานบริเวณรอยต่อชายแดนจีน-พม่า ความบังเอิญทางด้านการเมืองระหว่างประเทศนี้เปิดโอกาสให้รัฐบาลพม่าส่งกองทัพเข้ามาประจำในรัฐฉานและเข้าควบคุมพื้นที่นั้น ในเวลาต่อมาแม้ว่ากองกำลังก๊กมินตั๋งจะถูกสั่งให้ถอนออกจากรัฐฉานตามมติขององค์การสหประชาชาติใน

ปี พ.ศ. 2497 ก็ตาม แต่กองทัพก็ยังคงตั้งมั่นอยู่เพื่อภารกิจในการปราบปรามกองกำลังกลุ่มอื่น ๆ อีกต่อไป และในระหว่างที่ปฏิบัติการกึ่งทหารพม่าก็เริ่มปลดอาวุธและจับกุมบรรดาชาวไทใหญ่ ที่มีพฤติกรรมอันเป็นปฏิปักษ์กับรัฐบาลพม่า ส่งผลให้ผู้นำท้องถิ่นของรัฐบาลถูกจับกุมขังคุก ฆาตกรรมหรือถูกฆ่าตายไปจำนวนไม่น้อย บรรดาผู้นำไทใหญ่ไม่ว่าจะเป็นนักการเมืองหรือเจ้าฟ้า ไทใหญ่ไม่สามารถต้านทานอำนาจเผด็จการของทหารพม่าได้ ประชาชนไทใหญ่อยู่ในสภาพไร้ที่พึ่ง ทางการเมืองจากผู้นำของตนและถูกข่มเหงรังแกจากทหารพม่า สภาพนี้เองทำให้บรรดาชาว ไทใหญ่พากันรวมตัวเข้ากับกองกำลังหรือกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองกลุ่มต่าง ๆ ที่มีอุดมการณ์ ต่อต้านรัฐบาลตั้งแต่นั้นมา (พรพิมล ตรีโชติ, 2542, หน้า 65-66)

ด้วยความที่รัฐบาลพม่าถือโอกาสเข้ามาตั้งฐานทัพประจำในรัฐฉานนี้เอง ได้ส่งผลให้ ประชาชนชาวไทใหญ่เดือดร้อนในการถูกเกณฑ์ไปเป็นลูกหาบในสงคราม ชาวไทใหญ่ที่ปรารถนา จะเห็นรัฐบาลเป็นอิสระตามข้อตกลงปางโหลงจึงได้มีการรวมกำลังต่อสู้กับทหารพม่า โดยกลุ่ม เคลื่อนไหวทางการเมืองกลุ่มแรก ได้แก่ กลุ่มหนุ่มศึกหาญภายใต้การนำของเจ้าน้อยซอหยั่นตะ ที่ตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2501 ต่อมากองกำลังกู้ชาติไทใหญ่ก็เริ่มแตกออกเป็นหลายกลุ่มเพราะปัญหา ภายในและภายนอกที่รุมเร้า อาทิ ปัญหาด้านงบประมาณ ปัญหาความแตกแยกทางความคิดและ นโยบาย เป็นต้น สำหรับกลุ่มที่มีกำลังมั่นคงและมีนโยบายที่แน่นอนเป็นความหวังของชาวไทใหญ่ ในเวลาต่อมาก็คือ กลุ่ม SSA (Shan State Army) ภายใต้การนำของมหาเทวีเหือนคำ ซายาของ เจ้าฟ้าส่วยใต้ประธานาธิบดีคนแรกของพม่า แต่ความแตกแยกภายในทำให้ SSA ต้องยุติบทบาท ลง ต่อมาในปี พ.ศ. 2512 นายพล โมเฮง หรือ เจ้ากอนเจิง หนึ่งในผู้นำของ SSA ได้รวมกลุ่มกับ เจ้าน้อย ซอหยั่นตะ ในการจัดตั้งขบวนการกู้ชาติขึ้นโดยใช้ชื่อกองกำลังนี้ว่ากลุ่ม SURA (Shan United Revolution Army) หรือ กองทัพสหปฏิวัติรัฐฉาน พอถึงใน พ.ศ. 2527 นายพล โมเฮง ได้ เข้าร่วมกองทัพกับของขุนซ่า เกิดเป็นกลุ่มใหม่ คือ กลุ่ม TRC (Tailand Revolution Council) หรือสภาปฏิวัติเมืองไต โดยมีนายพล โมเฮง เป็นประธานและมีกองทัพเมืองไต MTA (Mong Tai Army) เป็นองค์กรฝ่ายทหาร ต่อมาหลังจากนายพล โมเฮง เสียชีวิตก็มีการเปลี่ยนแปลงภายใน กองทัพเมืองไตขึ้นในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1995 เนื่องจากพันตรี กันยอด ผู้เปรียบได้กับมือขวาของ ขุนซ่าได้พากำลังพลประมาณ 2000 คน แยกตัวจาก MTA ด้วยเหตุผลที่ว่าไม่พอใจที่ขุนซ่าไม่มีความจริงใจในการต่อสู้เพื่อชาวไทใหญ่อย่างแท้จริง อีกทั้งขุนส่ายังพัวพันกับการผลิตและค้า ยาเสพติด โดยไม่คำนึงถึงชื่อเสียงของกองทัพเมืองไตที่ต้องเสื่อมเสีย ดังนั้นการแยกตัวของพันตรี กันยอดครั้งนี้ทำให้สภาพภายในกองทัพเมืองไตย่ำแย่ลง จนในที่สุดขุนซ่าได้ส่งตัวแทนไปเจรจากับรัฐบาลพม่าอย่างลับ ๆ เงื่อนไขของการเจรจาโดยสรุปก็คือ ขุนซ่าจะต้องส่งมอบกำลังทหารและ

อาวุธของกองทัพให้รัฐบาลพม่าดูแลเพื่อแลกกับการละเว้นโทษให้แก่ขุนส่า และในวันที่ 3 มกราคม พ.ศ. 2539 ขุนส่าก็ได้ยอมจำนนต่อรัฐบาลทหารพม่า

อย่างไรก็ตามในช่วงที่กองกำลังกู้ชาติไตกลุ่มต่าง ๆ เกิดขึ้นนี้เอง ก็ได้มีการปะทะกับ กองกำลังของทหารพม่าตลอดมา เพราะรัฐธรรมนูญใหม่ฉบับปี ค.ศ.1974 ของรัฐบาลนายพล เนวินได้ระบุไว้ชัดเจนว่าประเทศพม่าจะอ้างความเป็นเอกภาพของประเทศไว้โดยไม่แบ่งแยก ดังนั้นหากกองกำลังใดรวมตัวกัน รัฐบาลพม่าก็จะให้กำลังเข้าปราบปรามและยุทธวิธีที่รัฐบาลพม่า นำมาใช้ในการปราบปรามกองกำลังชนกลุ่มน้อยในช่วงทศวรรษที่ 1960-1980 ก็คือ ยุทธวิธีตัดสี่ (Four cuts) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการตัดเส้นเลือดสำคัญ 4 เส้น นั่นคือ อาหาร คลังวัสดุ ฝ่ายการ ข้าราชการ และกองกำลัง ยุทธวิธีตัดสี่นี้เป้าหมายมิได้อยู่ที่กองกำลังของฝ่ายชนกลุ่มน้อยเท่านั้น แต่หมายถึงการทำร้ายชาวบ้านตามหมู่บ้านต่าง ๆ ที่ฝ่ายรัฐบาลสืบทราบมาว่าเป็นสายให้กับ ฝ่ายกองกำลัง (พรพิมล ตรีโชติ, 2542, หน้า 189) ดังนั้นผลที่ตามมาจากการปราบปรามอย่าง รุนแรงนี้ ก็คือ การนำเอาชาวบ้านไปคุมขัง ทรมาน หรือสังหารหากรู้ว่าการติดต่อกับกองกำลังชน กลุ่มน้อย หรือการบังคับขู่เข็ญและปล้นเอาพืชผลในไร่ นา อาหาร สัตว์เลี้ยง เงินสด และสิ่งของมีค่า ต่าง ๆ จากชาวบ้าน รวมถึงบังคับชาวบ้านให้ไปเป็นลูกหาบในกองทัพพม่า (สาละวินโพสท์, 2547, หน้า 18) นอกจากนี้กองทัพพม่ายังใช้วิธีอพยพชาวบ้านออกจากบริเวณพื้นที่สีดำที่ กองกำลังกู้ชาติครอบครองอยู่ ส่วนชาวบ้านที่ยังคงเหลือในบริเวณเดิมมักจะเสี่ยงกับการถูกยิง และถูกจับในฐานะคนของฝ่ายตรงข้าม หลังจากอพยพชาวบ้านออกจากบริเวณที่อยู่เดิมแล้วทหาร พม่าจะกลับไปทำลายเผาเรือนและเรือกสวนไร่ นา เพื่อเป็นการทำลายกองเสบียงของฝ่ายตรงข้าม (พรพิมล ตรีโชติ, 2542, หน้า190) อีกทั้งการบังคับให้ชาวไทใหญ่โยกย้ายถิ่นฐานและไปเป็น ลูกหาบในกองทัพนี้ก็มีความเชื่อมโยงกับการล่องละเมิดทางเพศเด็กและสตรีที่เกิดขึ้นมาแล้ว หลายร้อยกรณี

สำหรับกองกำลังกู้ชาติไตที่ยังทำการสู้รบกับรัฐบาลพม่าในปัจจุบันเหลืออยู่เพียงกลุ่ม เดียว คือ กองทัพรัฐฉาน SSA (Shan State Army) ของเจ้ายอดศึก และในบริเวณพื้นที่ที่กองกำลัง ของเจ้ายอดศึกปฏิบัติการอยู่นั้น รัฐบาลพม่าประกาศให้เป็น “เขตยิงอิสระ” (Free-fire zone) คือ ถ้าหากกองกำลังทหารพม่าพบใครในเขตนี้สามารถสังหารได้ทันที (สาละวินโพสท์, 2547, หน้า 18-19) อย่างไรก็ตาม แม้ว่าทางกองทัพ SSA จะลงนามหยุดยิงกับกองทัพพม่าแล้วเป็นเวลา 2 ปี (นับตั้งแต่วันที่ 2 ธ.ค. 2554) แต่ก็พบว่าทั้งสองฝ่ายยังคงปะทะกันอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน (สาละวินนิวส์ออนไลน์, 2557)

จากการที่รัฐฉานถูกปกครองโดยรัฐบาลพม่ามาหลายทศวรรษ ก็เป็นเหตุให้ชาวไทใหญ่ที่เดือดร้อนจากผลพวงแห่งสงครามภายในและปัญหาทางเศรษฐกิจต้องอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทย ชาวไทใหญ่ส่วนมากมักจะอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในเขตภาคเหนือของไทยซึ่งมีชายแดนติดกับรัฐฉานของพม่า เช่น จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นต้น และการอพยพเพิ่มขึ้นอย่างมากภายหลังจากที่พม่าได้รับเอกราชจากอังกฤษใน พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา ทั้งนี้เพราะสาเหตุความขัดแย้งทางการเมืองการปกครองระหว่างรัฐบาลพม่ากับกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ได้ทวีความรุนแรงขึ้น และรัฐบาลพม่าได้เข้าปราบปรามราษฎรที่อาศัยอยู่ตามเมืองต่าง ๆ ในพื้นที่การต่อสู้ ส่งผลกระทบให้เกิดการคุกคามในชีวิตและทรัพย์สิน ทำให้ชาวไทใหญ่หลายชีวิตต้องละทิ้งถิ่นฐานเดิมเข้ามาแสวงหาถิ่นที่อยู่อาศัยในประเทศไทยซึ่งปลอดภัยกว่า ชาวไทใหญ่ที่อพยพเข้ามาอาศัยในประเทศไทยเหล่านี้ ส่วนมากจะประกอบอาชีพขายแรงงานและเกษตรกรรมในลักษณะของแรงงานข้ามชาติ

ประวัติความเป็นมาของชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่

เรื่องราวความเป็นมาของชาวไทใหญ่ในอาณาจักรล้านนาที่ปรากฏในการรวบรวมข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของสร้อยดี อ่องสกุล (2544, หน้า 102-464) นั้นประมวลความได้ว่า ชาวไทใหญ่ได้มีความเกี่ยวข้องกับอาณาจักรล้านนามาช้านาน ในช่วงก่อนที่พญามังรายจะก่อตั้งอาณาจักรล้านนา โดยมีเชียงใหม่เป็นศูนย์กลาง (ใน พ.ศ. 1839) พระองค์ได้ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้นำไทใหญ่สามพี่น้องขับไล่กองทัพมอญออกไปจากพุกามซึ่งเป็นเหตุให้จักรพรรดิกุบไลข่านแห่งมอญส่งกองทัพโจมตีอาณาจักรปาไปตีฟู (ล้านนา) ครั้งแรกในพ.ศ. 1835 แต่หลังจากที่จักรพรรดิกุบไลข่านสิ้นพระชนม์แล้ว (ใน พ.ศ. 1837) การคุกคามจากมอญก็ลดลง ทำให้สะดวกแก่การขยายอาณาเขตในสมัยพญามังราย พระองค์ได้สร้างเครือข่ายทางการเมืองโดยส่งเครือญาติออกไปสร้างเมืองนายซึ่งเป็นหัวเมืองไทใหญ่ ดำเนินกล่าวถึง การส่งขุนเครือโอรสไปปกครองเมืองนาย ดังนั้น เมืองนายจึงมีชาติบริวารเชื้อสายราชวงศ์มังรายปกครอง และมีความสัมพันธ์กับเชียงใหม่ในฐานะบ้านพี่เมืองน้องที่เป็นพันธมิตรทางการเมือง และสร้างความผูกพันทางความเชื่อทางพระพุทธศาสนาร่วมกัน

ต่อมาในยุคของพระเจ้าติโลกราช (พ.ศ. 1984-2030) ซึ่งถือว่าเป็นยุคทองของล้านนา ในยุคนี้อาณาจักรล้านนาได้แผ่อิทธิพลไปถึงเมืองต่าง ๆ ในเขตรัฐฉานของชาวไทใหญ่ ดังเช่น เมืองไลคา เมืองนาย เมืองสีป้อ เมืองยองห้วย เมืองเชียงตุง เป็นต้น ยุคดังกล่าวพระเจ้าติโลกราชได้กวาดครัวเงี้ยว(ไทใหญ่)เข้ามาไว้ในบ้านเมืองล้านนาถึง 12,328 คน ส่วนด้านเหนือได้เมืองเชียงรุ่ง เมืองยอง รวมถึงเมืองหลวงพระบาง

ในส่วนของคุณค่าของการรวมไพร่เข้าบ้านเมืองนั้น ก็คือ ไพร่เป็นกำลังสำคัญ และเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของบ้านเมือง ดังที่มั่งรายศาสตร์ระบุว่า "ท้าวพระยาครองเมืองได้ ก็ด้วยไพร่" (ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่, 2514, หน้า 85 อ้างถึงใน สรสวัสดิ์ อ่องสกุล, 2544, หน้า 433) จากความสำคัญของคน (ไพร่) ทำให้แต่ละเมืองต่างต้องการเพิ่มพูนกำลังคนให้มากขึ้น โดยวิธีการตั้งเมืองใหม่และการทำสงคราม "เทศร้าง"

ทั้งนี้ ยุคที่มีการกวาดต้อนชาวไทใหญ่ครั้งสำคัญที่สุด ก็คือ ยุคสมัยของพระเจ้ากาวิละ หรือที่เรียกกันว่า ยุค "เก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง" หรือ ยุค "เก็บฮอมตอมไพร่" กล่าวคือ ใน พ.ศ. 2325 พระเจ้ากาวิละเริ่มดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองเชียงใหม่ เมืองเชียงใหม่ขณะนั้นเป็นเมืองร้าง และยังอยู่ในเขตอิทธิพลพม่า พระเจ้ากาวิละไม่สามารถฟื้นฟูได้ทันที จึงต้องตั้งมั่นที่เวียงป่าซางก่อน (พ.ศ. 2325-2339) หลังจากพระเจ้ากาวิละตั้งมั่นที่เวียงป่าซางอยู่ 14 ปี ก็สามารถตั้งเมืองเชียงใหม่ได้ และหลังจากชัยชนะที่เชียงแสนใน พ.ศ. 2347 นั้น ก็ทำให้กองทัพจากเชียงใหม่ได้กวาดครัวเมืองต่าง ๆ ทางตอนบนได้สะดวกยิ่งขึ้น ดังนั้นตั้งแต่ พ.ศ. 2348 เมืองยอง เมืองยู้ เมืองหลวย เมืองเชียงตุง เมืองเชียงขวาง เมืองวะ เมืองหลวง ฯลฯ ก็ถูกกวาดครัวลงมาครั้งใหญ่ นับว่าได้พลเมืองอย่างมากมายที่สุด เพราะพระเจ้ากาวิละมีนโยบายกวาดให้หมดทั้งเมืองด้วยความต้องการไพร่ และเพื่อมิให้พม่าใช้เป็นฐานที่มั่นเข้าโจมตีล้านนาได้อีก

การกวาดต้อนผู้คนของพระเจ้ากาวิละมีลักษณะกวาดแล้วทิ้งช่วงสักระยะหนึ่ง แล้วก็กลับมากวาดอีกดังกรณีเมืองยองกวาดครัวครั้งใหญ่ พ.ศ. 2348 และ 2352 ส่วนกลุ่มเมืองเขตแม่น้ำคงกวาดครัวอย่างต่อเนื่องถึง 3 ระยะ คือ ระยะแรกก่อนตั้งเมืองเชียงใหม่ ระยะสองราว พ.ศ. 2341-2344 และระยะสาม คือ พ.ศ. 2353 นโยบายเก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมืองของพระเจ้ากาวิละ ทำให้เมืองทางตอนบนกลายเป็นเมืองร้าง ในช่วงที่สามนี้ ได้กวาดต้อนผู้คนลงมาอีก คือ พ.ศ. 2351-2353 กวาดครัวจากเมืองเชียงตุง เมืองยอง และเมืองในเขตแม่น้ำคง ดังนั้นเชียงใหม่ในสมัยพระเจ้ากาวิละจึงได้ขยายอิทธิพลแผ่ไปอย่างไพศาลครอบคลุมทางเหนือจดเมืองเชียงรุ่ง เชียงขวาง ลิบสองพันนา ส่วนทางตะวันตกสามารถครอบคลุมถึงหัวเมืองด้านตะวันออกของแม่น้ำสาละวิน เช่น เมืองจวด (จวาด) เมืองทา เมืองต่วน เมืองสาต เมืองหางหรือที่เรียกว่า "หัวเมืองเงี้ยวทั้งห้า" เป็นเขตวัฒนธรรมไต พลเมืองเป็นชาวไทใหญ่หรือเงี้ยว หัวเมืองเหล่านี้ตั้งอยู่ระหว่างเขตแดนล้านนากับพม่าเป็นดินแดนที่ทั้งสองฝ่ายต่างเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ เมืองเหล่านี้ได้มาด้วยวิธีการ 2 อย่าง คือ การรวมเข้าไว้ในอำนาจโดยไม่ต้องสู้รบกัน โดยเกลี้ยกล่อมให้เจ้าเมืองตามรัฐชายขอบยอมรับอำนาจรัฐล้านนา และปล่อยให้เจ้าเมืองปกครองดูแลเมืองของตนตามเดิม หรืออาจแผ่อิทธิพลโดยวิธีสร้าง "รัฐเครือขายทางเครือญาติ" บ้านพี่เมืองน้อง รวมถึง

การเผยแผ่ความเชื่อทางพุทธศาสนาร่วมกัน แต่ในกรณีที่ไม่ยอมก็จะใช้วิธีการปราบปราม เมื่อปราบสำเร็จก็จะกวาดต้อนผู้คนในเมืองนั้นมา โดยปล่อยให้เมืองนั้นร้างไว้ (พระยาประชาภิจักรจักร, 2516, หน้า 452-453 อ้างถึงใน สรสวัสดิ์ อ่องสกุล, 2544, หน้า 296)

นอกจากนี้แล้ว การกวาดต้อนยังดำเนินต่อมาจนถึงในสมัยพระยาเชียงใหม่คำฝั้น (พ.ศ. 2366-2368) และพระยาพุทธวงศ์ (พ.ศ. 2369-2389) โดยสมัยพระยาพุทธวงศ์ได้กวาดครัวไทใหญ่จากเมืองปู้ เมืองสาด เมืองต่วนลงมาเมืองเชียงใหม่ นอกจากเหตุผลสงครามกวาดต้อนแล้ว การเคลื่อนย้ายคนลงมาในภายหลังยังมีปัจจัยอื่น ๆ อีกด้วย เช่น การทำมาหากิน และความไม่สงบทางการเมือง เป็นต้น

ภายใต้นโยบายการกวาดต้อนผู้คนครั้งใหญ่ในประวัติศาสตร์ล้านนาทำให้เกิดการตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ในเขตเชียงใหม่และลำพูนของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่ถูก 'เทครัว' เข้ามา นโยบายสำคัญเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานในสมัยดังกล่าวมี 2 ประการ คือ ประการแรก การกำหนดความสำคัญของพื้นที่ไม่เท่ากัน พื้นที่ที่สำคัญสูงสุดคือ บริเวณสี่เหลี่ยมในกำแพงเวียงชั้นในเป็นที่อยู่ของเจ้านายและข้าทาสบริวาร อนุญาตให้คนไทยวนอยู่เท่านั้น ประการที่สอง การกำหนดประเภทของไพร่ที่ถูกกวาดต้อนมา หากเป็นช่างฝีมือ หรือไพร่ชั้นดีจะกำหนดให้อยู่ในเมือง ส่วนกลุ่มไต่หรือไทใหญ่ส่วนมากเป็นชาติพันธุ์ที่เชี่ยวชาญด้านการค้ามาแต่เดิม จึงตั้งถิ่นฐานบริเวณข้างเผือกและข้างมอยซึ่งเป็นย่านการค้า

ในยุคต่อมาเมื่ออังกฤษเริ่มเข้ามาครอบครองพม่า พ.ศ. 2428 (ซึ่งเป็นช่วงที่สยามแม่อิทธิพลครอบคลุมนานาชาติล้านนาแล้ว) บรรดาหัวเมืองชายแดนของพม่าต่างถือโอกาสแยกตัวเป็นอิสระจนเกิดการรบพุ่งกันบ่อยครั้ง มีการตระเตรียมกำลังให้เข้มแข็งอยู่เสมอ ซึ่งมักทำการลี้ภัยเข้ามาเกณฑ์ราษฎรในหัวเมืองเงี้ยวทั้งห้า ดังเช่น เมืองปั่นได้เข้ามาเกณฑ์กำลังคน อาวุธ และเสบียงอาหารจากเมืองจวด (จวด) เมืองทา เมืองต่วน เมืองสาด และเมืองหาง ไปช่วยรบเมืองหมอกใหม่ จนเป็นเหตุให้เกิดความวุ่นวายขึ้นภายในหัวเมืองชายแดนของล้านนาด้วย ซึ่งเป็นเหตุให้สยามต้องเสียดินแดน "รัฐชายขอบล้านนา" บริเวณหัวเมืองเงี้ยวทั้งห้าและหัวเมืองกะเหรี่ยงตะวันออกเป็นดินแดนรวม 13 หัวเมืองใน ร.ศ. 111 (พ.ศ. 2435) ให้กับอังกฤษซึ่ง ได้แก่ เมืองแจ เมืองใหม่ เมืองทา เมืองจวด เมืองหาง เมืองต่วน เมืองสาด เมืองยวม เมืองตุม เมืองกวาน เมืองไโฮ บ้านฮ้องลึก และเมืองโก

สำหรับสาเหตุที่อังกฤษเข้ายึดครองหัวเมืองทั้ง 13 ดังกล่าว อาจกล่าวได้ว่า เป็นเพราะความสำคัญทางเศรษฐกิจของดินแดนดังกล่าว ซึ่งอุดมสมบูรณ์ไปด้วยป่าไม้สัก ทั้งนี้ การแผ่

อิทธิพลของอังกฤษก็ทำให้เกิดการแบ่งพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ระหว่างไทใหญ่และล้านนาขึ้นอย่างชัดเจนในเวลาต่อมา

ทางด้านความสัมพันธ์ทางการค้า ในอดีตนั้นการค้าทางไถ่ระหว่างชาวไทใหญ่และชาวล้านนาเป็นลักษณะ "วัวต่างม้าต่าง" กล่าวคือ พ่อค้าไทใหญ่ใช้วัวต่างม้าต่างสินค้ามาจากรัฐชานมาขายในล้านนา สินค้าที่สำคัญ เช่น ขี้ผึ้ง น้ำผึ้ง เมียง หนังสือ หมากรุก พริกแห้ง ฝ้าย เป็นต้น อีกทั้ง เชียงใหม่ก็เป็นศูนย์กลางการค้าที่รับซื้อสินค้าของป่าจากรัฐชานยุannonและภายในล้านนาเพื่อไปขายต่อไปที่กรุงเทพฯ ในสมัยนั้น จึงทำให้มีพ่อค้าไทใหญ่เข้ามาค้าขายจำนวนมาก นอกจากนี้แล้วการขยายตัวทางการค้า หลังจากการทำสนธิสัญญาเบาริง พ.ศ. 2398 และหลังจากการเปิดสถานกงสุลอังกฤษที่เชียงใหม่ พ.ศ. 2427 การค้าข้ามแดนพม่าก็ขยายตัวมากขึ้น และทำให้มีชาวไทใหญ่ซึ่งเป็นคนในบังคับอังกฤษเข้ามามีบทบาทกับการค้าในล้านนาโดยเฉพาะการเข้ามาค้าแรงงานรวมถึงเป็นผู้ดำเนินการรายย่อยในธุรกิจการทำป่าไม้

ทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทใหญ่กับชาวล้านนา(คนเมือง)ในอดีตนั้นอาจกล่าวได้ว่า ชาวไทใหญ่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชาวล้านนามาก ทั้งนี้เพราะไทใหญ่ส่วนหนึ่งตั้งถิ่นฐานมานานแล้ว และไทใหญ่อีกพวกหนึ่งเดินทางติดต่อค้าขายกับล้านนามาช้านาน กล่าวคือตามแนวคิดเดิมของรัฐจารีตที่ไม่มีพรมแดนในอดีตนั้น ชาวไทใหญ่สามารถเดินทางไปมาได้โดยสะดวกสบายดังนั้นชาวล้านนาจึงมีความใกล้ชิดกับทั้งชาวไทใหญ่ทั้งความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับการค้าขายและการสมรส

ปัจจุบันชาวไทใหญ่ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่อยู่อย่างกระจัดกระจาย ซึ่งมีทั้งที่อยู่ในเขตอำเภอเมืองและอำเภอรอบนอก เช่น อำเภอเชียงดาว ไชยปราการ ฝาง เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม ชาวไทใหญ่ที่พำนักอยู่ในเขตอำเภอเมือง อาทิ บริเวณวัดป่าเป้า และวัดกุ๊ตนั้นเป็นกลุ่มชาวไทใหญ่ที่เข้ามาอาศัยอยู่เพียงชั่วคราวและจะย้ายแหล่งพำนักไปเรื่อย ๆ ตามงานที่ทำ ส่วนชาวไทใหญ่ที่พำนักอยู่มาแต่ดั้งเดิมสมัยบรรพบุรุษนั้นปัจจุบันเหลือเพียงไม่กี่คน เพราะส่วนมากจะผสมกลมกลืนกลายเป็นชาวล้านนา (คนเมือง) ไปในที่สุด ในส่วนของชาวไทใหญ่ที่อาศัยอยู่ในอำเภอรอบนอก ดังในกรณีบ้านนาหวายและบ้านเมืองนะในอำเภอเชียงดาวนั้นเป็นแหล่งชุมชนชาวไทใหญ่ที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งมีทั้งชาวไทใหญ่ที่พำนักอยู่มาหลายสิบปีและชาวไทใหญ่ที่เพิ่งอพยพเข้ามาอยู่ใหม่ในช่วง 10-20 ปีที่ผ่านมา เนื่องด้วยบริเวณดังกล่าวมีพื้นที่ที่ใกล้ชายแดนไทย-รัฐฉาน ดังนั้นจึงกลายเป็นพื้นที่ที่มีการรวมตัวเป็นสังคมชาวไทใหญ่ที่ชัดเจนกว่าในสังคมเมือง ทั้งนี้ในงานวิจัยนี้จะขอลำถึงประวัติของชุมชนชาวไทใหญ่ที่อยู่ในกรณีศึกษาตามลำดับในหัวข้อถัดไป

ประวัติของชุมชนของชาวไทใหญ่ในตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ประวัติของชุมชนชาวไทใหญ่บริเวณวัดป่าเป้า

ชุมชนป่าเป้าปัจจุบันมีที่ตั้งอยู่บริเวณถนนมณีนพรัตน์ หมู่ 1 ของตำบลศรีภูมิ ชุมชนป่าเป้าเกิดจากการรวมตัวของประชาชนที่อยู่อาณาบริเวณวัดป่าเป้า โดยเข้ามาเช่าพื้นที่ธรณีสงฆ์ของวัดป่าเป้า และให้ชื่อวัดมาตั้งเป็นชื่อชุมชน ชุมชนดังกล่าวมีจำนวนครัวเรือน 135 ครัวเรือน (กองวิชาการและแผนงานเทศบาลนครเชียงใหม่, 2555, หน้า 2/24)

เรื่องราวประวัติของชุมชนชาวไทใหญ่บริเวณวัดป่าเป้าที่กล่าวถึงในโครงการวิจัยประวัติศาสตร์ชุมชนในเชียงใหม่: การสร้างประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ของสมโชติ อ๋องสกุล (2546, หน้า 408-419) นั้นประมวลความได้ว่า ในอดีตบริเวณใกล้เคียงที่ตั้งวัดป่าเป้าเป็นหนองน้ำใหญ่หรือหนองเขียวที่พญามังรายพบเมื่อครั้งสำรวจพื้นที่สร้างเมือง โดยถือว่าหนองน้ำแห่งนี้เป็น 1 ในเจ็ดชัยมงคลของเมือง เนื่องด้วยความเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์และเป็นชัยมงคลดังกล่าวตำนานราชวงศ์ปกรณัมจึงกล่าวว่า สมัยพญากือนา กษัตริย์แห่งราชวงศ์มังราย (พ.ศ. 1898-1928) จึงโปรดฯ ให้สร้างคุ้มหลวงไว้บริเวณแห่งนี้

ต่อมาในยุคพระเจ้ากาวิละเป็นเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ หรือที่เรียกกันว่า ยุค “เก็บผักใส่ซ้าเก็บข้าใส่เมือง” หรือ ยุค “เก็บหอมดอมไพร” เป็นยุคที่มีการกวาดต้อนชาวไทใหญ่จำนวนมากจากเมืองต่าง ๆ ในเขตรัฐฉานเข้ามาอยู่ในเชียงใหม่ โดยกลุ่มคนที่มีฝีมือช่างจะถูกนำมาอยู่ในบริเวณระหว่างกำแพงชั้นในและกำแพงชั้นนอก ซึ่งในจำนวนคนดังกล่าวก็มีไทใหญ่อยู่ด้วย อย่างไรก็ตาม คนไทใหญ่จำนวนหนึ่งในยุคพระเจ้ากาวิละพื้นเมืองนี้ก็เข้ามาอยู่ในย่านการค้าบริเวณข้างเผือกและข้างม่อย ซึ่งเป็นบริเวณที่อยู่ใกล้กับวัดป่าเป้าในปัจจุบัน

ต่อมาในยุคพระเจ้าอินทวิชยานนท์เจ้าหลวงเชียงใหม่องค์ที่ 7 (พ.ศ. 2416-2439) กองทัพเชียงใหม่ได้ยกกำลังไปกวาดต้อนผู้คนชาวไทใหญ่ที่อาศัยอยู่บริเวณฝั่งตะวันออกของแม่น้ำคง(สาละวิน) แถบบ้านแม่กะตอนเข้ามาในนครเชียงใหม่ ในครั้งนั้นได้มีการกวาดต้อนครอบครัวของแม่เฒ่าด้าวซึ่งเป็นภรรยาของพ่อเฒ่าด้าวหมอ มีพื้นเพดั้งเดิมเป็นคนเมืองกลางเคือมาด้วย ครอบครัวของแม่เฒ่าด้าวและพ่อเฒ่าด้าวหมอเป็นครอบครัวหนึ่งที่ได้เข้ามาตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณย่านประตูข้างเผือก แม่เฒ่าด้าวมีบุตรธิดารวม 6 คน หนึ่งในนั้นก็คือ นางบัวไหล ซึ่งต่อมาได้รับเลือกให้เป็น “หม่อม” ของพระเจ้าอินทวิชยานนท์ เจ้าหลวงเชียงใหม่องค์ที่ 7 และในปี พ.ศ.2434 หม่อมบัวไหลได้เป็นผู้นำคนสำคัญร่วมกับชาวไทใหญ่สร้างวัดป่าเป้าขึ้น โดยการสนับสนุนของพระเจ้าอินทวิชยานนท์ ต่อมารัฐบาลสยามได้ส่งตราสารไปยังนครเชียงใหม่ขอให้เจ้าเมืองเชียงใหม่ปล่อยคนไทใหญ่ที่มาจากบ้านแม่กะตอนเสีย ทางเจ้านายเชียงใหม่เกรงว่า

จะเสื่อมเสียเกียรติยศของเจ้าหลวง จึงปล่อยเชลยศึกเหล่านั้นออกมาในรูปของการทำบุญให้ทาน เพื่อเสริมดวงชะตาของเจ้าหลวงเชียงใหม่ ชาวไทใหญ่ที่ถูกปล่อยตัวในรูปการให้ทานครั้งนั้น ก็ได้ไปตั้งถิ่นฐานไม่ไกลจากตัวเมืองเชียงใหม่ โดยส่วนใหญ่ได้ไปตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัยในย่านที่มีกลุ่มคนไทใหญ่อาศัยอยู่มาก่อนหน้าแล้ว เช่น ย่านข้างเผือก ขวงสิงห์ ข้างม่อย ฟ้าฮ่อม วังสิงห์คำ ท่าแพ และมีบางส่วนได้อพยพไปอยู่ที่เมืองสาตหลวง สันทราย ดอยสะเก็ด สันป่าตอง แมริม แม่แตง เชียงดาว และฝาง (ประวัติวัดป่าเป้า, ม.ป.ป. อ้างถึงใน สมโชติ อ๋องสกุล, 2546, หน้า 410)

จากนั้นในปีพ.ศ. 2416 รัฐบาลอังกฤษได้ทำสนธิสัญญากับรัฐบาลสยามเรียกว่า สนธิสัญญาเชียงใหม่ฉบับแรก สนธิสัญญาดังกล่าวส่งผลให้คนในบังคับอังกฤษซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวอินเดีย พม่า มอญ และไทใหญ่ เดินทางเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองเชียงใหม่มากขึ้น ในกรณีของชาวไทใหญ่ได้เข้ามาประกอบอาชีพค้าขาย ทำไม้ และเป็นพ่อค้าวัวต่างม้าต่าง ต่อมาในปี พ.ศ. 2426 รัฐบาลสยามและอังกฤษก็ตกลงทำสนธิสัญญาเชียงใหม่ฉบับที่ 2 โดยรัฐบาลสยามยินยอมให้รัฐบาลอังกฤษจัดตั้งสถานกงสุลอังกฤษขึ้นที่เชียงใหม่ในปี พ.ศ. 2427 (สรวิศ อ๋องสกุล, 2539, หน้า 355-424 อ้างถึงใน สมโชติ อ๋องสกุล, 2546, หน้า 40-41) นับแต่นั้นมาก็มีชาวไทใหญ่ซึ่งจดทะเบียนเป็นคนในบังคับอังกฤษอพยพเข้ามาทำการค้าขายและตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่ในเมืองเชียงใหม่จำนวนมากขึ้นส่วนใหญ่ได้อาศัยอยู่ในย่านถนนท่าแพ ข้างม่อย และย่านข้างเผือกโดย ในย่านข้างเผือกชาวไทใหญ่ได้ตั้งบ้านเรือนตั้งแต่ร่องกะแจะข้างมัสยิดจนถึงบริเวณอนุสาวรีย์ข้างเผือกชาวไทใหญ่ที่อพยพมาในยุคนี้ถือเป็นบรรพบุรุษของลูกหลานชาวไทใหญ่บ้านข้างเผือกในรุ่นปัจจุบันนอกจากนี้แล้ว ในอดีตชาวไทใหญ่ในย่านข้างเผือกจะตั้งบ้านเรือนมีอาณาบริเวณตั้งแต่ประตูข้างเผือกเรื่อยไปตามแนวยาวของถนนข้างเผือกจนถึงบริเวณสถานีขนส่งข้างเผือก (นิคม ไตรพิทักษ์, 2544 อ้างถึงใน สมโชติ อ๋องสกุล, 2546, หน้า 40-41)

สำหรับความสัมพันธ์ภายในชุมชนชาวไทใหญ่ในอดีตจะมีความสัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้นฉันพี่น้องในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน โดยจะมีการแต่งงานกันเองในหมู่คนไทใหญ่ด้วยกันทั้งที่อาศัยอยู่ในย่านข้างเผือก ท่าแพข้างม่อย ดอยสะเก็ด นอกจากนั้นก็ยังมีความสัมพันธ์เชื่อมผ่านทางคณะศรัทธาวัดต่าง ๆ ที่เป็นวัดของไทใหญ่ เช่น วัดป่าเป้า วัดอุปกุตพม่า วัดดทรายมูล วัดหนองคำ ซึ่งจะมีการไปมาหาสู่ติดต่อทำการค้าวัวต่างด้วยกัน รวมทั้งการไปช่วยงานบุญที่คณะศรัทธาของวัดไทใหญ่ในชุมชนต่าง ๆ ร่วมกันจัดขึ้น (สมโชติ อ๋องสกุล, 2546, หน้า 412)

ทางด้านอาชีพของชาวไทใหญ่ที่อาศัยอยู่ในย่านข้างเผือก-ป่าเป้า ในอดีตนั้นส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพค้าขายเริ่มจากการเป็นพ่อค้าวัวต่าง ทำกิจการค้าไม้ ต่อมาจึงได้ทำหนังพอง เครื่องปั้นดินเผา ทำรองเท้ากาบโปก (รองเท้าแตะที่ทำมาจากหนังควาย) การทำยาแผนโบราณ

ตามสูตรยาของไทใหญ่ หมอนวด หมอดู คำอัญมณี ทำทองคำ ทำงานก่อสร้าง และมีบ้างที่ทำนา (สมโชติ อ๋องสกุล, 2546, หน้า 412-416)

นับจากอดีตจนถึงปัจจุบันชาวไทใหญ่ที่อาศัยบริเวณวัดป่าเป้า และบริเวณใกล้เคียง เช่น ช้างเผือก ถนนท่าแพ ช้างม่อย หลายคนเป็นศรัทธาวัดป่าเป้าและมีวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจ ตลอดจนเป็นศูนย์กลางของชุมชนชาวไทใหญ่ที่จะได้มาพบปะกันวัดป่าเป้า ปัจจุบันตั้งอยู่ที่เลขที่ 58 บริเวณแจ่งศรีภูมิ ถนนมณีนพรัตน์ ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ สร้างขึ้นในสมัยพระเจ้าอินทวิชยานนท์เจ้าหลวงเชียงใหม่องค์ที่ 7 (พ.ศ. 2413-2440) นำโดยหม่อมบัวไหล ซึ่งเป็นชาวไทใหญ่และเป็น "หม่อม" ของพระเจ้าอินทวิชยานนท์ ในขณะเวลาดังกล่าวทางวัดยังไม่มีพระอุโบสถและพระเจดีย์ ดังนั้นแม่นางบัวไหลจึงได้ทูลขอพระบรมราชานุญาตจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อทำการก่อสร้างพระอุโบสถและพระเจดีย์ขึ้นในวัดป่าเป้า ที่สุดก็ได้รับการโปรดเกล้าอนุญาตให้ก่อสร้าง เมื่อ พ.ศ. 2434 ปีเถาะตรีศก เดือน 8 แรม 14 ค่ำ โดยเมื่อสร้างเสร็จ สิ่งก่อสร้างทั้ง 2 ดังกล่าวนั้นมีรูปทรงสัณฐานตามสถาปัตยกรรมแบบไทใหญ่และพม่า ซึ่งเป็นไปตามความประสงค์ของคณะศรัทธาในขณะนั้น เนื่องด้วยบริเวณวัดป่าเป้าในอดีตมีไม้ต้นป่าซึ่งเป็นยาสมุนไพรจำนวนมาก ภายหลังจึงเรียกชื่อวัดนี้ว่า วัดป่าเป้า (พระมหาอนุพันธ์ อภิวิฑูโน, ม.ป.ป., หน้า 1-5)

สำหรับตำแหน่งเจ้าอาวาสจากหลักฐานในอดีตนั้นได้ปรากฏนิกายของเจ้าอาวาสวัดป่าเป้าว่าเป็นไทใหญ่หรือที่เรียกกันว่า เจี้ยว เพราะจากหลักฐานลำดับเจ้าอาวาสวัดป่าเป้าที่ปรากฏในรายนามของเจ้าอาวาสตั้งแต่ปีพ.ศ. 2426 จนถึงปัจจุบันนั้น พบว่า ทุกคนล้วนมีเชื้อชาติและมีประวัติเป็นชาวไทใหญ่ (กรมการศาสนา, 2533, หน้า 326) ดังนี้"การบริหารและการปกครองมีเจ้าอาวาส คือ รูปที่ 1 พระหว่านะ พ.ศ. 2428-2449 รูปที่ 2 พระอุชิชะยะ พ.ศ. 2449-2437 รูปที่ 3 พระอุกณะ พ.ศ. 2477-2479 รูปที่ 4 พระอุหนณะ พ.ศ. 2479-2482 รูปที่ 5 พระอุชะยันตะ พ.ศ. 2482-2526 รูปที่ 6 ยังไม่ได้แต่งตั้งมี พระอินตา อินทวิโรเป็นผู้ดูแลวัด และเจ้าอาวาสผู้ปกครองวัดตั้งแต่ รูปที่ 1-4 เป็นพระสงฆ์ชาตอังกฤษ เชื้อชาติเจี้ยว รูปที่ 1 นิกายเจี้ยว รูปที่ 2-5 นิกายพม่า"

อย่างไรก็ตาม สำหรับเจ้าอาวาสองค์ปัจจุบันของวัดป่าเป้า คือ พระอธิการอินตา อินทวิโร ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 เป็นมหานิกาย ตามประวัติของท่านนั้นเดิมชื่อ นายอินตา นูแดง เกิดวันอาทิตย์ที่ 18 เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2483 ปีชวด มีภูมิลำเนาอยู่ที่ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ อุปสมบทเมื่ออายุ 21 ปี (ในปี พ.ศ. 2513) ณ วัดเชตุพน ตำบลวัดเกต อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พระอธิการอินตาอินทวิโร เจ้าอาวาส

ปาเป้านับว่ามีบทบาทอย่างมากในการผลักดันพระสงฆ์ภายในวัดตลอดจนคณะศรัทธาชาวไทใหญ่ ให้พยายามรื้อฟื้นขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของชาวไทใหญ่ขึ้นมาใหม่ เช่น ปอยเข้าหว่า ปอยออกหว่า ปอยส่งลง โดยมิวัดปาเป้าเป็นศูนย์กลาง ซึ่งมีส่วนช่วยให้วัดปาเป้ามีสถานะเป็นศูนย์กลางของชุมชนไทใหญ่ในปัจจุบัน

ประวัติของชุมชนของชาวไทใหญ่บริเวณวัดกุเต้า

ชุมชนพัฒนาบ้านกุเต้าหรือชุมชนกุเต้า ปัจจุบันมีที่ตั้งอยู่บริเวณโดยรอบวัดกุเต้า มีพื้นที่ตั้งแต่มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ไปตามถนนพัฒนาช้างเผือก สนามกีฬาเทศบาลนครเชียงใหม่ จนถึงอนุสาวรีย์ช้างเผือก ชุมชนดังกล่าวมีจำนวนครัวเรือน 352 ครัวเรือน (กองวิชาการและแผนงานเทศบาลนครเชียงใหม่, 2555, หน้า 2/ 22)

บ้านกุเต้าในอดีตเป็นหมู่บ้านเล็กอยู่ทางด้านทิศเหนือของตัวเมืองเชียงใหม่ ถัดมาจากบ้านช้างเผือกที่ผู้คนส่วนหนึ่งเป็นมุสลิม อีกส่วนหนึ่งเป็นชาวไทใหญ่ การแยกหมู่บ้านสมัยก่อนนั้นมีความชัดเจนว่าให้หลักเกณฑ์เรื่องวัดเป็นศูนย์กลาง บริเวณโดยรอบวัดจะมีกลุ่มบ้านเรือนของชาวบ้าน ซึ่งบางส่วนเป็นญาติพี่น้องกัน "ชุมชนบ้านกุเต้า" หรือ ที่ปัจจุบันใช้ชื่อว่า "ชุมชนพัฒนาบ้านกุเต้า" เป็นชุมชนหมู่บ้านขนาดเล็กที่มีประวัติว่าคนดั้งเดิมรุ่นแรกเป็นคนไทลื้อที่ถูกกวาดต้อนมาจากสิบสองปันนาในสมัยพระเจ้ากาวิละ โดยได้ให้ชาวไทลื้อมาอยู่ด้านทิศเหนือของตัวเมือง คือ บ้านกุเต้าและบ้านช้างเผือก ซึ่งเชื่อว่าบริเวณนี้มีวัดเก่าแก่หลายวัดและรกร้างไปเมื่อเมืองเชียงใหม่ถูกปกครองโดยพม่าและเมืองเชียงใหม่เป็นเมืองร้างอยู่หลายสิบปี ก่อนที่พระเจ้ากาวิละจะมาฟื้นฟูเมืองอีกครั้งหนึ่ง (อนุ เนินหาด, 2548)

สมัยก่อนแถวบ้านกุเต้าและบ้านช้างเผือกเป็นไทลื้อจำนวนมาก ซึ่งหลักฐานที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ สุสานหรือป่าช้าแถวนี้ เรียกว่า ป่าเฮลื้อ ปัจจุบันคือ สุสานสันติธรรม ส่วนชาวไทใหญ่และชาวมุสลิมทางบ้านช้างเผือกนั้นเข้ามาในรุ่นที่สอง อย่างไรก็ตาม จากประตูช้างเผือกไปแยกช่วงสิงห์ก็นับว่ามีชาวไทใหญ่อาศัยอยู่จำนวนมากเช่นกัน จนสามารถตั้งผู้นำเองได้คล้ายกับกำนันผู้ใหญ่บ้าน แต่ในปัจจุบันชาวบ้านบ้านกุเต้าในรุ่นต่อมาก็เปลี่ยนแปลงมาเป็นคนเมืองมากขึ้น (อนุ เนินหาด, 2548)

นอกจากนี้ ชาวบ้านกุเต้ารุ่นเก่า ได้กล่าวว่า หากย้อนไปประมาณ 60-70 ปี บ้านกุเต้ามีบ้านเรือนประมาณ 15-20 หลังคาเรือนเท่านั้น บ้านเรือนของชาวบ้านกุเต้าเริ่มต้นถัดจากบ้านช้างเผือก คือ จากบริเวณอนุสาวรีย์ช้างเผือกเรื่อยมาทางด้านเหนือเรื่อยไปจนถึงสถาบันราชภัฏเชียงใหม่ (มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่) เลยไปเป็นบ้านช่วงสิงห์ ทั้งนี้การแบ่งไม่มีอาณาเขตที่แน่นอนตายตัว แต่ยึดความศรัทธาวัดใดเป็นหลัก (อนุ เนินหาด, 2548)

บ้านเรือนของชาวบ้านกุ้เต้าปลูกอยู่บริเวณสองข้างของถนนที่ตัดผ่านหน้าวัดกุ้เต้าไปถึงทุ่งนาด้านหลังมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ส่วนหนึ่งอยู่ด้านหน้าวัดเรื่อยไปจนสุดถนนข้างเผือกรวมไปทางด้านทิศตะวันตกสุดถนนข้างสถานีนขนส่งข้างเผือกอีกทั้ง สมัยก่อนถนนมีไม่กี่สาย มีสายที่ผ่านหน้าวัดกุ้เต้าเป็นหลัก ด้านใต้ไปทะลุถนนใกล้สถานีนขนส่งข้างเผือก ด้านเหนือไปสุดที่ท้องนา ส่วนถนนจากถนนข้างเผือกตรงมาถึงประตูวัดนั้นเป็นทางเกวียน นอกจากนี้แล้ว บริเวณที่ใกล้กันกับวัดกุ้เต้าก็มีสระบัวใหญ่เรียกว่า “หนองบัว 7 กอ” อาณาเขตของสระกว้างไปถึงวัดป่าเป้า (อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว และสุรพล ดำริห์กุล, 2529, หน้า 199) หนองน้ำแห่งนี้มีความสำคัญมาก เพราะเป็นแหล่งน้ำใช้ทำนาและเป็นแหล่งอาหารของผู้คนในชุมชน (สมโชติ อ๋องสกุล, 2546, หน้า 409)

สำหรับอาชีพหลักของชาวไทใหญ่บ้านกุ้เต้านั้น คือ ทำนา ทำหนังพอง บั่นหม้อ และบางส่วนก็เก็บใบตองตึงขาย ซึ่งก็สามารถสร้างรายได้ให้กับผู้คนในชุมชนสมัยนั้นได้เป็นอย่างดี

ชุมชนพัฒนาบ้านกุ้เต้า มีวัดที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของผู้คนในชุมชนนั้นคือ วัดกุ้เต้า ตามประวัติกล่าวว่า ในอดีตเมื่อมีการสำรวจวัด พบว่า วัดกุ้เต้าอยู่ในหมวดอุโบสถวัดเชียงมั่น (เชียงมั่น) และมีนิกายเงี้ยวซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ชาวไทใหญ่ในเชียงใหม่ที่อยู่ย่านประตูข้างเผือกระยะแรกคงได้เป็นศรัทธาวัดกุ้เต้า เพราะจากหลักฐานเรื่องหมวดอุโบสถซึ่งสำรวจเมื่อ พ.ศ. 2440 พบว่าวัดกุ้เต้าเป็นนิกายเงี้ยวเพียงวัดเดียวในย่านนั้น ดังข้อความที่ปรากฏใน รายชื่อวัดและนิกายสงฆ์โบราณในเชียงใหม่ ภาคปริวรรต ลำดับที่ 7 ว่า

“วัดกุ้เต้า ตั้งอยู่ในแขวงข้างเผือก นอกเวียง เจ้าอธิการชื่อทุเนลัญชา ทุเงี้ยว ยังไม่ได้เป็นอุปัชฌาย รองอธิการชื่อ ธัญไชย จำนวนพระลูกวัดพรรษานี้มี 3 องค์ พรรษาก่อนยังไม่มี เณรมี 4 องค์ ...” (สมหมาย เปรมจิตต์, 2518, หน้า 2)

จากเอกสารในหนังสือสวดมนต์ของวัดกุ้เต้า (คณะศิษยานุศิษย์ครูบาจันทรังษี, 2552, หน้า 1-8) กล่าวถึงประวัติของวัดไว้ว่า วัดกุ้เต้า เป็นวัดเก่าแก่ที่มีพระเจดีย์ที่มีรูปทรงคล้ายผลแดงโมหรือบาตรคว่ำซ้อนลดหลั่นขึ้นไปถึง 5 ชั้น ซึ่งแทนพระพุทธเจ้า 5 พระองค์ คำว่า กุ้ หมายถึง ที่บรรจุอัฐิ ส่วนคำว่า เต้า หมายถึง แดงโม (หมากเต้า) และเนื่องจากวัดนี้อยู่ในดงป่าไผ่ จึงได้ชื่อว่า วัดกุ้เต้า เวฬุวนาราม

วัดกุ้เต้า (เวฬุวนาราม) เลขที่ 60 ถนนกุ้เต้า ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ สร้างขึ้นมาเมื่อ ปี พ.ศ. 1993 ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อ พ.ศ. 1995 ชื่อวัดกุ้เต้า เวฬุวนารามนี้ ปรากฏในพงศาวดารโยนก ในรัชกาลของพระเจ้ายอดเชียงราย ระหว่าง พ.ศ. 2030-2038 ว่าในแผ่นดินพระเจ้าเชียงใหม่องค์นี้มีพระราชบุตร พระยาเมืองได้องค์หนึ่ง ชื่อสุริยะวงศ์

บวชเป็นพระภิกษุ ขึ้นมาอยู่วัดเวฬุวนารามวิหารกุเต้า หัวเวียงเชียงใหม่ พงศาวดารโยนกกล่าวว่า จุลศักราช 941 (พ.ศ. 2122) พระเจ้ากรุงหงสาวดีบุเรงนอง ทรงตั้งให้พระเจ้าเม็งซานธามังคย ผู้ครองเมืองสรวดีมาครองเมืองเชียงใหม่ถึง พ.ศ. 2124 พระเจ้าบุเรงนองสวรรคต พระมหาอุปราชนันทบุเรงราชบุตรได้ครองราชย์แทน เกิดความระส่ำระสายขึ้นในอาณาจักรพม่า และพม่าเจ้าประเทศราชเริ่มแข็งข้อขึ้น

ต่อมาอีกสามปี สมเด็จพระมหาธรรมราชาแห่งกรุงศรีอยุธยา ก็สละแอกพม่าออกบ้าง การรบพุ่งระหว่างไทยกับพม่า ซึ่งสงบกว่า 15 ปี ก็อุบัติขึ้น พระมหาธรรมราชาเชียงใหม่ เม็งซานธามังคย (สมเด็จพระนเรศวรมหาราช) ถูกกษัตริย์พม่าผู้เป็นเชษฐาต่างพระชนนี บังคับให้ยกกองทัพมาตีกรุงศรีอยุธยา แต่ถูกพระนเรศวรตีแตกพ่ายทุกครั้ง เป็นเหตุให้เกิดความแตกร้างขึ้นระหว่างพระเจ้ากรุงหงสาวดีกับเจ้าเมืองเชียงใหม่ จนกระทั่งใน พ.ศ. 2139 พระเจ้าเม็งซานธามังคยยอมสวามิภักดิ์ต่อสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เป็นการตัดญาติกับพระเจ้านันทบุเรงจึงไม่อาจเสด็จกลับคืนปิตุภูมิได้ พงศาวดารโยนกกล่าวว่า พระเจ้าเม็งซานธามังคย พินาศเมื่อจุลศักราช 969 (พ.ศ. 2150) ผู้ที่ได้ปกครองดินแดนล้านนาต่อจากพระเจ้าเม็งซานธามังคย คือ มังชวยเทา ผู้เป็นราชอนุชา พระมหาธรรมราชามังชวยเทาทรงจัดถวายพระเพลิงพระศพพระเชษฐาธิราชแล้วทรงโปรดให้สร้างวัดขึ้น และภายหลังได้สร้างพระธาตุเจดีย์ (เจดีย์กู่เต้า) ขึ้นมาเพื่อเป็นที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุและพระอังคาร (อัฐิ) ของพระเชษฐา และเนื่องจากวัดนี้อยู่ในดงไผ่จึงได้ชื่อว่าวัดเวฬุวัน กู่เต้า

ในส่วนของเสนาสนะและสิ่งสำคัญที่มีอยู่ในบริเวณวัดกู่เต้า ได้แก่ 1. พระธาตุเจดีย์กู่เต้า ซึ่งสร้างเมื่อ พ.ศ. 2150 2. พระเจ้าระแงง ซึ่งเป็นพระประธานในพระวิหารของวัด 3. ดันไชคหลวง ปลุกโดยพระเจ้ากาวิละ เจ้าเมืองเชียงใหม่ เมื่อท่านได้รับชัยชนะจากการรบเมื่อครั้งขับพม่าให้ออกจากการปกครองนครเชียงใหม่ เมื่อ พ.ศ. 2317 เพื่อเป็นอนุสรณ์แห่งการได้รับชัยชนะ 4. อนุสาวรีย์สมเด็จพระนเรศวร สร้างถวายโดย ดร.อุดรพันธ์ จันทรวโรจน์

ปัจจุบันเจ้าอาวาสของวัดกู่เต้า คือ พระครูประกาศธรรมรังษี หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า ครูบาจันทรังษี ซึ่งได้ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาสวัดกู่เต้าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2514 จนถึงปัจจุบัน ขณะเดียวกันก็ได้ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าคณะตำบลศรีภูมิเขต 3 และพระอุปัชฌาย์ นามเดิมของท่านคือ ศรศักดิ์ หรือ จันทร์ มูลคำ เกิดปี พ.ศ. 2492 ที่ ตำบลแช่ช้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ มาเป็นขโยม (เด็กวัด) วัดกู่เต้าตั้งแต่อายุ 9 ขวบ อีก 2 ปีต่อมาจึงได้บรรพชาเป็นสามเณร และอุปสมบทที่วัดกู่เต้าแห่งนี้จนได้เป็นเจ้าอาวาสสืบต่อจากพระครูมหาวิกรม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2514 จนถึงปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าปัจจุบันสภาพชุมชนบ้านป่าเป้า และชุมชนพัฒนาบ้านกู่เต้าจะเปลี่ยนแปลงไป คือ มีคนไทใหญ่รุ่นเก่าอาศัยอยู่ในพื้นที่จำนวนน้อยมาก แต่วัดป่าเป้าและวัดกู่เต้าก็ยังสามารถดำรงฐานะเป็นศูนย์กลางของคนไทใหญ่สืบต่อมาทั้งนี้เพราะ 1. ผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส ตลอดจนพระภิกษุสามเณรที่อาศัยภายในวัดเป็นชาวไทใหญ่ซึ่งส่วนมากมาจากอำเภอรอบนอก และบางคนมาจากรัฐฉาน 2. ในระยะหลังมีคนไทใหญ่จากพื้นที่รอบนอกเชียงใหม่อพยพเข้ามาตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่ในบริเวณใกล้ ๆ วัด ใช้สถานที่ในวัดเป็นที่นัดพบปะสังสรรค์กันในหมู่คนไทใหญ่ด้วยกัน 3. วัดทั้งสองกลายเป็นที่ทำงานทำของของคนไทใหญ่ที่เข้ามาอยู่ใหม่โดยเป็นแหล่งนัดพบกับหัวหน้างานชาวไทใหญ่ 4. วัดทั้งสองเป็นสถานที่เดียวที่คนไทใหญ่ทั้งในและรอบนอกรู้จักว่าเป็นวัดของคนไทใหญ่ที่อยู่ในเมืองไปมาสะดวก มีกิจกรรมทางวัฒนธรรมยิ่งใหญ่เป็นประจำ ดังนั้นเมื่อมีงานจึงหลั่งไหลกันมาจำนวนมาก บางคนมาไกล เช่น จากแม่ฮ่องสอน เพราะคิดว่าที่วัดป่าเป้ามีงานวัฒนธรรมไทใหญ่ที่ยิ่งใหญ่กว่าที่บ้านเมืองของตน (สมโชติ อ๋องสกุล, 2546, หน้า 428-429)

ประวัติของชุมชนของชาวไทใหญ่ในตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

ชุมชนของชาวไทใหญ่ในตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ในงานวิจัยนี้ได้เลือกนำเอา 2 หมู่บ้าน ในตำบลเมืองนะมาเป็นหมู่บ้านตัวอย่างในงานวิจัย คือ บ้านนาหวาย และบ้านเมืองนะ หมู่บ้านทั้ง 2 ตั้งอยู่ในตำบลเมืองนะซึ่งประกอบไปด้วย 14 หมู่บ้าน คือ 1. บ้านเมืองนะ 2. บ้านแกน้อย 3. บ้านนาหวาย 4. บ้านโละป่าหาญ 5. บ้านโป่งอาง 6. บ้านน้ำรุ 7. บ้านห้วยไล่ 8. บ้านจองคำ 9. บ้านไชยา 10. บ้านอรุณทัย 11. บ้านหนองแรม 12. บ้านหนองเขียว 13. บ้านเจียจันทร์ 14. บ้านใหม่สามัคคี ซึ่งหมู่บ้านต่าง ๆ ในตำบลเมืองนะนี้ ประกอบไปด้วยประชากรหลากหลายชาติพันธุ์ เช่น ชาวพื้นเมือง ไทใหญ่ ลีซอ มูเซอ คะฉิ่น ละว้ากะเหรี่ยง และจีนฮ่อ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม หากกล่าวถึงหมู่บ้านที่มีชาวไทใหญ่อยู่มากที่สุดและเป็นศูนย์กลางในการจัดประเพณีสำคัญของชาวไทใหญ่แล้ว บ้านนาหวายและบ้านเมืองนะก็ถือได้ว่าเป็นหมู่บ้านที่มีบทบาทสำคัญอย่างมากในตำบลเมืองนะแห่งนี้

ประวัติของชุมชนของชาวไทใหญ่บริเวณวัดนาหวาย

เรื่องราวความเป็นมาของชุมชนบ้านนาหวายจาก ข้อมูลของเทศบาลตำบลเมืองนะ (2551) กล่าวว่า เมื่อ พ.ศ. 2436 ราษฎรเชื้อสายไทใหญ่ จากประเทศพม่า (สหภาพเมียนมาร์) ได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในหมู่บ้านนี้ ครั้งแรกประมาณ 20 ครอบครัว แต่ในปัจจุบันมีจำนวน

ครัวเรือน 1,100 กว่าครัวเรือน บ้านนาหวายเดิมให้ชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านหญ้าหวาย" เพราะมีหญ้าหวายมาก ต่อมาจึงเปลี่ยนชื่อเป็น "บ้านนาหวาย" เนื่องจากทุ่งนาในหมู่บ้านนั้นเต็มไปด้วยหญ้าหวาย (พระครูวิมลสุตกิจ, สัมภาษณ์, 10 มีนาคม 2555)

การอพยพเคลื่อนย้ายของชาวไทใหญ่ที่เข้ามาอาศัยอยู่ในบ้านนาหวาย ในระยะที่มีการอพยพมากที่สุดก็คือ ช่วงเวลานับตั้งแต่ที่ทางรัฐบาลทหารพม่าละเมิดข้อสัญญาปางหลวง ในปีพ.ศ.2501 เป็นต้นมา ซึ่งในช่วงดังกล่าวได้มีการจัดตั้งกองกำลังกู้ชาติไทใหญ่ขึ้นมาหลายกลุ่ม เช่น กองกำลังกู้ชาติหนุ่มศึกษา (NSH) นำโดยเจ้าน้อยชอหย่นตะ กองกำลังกู้ชาติไทใหญ่ (SSA) นำโดยเจ้าแม่นางเฮือนคำ และกองทัพเมืองไต (MTA) นำโดยขุนส่า แต่ในระยะต่อมาเมื่อกองกำลัง MTA ของขุนส่าได้ยอมสลายกองทัพและมอบอาวุธให้รัฐบาลทหารพม่าในปี พ.ศ. 2539 ก็ทำให้เจ้ายอดศึกที่เคยอยู่กับขุนส่าได้ไปก่อตั้งกองทัพกู้ชาติไทใหญ่ (SSA) ขึ้นมา ซึ่งเป็นเหตุให้ในช่วงเวลาดังกล่าวรัฐบาลทหารพม่าได้กวาดต้อนประชาชนในเขตรัฐฉาน โดยบังคับให้ทั้งบ้านเรือนอพยพเคลื่อนย้ายเข้าไปอยู่ในตัวเมือง และประกาศให้พื้นที่ในหมู่บ้านต่าง ๆ เป็นเขต "ยิงอิสระ" และต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2540 ได้เกิดการฆ่าหมู่ชาวไทใหญ่โดยกองกำลังทหารพม่าเป็นจำนวนมาก ซึ่งส่งผลให้มีชาวไทใหญ่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่บริเวณเขตชายแดนในหลายจุดของจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งก็รวมถึงบ้านนาหวายและบ้านเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ อย่างไรก็ตาม การอพยพของชาวไทใหญ่เข้ามาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านดังกล่าวในระยะแรกนั้นเป็นการบุกเบิกพื้นที่เพื่อทำมาหากิน แต่ต่อมาเมื่อมีความมั่นคงในชีวิตแล้ว จึงได้ชักชวนญาติพี่น้องที่อยู่ทางฝั่งพม่าให้เข้ามาอยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน

หลังจากที่มีการอพยพเข้ามาอย่างต่อเนื่องของกลุ่มชาวไทใหญ่ รวมถึงชาติพันธุ์ต่าง ๆ เข้ามาอาศัยในหมู่บ้านนาหวายและหมู่บ้านอื่น ๆ ในตำบลเมืองนะแล้ว ต่อมาจึงมีการขยายขยายแบ่งเขตการปกครอง โดยเริ่มตั้งแต่การแบ่งการปกครองระดับหมู่บ้านและตำบล จากเดิมหมู่บ้านนาหวายขึ้นกับตำบลเมืองงาย ได้แยกเป็นตำบลเมืองนะ ในปี พ.ศ. 2508 และหมู่บ้านนาหวายยังถูกแยกส่วนที่เป็นหมู่บ้านชาวจีนฮ่อที่ติดกับชายแดนเป็นหมู่บ้านหนองอุกหรือหมู่บ้านอรุณทัย ในปี พ.ศ. 2514 นอกจากนั้นยังมีหมู่บ้านสาขาของบ้านนาหวาย คือ บ้านรินหลวง เป็นที่อยู่ของกลุ่มชาวเขาเผ่าลีซอ ส่วนกลุ่มชาวไทใหญ่จะอาศัยในหมู่บ้านนาหวายเป็นส่วนมากและก่อนที่จะมีสำรวจตรวจสอบทะเบียนราษฎรและทำบัตรประจำตัวประชาชน ในปี พ.ศ. 2507 ชาวไทใหญ่ที่เข้ามาช่วงดังกล่าว จึงได้รับการสำรวจตรวจสอบลงสัญชาติไทยได้รับการจัดทำทะเบียนราษฎรและมีบัตรประจำตัวประชาชน ต่อมาเมื่อมีการสำรวจตรวจสอบการเข้ามาอาศัยของชาวไทใหญ่บ้านนาหวายในลักษณะการสำรวจกลุ่มบุคคลที่อาศัยในพื้นที่สูงในปี พ.ศ. 2535-2540 ซึ่งเรียกกันว่า

บัตรสีฟ้า (บัตรประจำตัวบุคคลบนพื้นที่สูง) หลังจากนั้นได้มีการสำรวจอีกครั้งในปีพ.ศ. 2542 เรียกว่าบัตรเขียวขอบแดง (บัตรสำรวจชุมชนบนพื้นที่สูง) เป็นการสิ้นสุดการสำรวจตรวจสอบเป็นครั้งสุดท้าย แต่ยังคงมีการอนุญาตจัดทำบัตรแรงงานต่างด้าวสำหรับชาวไทใหญ่ที่เข้ามาหลังปี พ.ศ. 2542 จนถึงปัจจุบันนี้ (เฟื่องฟ้า ลัษมณี, 2545, หน้า 23-24)

ปัจจุบันบ้านนาหวายเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ พื้นที่บ้านนาหวายตั้งอยู่ในที่ราบร่องเขาห่างจากเส้นชายแดนไทย-พม่า ประมาณ 16 กิโลเมตร พื้นที่โดยรอบโอบล้อมด้วยเทือกเขา

ที่ตั้งของบ้านนาหวายทางทิศเหนือติดกับบ้านอรุณทัย ตำบลเมืองนะ และประเทศสหภาพเมียนมาร์โดยติดต่อไปถึงบ้านโป่งป่าแหลม ตำบลเมืองหาง อำเภอท่าวน จังหวัดเมืองสาต ประเทศสหภาพเมียนมาร์ทิศใต้ติดกับบ้านโป่งอาง ตำบลเมืองนะ ทิศตะวันออกติดกับบ้านห้วยใต้ ตำบลเมืองนะ ทิศตะวันตกติดกับบ้านหนองเขียว ตำบลเมืองนะ ในบ้านนาหวาย มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญคือ น้ำตกศรีสังวาล และอุทยานแห่งชาติผาแดง

กลุ่มชนในหมู่บ้านนาหวายเป็นกลุ่มชาวไทใหญ่ปะปนด้วยชนชาวพื้นเมือง ซึ่งเป็นชาวไทใหญ่ประมาณร้อยละ 80 ซึ่งส่วนมากยังไม่ได้รับหลักฐานทางทะเบียนราษฎร และชาวพื้นเมืองประมาณร้อยละ 20 ทั้งนี้ กลุ่มชนทั้ง 2 ร้อยละ 95 นับถือศาสนาพุทธ

การประกอบอาชีพของผู้คนในชุมชนบ้านนาหวาย ส่วนมากประกอบอาชีพทางการเกษตร เช่น ทำนา ทำสวน นอกจากนี้แล้วบางส่วนยังประกอบอาชีพค้าขาย รับจ้างทั่วไป และจักสานกล้วยไม้ (เทศบาลตำบลเมืองนะ, 2556) อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันพบว่า เยาวชนในหมู่บ้านส่วนใหญ่จะนิยมไปประกอบอาชีพในเขตตัวเมืองเชียงใหม่ และมีบ้างที่ไปศึกษาต่อ

ทั้งนี้ ทางราชการได้ตั้งชื่อหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านนาหวายตามพระราชบัญญัติการปกครองท้องที่ในปี พ.ศ. 2475 พร้อมกับมีการจัดตั้งสถานที่ราชการคือ สถานีตำรวจภูธรตำบลนาหวาย และกองร้อยตำรวจตระเวนชายแดน เนื่องจากหมู่บ้านนาหวายเป็นหมู่บ้านชายแดนที่อยู่สุดชายแดนไทยในสมัยนั้น

นอกจากสถานที่สำคัญในทางราชการและการปกครองแล้ว ชุมชนพัฒนาบ้านนาหวายยังมีสถานที่สำคัญทางพุทธศาสนานั่นคือวัดนาหวาย ซึ่งเป็นที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาของชาวบ้าน วัดนาหวายตั้งอยู่เลขที่ 51 บ้านนาหวาย หมู่ที่ 3 ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย วัดนาหวาย สร้างเมื่อ พ.ศ. 2469 โดยมีพ่อสิ่งหลู่ เป็นผู้ชักชวนชาวบ้านสร้างวัดขึ้น การบริหารและการปกครอง มีเจ้าอาวาส คือ รูปที่ 1 พระบันติ พ.ศ. 2470-2492 รูปที่ 2 พระอธิการชัยวงศ์ ชยวงสุ ตั้งแต่ พ.ศ. 2492 เป็นต้นมา (กรมการศาสนา,

2533, หน้า 222-223)

สำหรับเจ้าอาวาสองค์ปัจจุบันของวัดนาหวายคือ พระครูวิมลสุตกิจ ซึ่งมีภูมิลำเนาตั้งเดิมอยู่ที่บ้านนาหวาย และได้เข้าเป็นศิษย์(เด็กวัด)อยู่ที่วัดนาหวายในปี พ.ศ. 2511 จากนั้นในปี พ.ศ. 2512 ก็บรรพชาเป็นสามเณรและอุปสมบทเป็นพระสงฆ์ในปี พ.ศ. 2519 (พระครูวิมลสุตกิจ, สัมภาษณ์, 28 กรกฎาคม 2555) พระครูวิมลสุตกิจนับว่ามีบทบาทอย่างมากในการสนับสนุนคณะศรัทธาชาวไทใหญ่ให้พยายามธำรงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของชาวไทใหญ่ให้คงอยู่ในชุมชนตลอดมา ซึ่งการมีประเพณีต่าง ๆ นี้ก็มีส่วนช่วยให้วัดนาหวายเป็นศูนย์กลางในการธำรงวัฒนธรรมของชุมชนไทใหญ่บ้านนาหวายจนถึงในปัจจุบัน

ประวัติของชุมชนของชาวไทใหญ่บริเวณวัดเวฬุวัน

เรื่องราวความเป็นมาของชุมชนและชื่อบ้านเมืองนั้นจากข้อมูลของเทศบาลตำบลเมืองนะ (2551) กล่าวว่า บ้านเมืองนะในอดีตอาจเป็นดินแดนของพวกลัวะหรือละว้ามาก่อน จากหลักฐานการค้นพบซากปรักหักพัง และสิ่งก่อสร้างที่พบในปัจจุบัน ซึ่งเป็นฐานอิฐ ผู้เล่าสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นโบสถ์เก่าแก่ เพราะยังพบหลุมฝังศพเรียงรายตามสันเขาจากหมู่บ้านโป่งอ่างถึงหมู่บ้านแก่น้อย ซึ่งอาจเป็นหลุมศพของพวกลัวะ

สาเหตุที่ได้ชื่อว่าตำบลเมืองนะนั้นจากคำบอกเล่าของคนเก่าแก่ซึ่งเล่าเป็นนิทานปรัมปราว่าเมืองนี้เคยมีพระสมณโคตมเสด็จมาโปรดมนุษย์และสัตว์เดรัจฉานทั้งหลาย เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จมายังเทือกเขาแห่งหนึ่งซึ่งปัจจุบันนี้เรียกว่าสันดอยด้วยเทือกเขาแห่งนี้เป็นแหล่งกำเนิดแม่น้ำสายหลักคือ แม่น้ำแดงตอนบนซึ่งเป็นลุ่มน้ำหลักของแม่น้ำปิง ณ ริมธารแห่งหนึ่งได้ร่มไม้ใหญ่ใบหนา พระพุทธองค์ประทับใต้ต้นไม้้นั้น เมื่อประชาชนในละแวกนี้ทราบว่ามีพระสมณโคตมเสด็จ โปรดสัตว์เดรัจฉานโลก ก็พากันขึ้นไปสักการบูชาไม่เพียงแต่มวลมนุษย์เท่านั้น แม้แต่สัตว์เดรัจฉานก็ไปร่วมสักการบูชาด้วยมากมายในบรรดาสัตว์เหล่านี้ยังมีพญาช้างเผือกเชือกหนึ่งเกิดความศรัทธาก็เก็บเอาผลไม้มาถวายพระพุทธเจ้า ผลไม้้นั้นเป็นผลนะ (ลูกสมอ) พอพระพุทธเจ้ารับผลไม้้นั้นด้วยแรงศรัทธาเป็นล้นพ้น ผลนะนี้ก็กลายเป็นผลไม้ทองคำทันที ประชากรในบ้านเมืองนะส่วนมากเป็นไทใหญ่ซึ่งมาจากหลายเมืองในรัฐฉาน เช่น ห้วยฮ่อ เมืองบัน ขัวหล้า ลายคำ เกตอง เป็นต้น (สมคิด จงลือ, สัมภาษณ์, 8 กันยายน 2555) ทั้งนี้เพราะพื้นที่บ้านเมืองนะมีเขตติดต่อกับพม่า ดังนั้นจึงเป็นการง่ายที่จะทำให้ชาวไทใหญ่จากเมืองต่าง ๆ อพยพเข้ามาอาศัยอยู่

ลักษณะการอพยพเคลื่อนย้ายของชาวไทใหญ่ที่มำตั้งหลักปักฐานในบ้านเมืองนะนั้น

มีลักษณะคล้ายคลึงกับชาวไทใหญ่ในบ้านนาหวาย คือ ในอดีตช่วงที่รัฐบาลทหารพม่ามีการกวาดล้างกองกำลังกู้ชาติไทใหญ่และผู้ที่มีความช่วยเหลือกองกำลังอย่างหนัก (ใน พ.ศ. 2539 เป็นต้นมา) ก็ทำให้มีชาวไทใหญ่เดินทางเข้ามาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านเมืองนะอย่างต่อเนื่อง และหลังจากนั้นก็มีชาวไทใหญ่จำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เพราะได้มีการชักชวนญาติพี่น้องทางฝั่งพม่าให้ติดตามเข้ามาอาศัยอยู่ในละแวกเดียวกัน

บ้านเมืองนะปัจจุบันตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ พื้นที่บ้านเมืองนะเป็นที่ราบสูงมีภูเขาสูงล้อมรอบหมู่บ้านและสวนใหญ่มีพื้นที่ตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติที่ตั้งของบ้านเมืองนะทางทิศเหนือติดกับประเทศสหภาพเมียนมาร์ทิศใต้ติดกับบ้านโป่งอาง ตำบลเมืองนะ ทิศตะวันออกติดกับบ้านหนองเขียว ตำบลเมืองนะทิศตะวันตกติดกับบ้านจองคำ ตำบลเมืองนะ ในบ้านนาหวายมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญคือ ถ้ำเมืองนะ ถ้ำวัว และถ้ำป่าหก

สำหรับลักษณะประชากรในหมู่บ้านเมืองนะ มากกว่าร้อยละ 80 เป็นกลุ่มชาวไทใหญ่ ซึ่งอยู่ร่วมกับชาวพื้นเมือง ชาวไทใหญ่ส่วนมากยังไม่ได้รับหลักฐานทางทะเบียนราษฎร อยากรู้ก็ตาม ประชากรในหมู่บ้านนี้ร้อยละ 95 นับถือศาสนาพุทธ

การประกอบอาชีพของผู้คนในชุมชนบ้านเมืองนะนั้น ส่วนมากประกอบอาชีพทางการเกษตร พืชผลทางการเกษตรที่นิยมปลูกกัน เช่น ข้าว ข้าวโพดหวาน มันฝรั่ง กระเทียม พืชผัก และลำไย เป็นต้น นอกจากนี้แล้วบางส่วนยังประกอบอาชีพค้าขาย รับจ้างทั่วไป และจักสานกล้วยไม้ (เทศบาลตำบลเมืองนะ, 2556)

อนึ่ง หากกล่าวถึงศาสนสถานที่สำคัญในบ้านเมืองนะแล้ว อาจกล่าวได้ว่า วัดเวฬุวัน เป็นศูนย์รวมจิตใจและสถานที่ประกอบประเพณีพิธีกรรมของชาวไทใหญ่ในบ้านเมืองนะมาช้านาน วัดเวฬุวัน สร้างเมื่อ พ.ศ. 2457 เดิมชื่อวัดเมืองนะ แต่ปัจจุบันชื่อทางการว่า วัดเวฬุวัน ตั้งอยู่เลขที่ 707 บ้านเมืองนะ หมู่ที่ 1 ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย (กรมการศาสนา, 2533, หน้า 496-497)

ปัจจุบันวัดเวฬุวันมีเจ้าอาวาส คือ พระใหม่ ญาณวิโร ซึ่งมีเชื้อสายเป็นชาวไทใหญ่ และมีภูมิลาดั้งเดิมอยู่ที่บ้านนาเหนือ ในอดีตเคยจำพรรษาอยู่ที่วัดนาหวายก่อนที่จะย้ายมาเป็นเจ้าอาวาสที่วัดเวฬุวันในช่วงต้นปี 2555 (พระใหม่ ญาณวิโร, สัมภาษณ์, 23 ธันวาคม 2555)

แม้ว่าชาวไทใหญ่ในบ้านนาหวายและบ้านเมืองนะจะอพยพมาอยู่ในเขตประเทศไทย แต่ชาวไทใหญ่ทั้งสองหมู่บ้านนี้ก็ยังคงอนุรักษ์ประเพณีและพิธีกรรมทางความเชื่อและศาสนาไว้อย่างเหนียวแน่น จากการสังเกตพบว่าในเทศกาลงานบุญประเพณีต่าง ๆ ที่ผ่านมา (ในช่วงปี พ.ศ.

2550-2555) มีชาวไทใหญ่จำนวนมากเดินทางมาร่วมงานบุญกันที่วัดนาหวายและวัดเวฬุวัน รวมถึงคนวัยหนุ่มสาวที่ทำงานและเรียนหนังสือในตัวเมือง ต่างก็พากันกลับบ้านเพื่อมาร่วมงานบุญดังกล่าว และหลายคนได้แต่งชุดพื้นเมืองไทใหญ่มาร่วมในพิธี ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าชาวไทใหญ่ในบ้านนาหวายและบ้านเมืองน่ายังคงดำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนไว้ในหลาย ๆ ด้าน ทั้งในเรื่องเครื่องแต่งกาย และประเพณีพิธีกรรมทางศาสนาที่มีลักษณะเป็นแบบเฉพาะของชาวไทใหญ่ กล่าวคือ ในขั้นตอนของพิธีกรรมดังกล่าว นอกจากจะมีขั้นตอนพิธีทางพุทธศาสนาแล้วก็ยังมียุติธรรมพิธีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อในเรื่องสิ่งเหนือธรรมชาติโดยเฉพาะเรื่องการนับถือผี เช่น ผีเจ้าเมือง ผีที่อยู่ตามธรรมชาติ เป็นต้น ซึ่งจะกล่าวถึงในบทต่อไป

ความหลากหลายในความเป็นไทใหญ่ และความหลากหลายทางชาติพันธุ์ภายในชุมชน

1. ความหลากหลายในความเป็นไทใหญ่

ในหัวข้อนี้จะศึกษาถึงความหลากหลายในความเป็นไทใหญ่ ซึ่งจะจำแนกเป็น 3 ประเด็น คือ 1. ความเป็นไทใหญ่กับเส้นแบ่งภายในชาติพันธุ์เดียวกัน 2. ปฏิสัมพันธ์ของความเป็นไทใหญ่ 3. การข้ามผ่านเส้นแบ่งระหว่างชาติพันธุ์ไทใหญ่ ซึ่งจะขอกกล่าวถึงในแต่ละประเด็นดังนี้

1.1 ความเป็นไทใหญ่กับเส้นแบ่งภายในชาติพันธุ์เดียวกัน

ในความเป็นไทใหญ่นั้นก็มีเส้นแบ่งภายในความเป็นชาติพันธุ์เดียวกัน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเส้นแบ่งนี้ถูกกำหนดโดยระยะเวลาของการเข้ามาอาศัยอยู่ภายในประเทศไทย รวมถึงการได้รับรองสิทธิในความเป็นประชากรไทยด้วยเช่นกัน ในลักษณะดังกล่าวนี้เกิดขึ้นทั้งในสังคมเมืองและสังคมชายขอบ ซึ่งมีการแบ่งแยกภายในกลุ่มกันเองว่า ไตเก่า และ ไตใหม่ (บ้างก็เรียกว่าไตใน และไตนอก)

ไตเก่า (ไตใน) คือ กลุ่มชาวไทใหญ่ที่อพยพเข้ามาตั้งรกรากอยู่ในเมืองไทยมายาวนานหลายสิบปี และบางกลุ่มอพยพเข้ามาเป็นร้อย ๆ ปีจนปัจจุบันเรียกตัวเองว่า “คนท้องถิ่น” หรือ คนไทย สำหรับคนไตใน พวกเขาคือ ลูกหลานของชาวไทใหญ่ที่เกิดและเติบโตในเมืองไทยส่วนไตใหม่ (ไตนอก) คือ คนไทใหญ่ที่เพิ่งอพยพเข้ามาในช่วง 10-20 ปีที่ผ่านมา ซึ่งหมายถึง กลุ่มไทใหญ่ที่อพยพมาจากเมืองนอกในรัฐฉานเข้ามายังเมืองไทยในช่วงหลังไม่ว่าด้วยสาเหตุการหลบหนีการคุกคามของทหารพม่าและความขัดแย้งทางการเมืองหรือกลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจฝืดเคืองในพม่าเข้ามาเป็นหนึ่งในแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า (อรัญญา ศิริผล, 2548,

หน้า 93)

ในสังคมเมือง พระครูประกาศธรรมรังสี เจ้าอาวาสวัดกุเต้า (สัมภาษณ์, 13 มิถุนายน 2555) ได้กล่าวถึงในเรื่องดังกล่าวไว้ว่า "สมัยก่อนชาวไทใหญ่ที่อยู่บริเวณวัดนี้เป็นไทใหญ่เก่า ไม่ใช่ไทใหญ่ใหม่ หรือที่เรียกกันว่า ไตเก่า-ไตใหม่ ไตเก่า คือ ไตที่อยู่มาก่อน หรือเกิดที่เมืองไทย มีบัตรประชาชน ส่วนไตใหม่นั้นก็มาทีหลัง ไม่มีบัตรประชาชน"

นอกจากนี้แล้ว ยงยุทธ จันทกุล ประธานชุมชนพัฒนาบ้านกุเต้า (สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2555) ได้กล่าวถึง กลุ่มชาวไทใหญ่ที่เข้ามาอาศัยอยู่ในบริเวณวัดกุเต้าว่า "ชาวไทใหญ่ที่เข้ามาในบ้านเราจะไม่เกิน 15 ปีที่ผ่านมา แต่ก่อนชาวไทใหญ่จะอยู่ที่ป่าเป้าเป็นหลัก หลังจากที่เขาแบ่งเป็น 3 กัก 4 เลียง เขาก็ทยอยมาทางนี้ส่วนหนึ่ง เพราะว่าแต่ละคนเขามาจากคนละเมืองกัน เท่าที่คุยกัน อย่างกลุ่มที่มาวัดเราเป็นกลุ่มของแสงเมือง มังกร (นายกสมาคมการศึกษาและวัฒนธรรมไทยใหญ่) เขาก็มาจากอีกส่วนหนึ่งของรัฐฉาน และอีกกลุ่มหนึ่งที่วัดป่าเป้าเขาก็มาจากทางแม่ฮ่องสอน ฝาง เวียงแหง ท้าเหล็ก มาจากคนละเมืองกัน"

ในปัจจุบันทั้งในกรณีของวัดกุเต้าและวัดป่าเป้าต่างก็มีชาวไทใหญ่ที่อาศัยอยู่มาแต่ดั้งเดิม (ไตเก่า) นั้นน้อยมาก หากเทียบกับชาวไทใหญ่ที่อพยพเข้ามาอยู่ใหม่ (ไตใหม่) ชาวไทใหญ่กลุ่มนี้ส่วนมากเข้ามาเพื่อค้าขายหรือไม่ก็ทำงานรับจ้างทั่วไป และมักเช่าห้องพักอาศัยอยู่บริเวณรอบ ๆ วัด (พรรณี โพทะยะ, สัมภาษณ์, 15 สิงหาคม 2555)

ในกรณีของสังคมชายขอบ พระครูวิมลสุตกิจ เจ้าอาวาสวัดนาหวาย (สัมภาษณ์, 28 กรกฎาคม 2555) ได้กล่าวถึงเส้นแบ่งภายในชาติพันธุ์เดียวกันไว้ว่า "ในการแบ่งแยกกลุ่มชาวไทใหญ่ในหมู่บ้าน ก็มีบ้างในกรณีที่เป็นไตเก่ากับไตใหม่ ไตเก่า คือ คนไตที่อยู่เก่า ๆ คนที่อยู่ในพื้นที่มาตั้งแต่อดีต หรือเกิดที่นี่ที่พ่อแม่ตาย เหลือแต่ลูกแต่หลาน ส่วนไตใหม่ คือ คนไตที่มาอยู่ใหม่ ปัจจุบันก็ยังมียไตใหม่ที่เข้ามาในหมู่บ้านเรื่อย ๆ แต่บางคนไปต่อก็มี บางคนมาอยู่ปักหลัก บักรฐานทำบ้านอยู่ใหญ่โตก็มี บางคนก็มาอยู่กับพี่น้องเป็นญาติ ๆ กัน บางคนอยู่ทางพม่าอยากมาอยู่เมืองไทยก็เข้ามาอยู่กับญาติพี่น้องมีเงินน้อยก็ซื้อที่ปลูกบ้านกันไป"

นอกจากนี้แล้ว ที่บ้านเมืองนะก็มีลักษณะเดียวกัน คือ "มีทั้งไตเก่าที่อยู่มาแต่ดั้งเดิม และไตใหม่หรือไทใหญ่ที่อพยพเข้ามาอยู่ใหม่ในหมู่บ้าน ซึ่งที่มาก็ทยอยมา ส่วนมากไทใหญ่ที่เข้ามาใหม่ก็จะเข้าไปทำงานในเมืองเชียงใหม่ก่อน พอมีเงินมากขึ้นก็มาซื้อที่ดินในหมู่บ้าน ไทใหญ่อยู่ตรงไหนก็จะไปหากัน" (อมรเทพ ปุกคำ, สัมภาษณ์, 8 กันยายน 2555)

ในปัจจุบันชาวไทใหญ่ทั้งในหมู่บ้านนาหวายและหมู่บ้านเมืองนะส่วนมากก็จะเป็นไตเก่าหรือไม่ก็เป็นรุ่นที่เกิดในเมืองไทย ซึ่งเรื่องนี้ วนวิสา จงนุ (สัมภาษณ์, 3 มิถุนายน 2555) ได้

กล่าวว่า “ปัจจุบันคนไทยใหญ่ที่อยู่ในหมู่บ้านทั้งสองแห่ง ส่วนมากก็เป็นลูกหลานแล้ว คนไตในหมู่บ้านส่วนมากก็เป็นไตที่หนีมาทำงานตั้งแต่แรก พอเขามาอยู่ทำงานที่ไทย พอเก็บเงินได้เขาก็ซื้อที่ และกลับไปพาเครือญาติมาอยู่ฝั่งไทยด้วย พวกที่มาอยู่ใหม่ที่เพิ่งข้ามมาขายแดนนั้นไม่ค่อยมีตอนที่มียศกรมในประเทศพม่า ที่ชาวไทใหญ่หนีเข้ามาถืออาศัยญาติที่ฝั่งไทยก่อน แต่พอมีเงินเก็บก็ซื้อที่กัน คือญาติบางคนเขาได้กรรมสิทธิ์ที่ดิน เพราะมาแต่งงานกับคนไทย อย่างบ้านก็ซื้อญาติซื้อที่ดินก่อน หลังจากนั้นก็โอนมาเป็นชื่อของสา คือ แม่พาสามาเกิดที่ฝั่งไทยก่อน แล้วยายกับพี่ชายย้ายตามมาทีหลัง”

นอกจากเส้นแบ่งภายในชาติพันธุ์เดียวกันจนเกิดเป็นไตเก่าและไตใหม่แล้ว ในกรณีของสังคมชายขอบก็ยังมี การแบ่งแยกความเป็นไทใหญ่ด้วยการใช้แหล่งภูมิลำเนาเดิมมาใช้ในการเรียกขานชาวไทใหญ่ภายในชุมชนเดียวกัน เช่น ในกรณีบ้านนาหวาย จังหวัด จองนู เด็กสาวชาวไทใหญ่ในชุมชนบ้านนาหวาย (สัมภาษณ์, 3 มิถุนายน 2555) กล่าวว่า “ชาวไทใหญ่ในหมู่บ้านก็มีการแบ่งกันบ้างว่าใครมาจากเมืองไหน เช่น คนนี้ไตห้วยฮ้อ คนนี้ไตเมืองปัน ส่วนมากมี 2 หมู่บ้านที่มาอยู่ที่นาหวาย จะมานานหรือเพิ่งมาก็จะเรียกตามถิ่นฐานเดิมที่ตนมา”

ข้อสังเกตที่มีต่อการแบ่งแยกตามกลุ่มเมืองที่มาของชาวไทใหญ่บ้านนาหวายนั้น สมคิด จงลือ ชาวไทใหญ่บ้านเมืองนะ (สัมภาษณ์, 8 กันยายน 2555) กล่าวว่า “ผมเห็นที่นาหวายเพราะญาติของผมก็มีอยู่หลายคน เวลามีสถานศพผมสังเกตว่าถ้ามันป๊อก (หมวด) ทางตะวันออกทำไมป๊อกเมืองปันไม่มา ถ้ามันป๊อกทางตะวันตกทำไมป๊อกห้วยฮ้อไม่มา”

จากความดังกล่าวทำให้เห็นว่าความเป็นไทใหญ่ยังสามารถแบ่งแยกได้จากการกำหนดเอาพื้นที่ดั้งเดิมที่มา ซึ่งความเป็นคนในท้องถิ่นเดียวกันนี้เองที่ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นพวกพ้องเดียวกันและง่ายต่อการช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกัน

อนึ่ง ในแง่ทัศนคติของชาวไทใหญ่ที่มีต่อการแบ่งแยกภายในชาติพันธุ์เดียวกันนั้น สายอาวัน เจ้าหน้าที่ชาวไทใหญ่ ในมูลนิธิเพื่อสิทธิมนุษยชนและการพัฒนา (สัมภาษณ์, 9 มิถุนายน 2555) ได้กล่าวว่า “คนไทใหญ่ที่มีบัตรประชาชนแล้ว เป็นคนไทยแล้ว บางคนรู้สึกว่าจะลดคุณค่าของตัวเองด้วย แต่บางส่วนก็ไม่ได้เป็นอย่างนั้น ถ้ามาอยู่นานแล้ว บางคนทำตัวเหมือนคนไทยอยากจะมีเรื่องเชื้อชาติของตนเอง บางคนก็ยังไม่อยากคุยกับไทใหญ่ด้วยกัน อย่างผู้หญิงบางคนจะแต่งงานกับคนไทย เขาจดทะเบียนไม่ได้ มาที่ทำงานผม เป็นไทใหญ่ด้วยกันแต่คุยทุกอย่างเป็นภาษาไทยหมดเลย”

สรุปชาวไทใหญ่ทั้งในสังคมเมืองและสังคมชายขอบมีการแบ่งแยกภายในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน คือ ไตเก่า และไตใหม่ โดยการแบ่งแยกนั้นเกิดขึ้นจากระยะเวลาที่เข้ามาอยู่อาศัย

ในเมืองไทย และการได้สิทธิในการเป็นพลเมืองไทย ไตเก่า คือกลุ่มชาวไทใหญ่ที่อพยพเข้ามาตั้งรกรากอยู่ในเมืองไทยมายาวนาน บ้างก็เป็นลูกหลานของชาวไทใหญ่ที่เกิดและเติบโตในเมืองไทย และกลายเป็นคนท้องถิ่น หรือคนไทย ไปในที่สุด ส่วนไตใหม่ คือ คนไทใหญ่ที่เพิ่งอพยพเข้ามาในช่วง 10-20 ปีที่ผ่านมา ซึ่งเป็นกลุ่มไทใหญ่ที่อพยพมาจากเมืองในรัฐฉานเข้ามายังเมืองไทย ในช่วงที่มีความขัดแย้งทางการเมืองอย่างหนัก (หลังปี พ.ศ. 2538 เป็นต้นมา) นอกจากการแบ่งแยกกันเป็นไตเก่าและไตใหม่แล้ว ในส่วนของสังคมชายขอบยังมีการแบ่งแยกกันเองตามแหล่งภูมิลำเนาดั้งเดิมที่มาจากด้วยเช่นกัน เช่นในกรณีของบ้านนาหวาย ดังที่กล่าวมา ในแง่ของทัศนคติที่มีต่อกันเองนั้น ชาวไทใหญ่ที่เพิ่งเข้ามาใหม่มักจะมองว่าชาวไทใหญ่ที่อยู่เมืองไทยมานาน และได้สิทธิความเป็นพลเมืองไทยแล้ว มักจะไม่ค่อยเปิดเผยตัวเองต่อสาธารณะว่าตนเป็นคนไทใหญ่ แต่อย่างไรก็ตาม ทัศนคตินี้ก็เป็นเพียงความคิดเห็นซึ่งก็มิได้เกิดขึ้นกับชาวไทใหญ่ที่เข้ามาใหม่ทุกคน

1.2 ปฏิสัมพันธ์ของความเป็นไทใหญ่

ในชุดปฏิสัมพันธ์ของความเป็นไทใหญ่ในสังคมเมืองและในสังคมชายขอบนั้นมีบริบทที่แตกต่างกันไป กล่าวคือ ในสังคมเมืองมีการจัดตั้งกลุ่มในรูปแบบของมูลนิธิและสมาคมของกลุ่มชาวไทใหญ่ขึ้นภายในวัดป่าเป้าและวัดกุเต้าอย่างเป็นรูปธรรม ในขณะที่ในสังคมชายขอบไม่มีองค์กรที่จัดตั้งภายในวัดแต่อย่างใด ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าในแง่ของการเป็นชุมชนชาวไทใหญ่ขนาดใหญ่ที่อยู่ภายในอาณาบริเวณเดียวกันของสังคมชายขอบนี้เองที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่มร่วมกิจกรรมทางประเพณีพิธีกรรมกันอย่างต่อเนื่อง โดยไม่จำเป็นต้องมีองค์กรทางชาติพันธุ์ของไทใหญ่ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นศูนย์รวมของชาวไทใหญ่โดยเฉพาะ ดังเช่นในสังคมเมือง

ในสังคมเมืองกลุ่มองค์กรของชาวไทใหญ่ที่จัดตั้งขึ้นในบริเวณวัดป่าเป้าและวัดกุเต้านี้มีจุดมุ่งหมายหลักที่คล้ายคลึงกันคือ เพื่อส่งเสริมการศึกษาและสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาวไทใหญ่ แต่ในส่วนรูปแบบขององค์กรแล้วได้รับการจดทะเบียนในรูปแบบที่ต่างกัน คือ องค์กรชาวไทใหญ่ที่จัดตั้งขึ้นในบริเวณวัดป่าเป้าเป็นในลักษณะของมูลนิธิ ส่วนองค์กรชาวไทใหญ่ที่จัดตั้งขึ้นในบริเวณวัดกุเต้าเป็นในลักษณะของสมาคม

ทางวัดป่าเป้าได้รับการอนุมัติให้จัดตั้ง “มูลนิธิส่งเสริมการศึกษาศิลปวัฒนธรรม วัดป่าเป้า” ขึ้นในวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2540 โดยที่ตั่งสำนักงานอยู่บริเวณชั้นล่างของศาลาการเปรียญที่อยู่ของสำนักงานตามที่จดทะเบียนคือ 54 ถนนมณีนพรัตน์ ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีนายไพฑูรย์ คุตตะสาน เป็นผู้ขออนุญาตจัดตั้ง วัดอุประสงค์ของมูลนิธิ เพื่อ

1. สงเคราะห์และอนุเคราะห์พระภิกษุสามเณร

2. บำรุงส่งเสริมกิจการของมูลนิธิฯ ในด้านการศึกษา ศิลปะและวัฒนธรรมและในด้านการสาธารณสุข
3. ให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียน นิสิต นักศึกษาที่เรียนดีแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์
4. ส่งเสริมทำนุ บำรุง และเผยแพร่พระพุทธศาสนา
5. ดำเนินงานเพื่อสาธารณประโยชน์ หรือร่วมมือกับองค์กรการกุศลอื่น ๆ อันเป็นสาธารณประโยชน์
6. ไม่ดำเนินการเกี่ยวข้องกับการเมือง

ปัจจุบันประธานกรรมการของมูลนิธิ คือ พระอธิการอินตา อินทวิโร เจ้าอาวาสวัดป่าเป้า และกิจกรรมที่ทางวัดสนับสนุนให้มีมาตลอดก็คือ การจัดสอนภาษาไทยให้แก่นักเรียนในโรงเรียนชุมชนบ้านบวกรกน้อย สาขาวัดป่าเป้า ที่อยู่ภายในบริเวณวัด

ในด้านการทำงานภายในมูลนิธิส่งเสริมการศึกษาศิลปวัฒนธรรม วัดป่าเป้า พระมหาอนุพันธ์ อภิวิฑูโม ในหนึ่งเป็นผู้มีส่วนร่วมในการทำงานของมูลนิธิ (สัมภาษณ์, 27 พฤศจิกายน 2555) กล่าวว่า "จุดประสงค์ที่มีการก่อตั้งมูลนิธิภายในวัด คือ 1. เพื่อส่งเสริมการศึกษาตั้งแต่เยาวชนและประชาชนทั่วไป นโยบายหลักของหลวงพ่อก็คือ มุ่งเน้นว่าการศึกษาเป็นหลักสำคัญในการพัฒนาคน พัฒนาชาติ พัฒนาชาติพันธุ์ อีกส่วนหนึ่ง" 2. เพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ถ้าเราไม่มีพื้นฐานของวัฒนธรรมที่แข็งแรง วัฒนธรรมต่าง ๆ รวมถึงภาษาก็จะหายไปด้วย คือ ส่งเสริมทางด้านวิชาการให้กับคนที่ด้อยโอกาสอยู่ก็เลยส่งเสริมทางการศึกษา แต่ก็ไม่ละทิ้งในด้านศิลปวัฒนธรรม ในส่วนของเยาวชนบางกลุ่มก็ตั้งชมรมศิลปวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มขึ้นมา มาพื่อนมาร่ำเป็นการออกห่างจากสิ่งที่ไม่ดี และเพื่อเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมก็มีเหมือนกันในวัดป่าเป้านี้ในส่วนรับผิดชอบของมูลนิธิก็คือ ดูแลโรงเรียนส่วนหนึ่ง เป็นการสร้างเยาวชนขึ้นมา ถ้าเป็นของทางวัดอยู่แล้วจะเป็นรุ่นใหญ่ ของเราจะรุ่นเล็ก ในช่วงมีงานออกหว่า ก็จะมีการสอนเด็กให้พื่อนไทใหญ่ เพื่อเป็นการปลูกฝัง เด็ก ๆ ที่มาเขาก็รักในศิลปะการแสดงพื้นบ้านของชาวไทใหญ่อยู่แล้ว เวลาพูดอะไรก็จะเป็นการปลูกฝังเล็ก ๆ น้อย ๆ ให้เขาได้รู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของชาวไทใหญ่ด้วย ตัวเขาเองก็เป็นไทใหญ่ ก็จะปลูกฝังให้เขารักวัฒนธรรมไทใหญ่ ไม่ให้ลืมรากเหง้าของตัวเอง"

นอกจากพระสงฆ์ภายในวัดที่เข้ามาช่วยงานมูลนิธิแล้ว ทางมูลนิธิยังได้มีการติดต่อขอความร่วมมือจากบุคคลภายนอกเพื่อมาให้ความรู้ทางด้านภาษาและศิลปวัฒนธรรมไทใหญ่แก่เด็กนักเรียนในโรงเรียนชุมชนบ้านบวกรกน้อย สาขาวัดป่าเป้า ซึ่งส่วนมากเป็นลูกหลานของชาวไทใหญ่ที่อพยพเข้ามาทำงานในเมืองเชียงใหม่ คุณเฮือนคำ หนึ่งในอาสาสมัครสอนภาษา

ไทใหญ่ให้แก่นักเรียนในวัดป่าเป้า (สัมภาษณ์, 25 พฤษภาคม 2555) กล่าวว่า "สอนภาษาไทยใหญ่ที่วัดป่าเป้านี้ไปสอนด้วยจิตอาสา พระที่วัดชักชวนไปสอน ที่สอน 2 เทอมที่ผ่านมา จะมีป้ายโยงถึงป้าย 2 ป้าย 2 ถึงป้าย 3 แต่ละเทอมไม่เหมือนกัน เทอมนี้สอนป้ายโยงถึงป้าย 3"

นอกจากการสอนภาษาไทยใหญ่ให้แก่เด็กนักเรียนในโรงเรียนชุมชนบ้านบวกรกน้อยสาขาวัดป่าเป้าแล้ว ทางมูลนิธิยังได้ร่วมมือกับโรงเรียนการศึกษานอกโรงเรียน ในการจัดสอนภาษาไทยกลางให้แก่ชาวไทใหญ่ที่เข้ามาทำงานในจังหวัดเชียงใหม่ ดังที่ สายอาวัน ชาวไทใหญ่ ที่ทำงานในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ (สัมภาษณ์, 25 พฤษภาคม 2555) ได้กล่าวว่า "แต่ก่อนผมมาเรียนภาษาไทยที่วัดป่าเป้าปีหนึ่งกว่าจะได้ ภาษาไทยจะพูดให้ชัดนั้นยาก ครูที่มาสอนก็เป็นพระ และสอนเขียน อ่านด้วย เรียนฟรี"

ในส่วนองค์กรของชาวไทใหญ่ในวัดกุ้เต้า เดิมเป็นชมรมชื่อว่า "ชมรมการศึกษาและวัฒนธรรมไทยใหญ่" ได้รับการอนุมัติให้จัดตั้งเป็น "สมาคมการศึกษาและวัฒนธรรมไทยใหญ่" ขึ้น ณ วันที่ 30 มีนาคม 2555 โดยใช้เวลาเกือบ 3 ปี ในการก่อตั้งสมาคมฯ ปัจจุบันสำนักงานตั้งอยู่ในบริเวณวัดกุ้เต้า เลขที่ 60 ถนนกุ้เต้า ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีนายแสงเมือง มังกร เป็นนายกสมาคมฯ

สมาคมการศึกษาและวัฒนธรรมไทยใหญ่ มีชื่อย่อคือ สศวท. ชื่อภาษาอังกฤษ Taiyai Education and Culture Association และชื่อภาษาไทยใหญ่ "สมาคมปายปัญญาและฟิงเง่ไตย" วัดอุปประสงค์ตามคำยื่นร้องขอจดทะเบียนของสมาคม คือ

1. เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาแก่เยาวชน ในด้านศิลปวัฒนธรรมประเพณีของชาวไทยใหญ่ในประเทศไทย เพื่อให้อยู่คู่แผ่นดินล้านนา
2. ศึกษาและฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมอันดีงามของไทยใหญ่ในประเทศไทย
3. สนับสนุนให้สมาชิกตระหนักและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
4. เป็นศูนย์ประสานงานเผยแพร่องค์ความรู้ประสบการณ์ด้านการศึกษาและวัฒนธรรมกับองค์กรหรือหน่วยงานภาครัฐ

5. สมาคมจะไม่ดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องการเมืองการทหารใด ๆ

การจัดตั้งองค์กรของชาวไทใหญ่ภายในวัดกุ้เต้าในระยะแรกเริ่มนั้น คุณสมปอง ไตตุ่มแก่น (สัมภาษณ์, 27 พฤศจิกายน 2555) กล่าวว่า "กลุ่มส่งเสริมการศึกษาและศิลปวัฒนธรรมไทใหญ่ตั้งมาตั้งนานแล้ว ประมาณ 40 กว่าปี ผู้ก่อตั้งเป็นพวกทหารไทใหญ่กับคนไทใหญ่รุ่น

ก่อน ๆ เจ้าของโรงแรมข้างเผือกก็คนหนึ่ง พ่อเขาเป็นไทใหญ่รุ่นก่อน ๆ เริ่มแรกที่ก่อตั้งชมรมนั้น เป็นแค่กลุ่มเล็ก ๆ อยู่ที่วัดป่าเป้า นาน ๆ ก็มาประชุมกัน แล้วสาเหตุที่ทำให้ย้ายมาอยู่ที่วัดกุ้เต้า ก็ตั้งแต่ที่จัดงานปอยปีใหม่ขึ้นมาเจ้าอาวาสก็ว่า ถ้าจะมาตั้งชมรมที่วัดก็ได้ จะให้คนหนึ่ง ชาวไทใหญ่จึงมาตั้งสำนักงานที่วัดกุ้เต้า เมื่อก่อนอยู่ที่วัดป่าเป้า ไม่ได้เป็นสำนักงานจริง ๆ แต่ที่นั่นทำอย่างจริงจัง มีเอกสาร มีคอมพิวเตอร์ ติดต่อข้างนอก ปอยปีใหม่ได้มีส่วนทำให้ย้ายชมรมมาอยู่ที่นี่ เพราะว่าตั้งแต่จัดงานปอย เจ้าอาวาสก็อนุญาตให้มีสำนักงานเป็นของเรา เราจะทำอะไรมาที่นี้ งานของเราก็มั่นคงขึ้น ก่อนหน้านั้นก็ลอย ๆ ทั้งหมด ปรึกษากันทีก็ลำบาก เจ้าอาวาส (วัดป่าเป้า) ไม่ได้ให้เราตั้งสำนักงานจริง ๆ เพราะเจ้าอาวาสห่วงเกรงว่าจะเป็นที่ขุ่นมัวทางการเมือง แต่เจ้าอาวาสวัดกุ้เต้ามีเส้นสาย เส้นสายนี้เองที่ช่วยป้องกันคนในเครื่องแบบที่ชอบไปรุกรานชาวไทใหญ่”

ในแง่ทัศนะของพระครูประภาศรัทธธรรมรังสี เจ้าอาวาสวัดกุ้เต้า (สัมภาษณ์, 13 มิถุนายน 2555) ได้กล่าวถึง การอนุญาตให้สมาคมฯ มาจัดตั้งสำนักงานภายในวัดกุ้เต้า ว่า “ที่อนุญาตให้มีการจัดตั้งชมรมการศึกษาและวัฒนธรรมไทยใหญ่ในวัดนี้ เพราะว่าสงสารเขา เขาไม่มีที่พักอาศัย ไปทางไหนเขาก็ไม่ค่อยต้อนรับ เราก็เลยเห็นใจ ทั้งที่เขาไม่มีที่พึ่งเราดีกับเขา เราเปิดประตูกับเขา คนอื่นมองเขาเป็นคนพม่า แต่เรามองว่าเป็นชาวพุทธเหมือนกัน ในเรื่องส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมก็ด้วยส่วนหนึ่ง ก็ให้เขามาจัดการกันเอง ส่วนมากก็มาจัดกิจกรรมช่วยเหลือชมรมนี้ตั้งมาได้ประมาณ 7 ปีแล้ว เมื่อก่อนทางการไม่ให้ แต่เดี๋ยวนี้ ทางการให้แล้ว ได้เป็นสมาคมแล้ว เมื่อก่อนเป็นแค่ชมรม คนก่อตั้งชมรมเป็นคนไทยที่มีเชื้อสายไทใหญ่”

ในด้านการทำงานภายในสมาคมฯ คุณแสง เมืองดี หนึ่งในคณะกรรมการของสมาคมฯ (สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2555) กล่าวว่า “พื่ออยู่กับชมรมการศึกษาและวัฒนธรรมไตมาตั้งแต่ปี 2545 พี่มาทีหลัง ชมรมนี้เริ่มก็ตั้งแต่สมัยเจ้าข้าง ยองห้วย เขาเป็นลูกชายของเจ้าฟ้า ยองห้วยและมาอยู่ที่เชียงใหม่ คิดว่า เขาเป็นรุ่นแรกที่ก่อตั้งชมรมฯ ตอนพี่มาอยู่กับชมรมนี้ เขาก็มีเครือข่ายอยู่แล้ว พออยู่มาได้ 2 ปีก็เริ่มเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของคณะกรรมการ ชมรมเราไม่ได้มีสมาชิกที่ชัดเจน เพราะว่ามันเป็นแบบเปิดทั่ว ๆ ไป ไม่ได้เก็บจำนวนสมาชิก แต่เราจะมีสมาชิกจริง ๆ ที่เก็บเงินช่วยเหลือทางด้านสุขภาพและฌาปนกิจ มีอยู่ประมาณ 40-50 คนที่รวมกลุ่มกันตรงนี้ แต่ถ้าเป็นสมาชิกของชมรมจริง ๆ เราไม่มีตรงจุดนั้นสำหรับอายุเฉลี่ยของคนในชมรม ส่วนมากจะเป็นคนหนุ่มสาวอายุ 20-30 ยกเว้นฝ่ายบริหารจะ 30 ขึ้นหมดเลย สมาชิกในชมรมอย่างพี่คำอึ่งจะรับผิดชอบด้านการศึกษา เขาจะค่อนข้างวิชาการ อาจารย์สมปอง พี่คำอึ่ง อาจารย์ทองดี พวกนี้จะอยู่ฝ่ายการศึกษา เขาจะมีประสบการณ์ เพราะเขาเคยทำในรัฐฉานมาก่อน ส่วนพี่แดงหาญเขา

จะเป็นฝ่ายเทคนิคของชมรม ทำเกี่ยวกับเว็บไซต์ และไอทีต่าง ๆ เขาจะรับผิดชอบส่วนนี้ด้านการสนับสนุน ถ้าเป็นหน่วยงานของทางภาครัฐนั้นไม่มี มีแต่ที่ช่วยงานกันก็คือ คณะกรรมการชุมชนของวัดกุ้เต้า หน่วยงานราชการที่เข้ามาสนับสนุนเราไม่มี เพียงแต่ว่าเวลามีงานอะไร ถ้าเขาให้เราไปช่วย เราก็ไปส่วนรายได้ในการจัดงาน ถ้าทางวัดจัดงานแต่ละครั้งทางชมรมก็จะอาสาไปช่วย ในส่วนของทางชมรมก็คือ เราจะจัดปีใหม่ไทใหญ่งานเดียวเท่านั้นที่จะเก็บไว้สำหรับรายจ่ายของทางชมรมที่จะใช้ทั้งปี รายได้ส่วนหนึ่งหักค่าใช้จ่ายเสร็จก็จะเข้าทางชมรม ไว้ใช้ในส่วนกิจกรรมของชมรม เพราะนี่ไม่ใช่ธุรกิจ ทางวัดก็รู้ ส่วนความรู้สึกกับเจ้าอาวาสวัดกุ้เต้าแน่นดีมาก เพราะถ้าไม่ได้ทำสนับสนุนตรงนี้อาจจริงจัง เราก็คงไม่มาถึง ณ ปัจจุบัน อย่างค่าน้ำค่าไฟ เราไม่ต้องเสียอะไรสักอย่าง ท่านให้เรา สนับสนุนเราจริง ๆ”

นอกจากนี้แล้ว คุณสมปอง ไตตุมแก่น สมาชิกที่มาช่วยงานสมาคมการศึกษาและวัฒนธรรมไทยใหญ่(สัมภาษณ์, 7 มีนาคม 2555) ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมในสมาคมฯ ว่า “การที่มาช่วยงานสมาคมฯ มาช่วยด้วยใจ ไม่มีรายได้อะไร แต่หน้าที่หลักจะเป็นของกรรมการสมาคมฯ ส่วนเงินที่จัดงานปอยปีใหม่ไทที่เป็นของสมาคมฯ เราจะถวายวัดประมาณ 5 หมื่น รายได้ของสมาคมฯ ก็เอามาจากการจัดงานตรงนี้เป็นค่าตัวจ้างงานคนละ 50 บาท คนที่เขาทำงานในสมาคมฯ ไม่มีเงินเดือนเลยสักคน ต่างคนก็ต่างมีงานประจำของตน แต่จะมาช่วยกันช่วงช่วงที่มีงานปอย ถ้าจัดงานที่เราก็มาร่วมกัน ขาดตกอะไรก็บอกกัน ผมมาช่วยในสมาคมฯ ไทยใหญ่ วันที่มีงานปอยปีใหม่ไท เราก็แบ่งงานกัน ผมรับผิดชอบห้องประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมประมาณ 3-4 คน ให้อยู่ในห้องนี้ ผมคิดว่าเป็นคนของเรา เราต้องมาช่วย อีกอย่างงานก็ไม่ลำบากที่ลำบากเช่นขายตัวบ้าง ดูแลร้านค้าบ้าง พวกเด็ก ๆ เขากัน รับผิดชอบกันหมด”

ในแง่ความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชนพัฒนากู่เต้าที่มีต่อการทำงานของชาวไทยใหญ่ในสมาคมฯ คุณยงยุทธ จันทกุล ประธานชุมชนพัฒนากู่เต้า (สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2555) กล่าวว่า “ตอนที่มีการปอยปีใหม่ไท ที่เก็บค่าเข้าคนละ 50 บาท เงินส่วนนี้แบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนหนึ่งชมรมนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในงานทั้งค่าเวที ค่าวงดนตรี ที่เหลือพอวันปีใหม่เสร็จก็ทำบุญและเลี้ยงเพลพระ ส่วนที่นำมาเป็นค่ากิจกรรมแท้ ๆ มีน้อยผมยังเห็นใจเขาเลย กลุ่มชมรมไทใหญ่หารายได้มาก็จ่ายเยอะไปหมด เงินที่เข้าในชมรมฯ เขาเที่ยวหนึ่งก็ไม่เกิน 2 หมื่นบาท วันที่ 19 นี้จะมีการเปิดเป็นสมาคมของเขา ผมยังว่า ตอนจัดงานปอยปีใหม่ไทเขาเก็บไว้ครึ่งส่วนก็น่าจะดีใจ แต่เขาเอาทำบุญ นี่ขนาดทุกปีเขาแบ่งให้ชุมชน 2 หมื่น แต่ปีนี้ผมขอปฏิเสธ เห็นทำงานแล้วมันเหนื่อย คนทำงานเป็นร้อยก็ต้องมีค่าตอบแทนเขา ส่วนเงินทำบุญกับทางวัดคงเป็นข้อตกลงกันที่ร่วมทำบุญกับวัดก็งานวนมาก ประมาณ 4-5 หมื่น ถ้ามีบางคนไม่เข้าใจก็ออกมา ปีที่แล้วมีอยู่

หน้าวัด แจกใบปลิวเลย โจมตีว่ากลุ่มไทใหญ่ที่มาจัดที่วัดนี้ เอาวัดไปหากิน ว่าไปถึงพระจริง ๆ ไม่ใช่ ผมอยู่ตรงนี้ ผมรู้ใจ มันไม่ได้เป็นอย่างนั้น เพราะเวลาทำ เราก็เป็นคนตรวจเองว่า รายรับคืนหนึ่งเท่าไรมีค่าใช้จ่ายเท่าไร ผมก็รู้มาตลอด บางครั้งก็นึกสงสารคนทำงาน อีกหน่อยจะหาไม่ได้ คนไทใหญ่ที่ทำงานจริง ๆ นอกจากมาจัดคอนเสิร์ตเก็บตังค์แล้วหายไปมี สมัยก่อนเมื่อ 5 ปีที่แล้ว งานปอยส่างลอง ครูบาโดนเชิดเงินไป 3 แสน คนที่มาอาสาจัดเป็นคนเก็บเงินให้ทางวัด พอคืนสุดท้ายหายเลย เหลือแต่ผมกับแม่บ้าน ตอนเช้าก็ให้แม่บ้านทำกับข้าวเลี้ยงส่างลอง สมัยก่อนนั้นยังไม่มีชมรม แรก ๆ ให้ชื่อวัดในการจัดงานต่อมาผมก็ขออนุญาตครูบาให้กลุ่มของแสงเมืองมั่งกรนี้เข้ามาเป็นชื่อชมรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทยใหญ่ เขาจะทำอีกรูปแบบหนึ่งเป็นหลักเป็นเกณฑ์ ผมก็บอกวัดว่า ถ้ากลุ่มนี้ทำมันจะดูดีขึ้น แต่เจ้าก่อน ๆ นี่ เขาจัดเขาจะเอาตั้งอย่างเดียวไม่คำนึงถึงชุมชนโดยรอบ ในส่วนค่าเช่าที่ขายของเวลาถึงงานปอยปีใหม่ได้ก็จะเป็นของวัด ชมรมจะได้เฉพาะค่าขายบัตรเข้ามาชมคอนเสิร์ต จากรายได้ตรงนั้นก็ต้องมาแบ่งให้กับทางวัดอีกส่วนหนึ่งนี้ที่ผมเข้าใจเขา"

ในการทำงานด้วยรูปแบบขององค์กรไม่ว่าจะเป็นมูลนิธิหรือสมาคมที่ชาวไทใหญ่จัดตั้งขึ้นในวัดป่าเป้าและวัดกุเต้าก็ตาม องค์กรดังกล่าวล้วนเป็นองค์กรที่เป็นศูนย์รวมใจและศูนย์รวมกิจกรรมของชาวไทใหญ่ที่เข้ามาพักพิงและทำงานในตัวเมืองจังหวัดเชียงใหม่เสมอมาอีกทั้งมูลนิธิส่งเสริมการศึกษาศิลปวัฒนธรรม วัดป่าเป้า และสมาคมการศึกษาและวัฒนธรรมไทยใหญ่ วัดกุเต้า ต่างก็มีบทบาทหน้าที่ในการสนับสนุนส่งเสริมการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีให้อยู่เคียงคู่กับชาวไทใหญ่ในพื้นที่ตามอุดมคติแห่งใหม่นี้ด้วยเช่นกัน

ในสังคมชายขอบ แม้ว่าจะไม่มีกลุ่มองค์กรของชาวไทใหญ่ที่เป็นมูลนิธิหรือสมาคมเหมือนดังเช่นในสังคมเมือง แต่ปฏิสัมพันธ์ของความเป็นไทใหญ่ ในบริบทของการอยู่ร่วมกันและการทำงานของไตเก่าและไตใหม่แล้วคุณอมรเทพ ปุกคำ พ่อหลวงบ้านเมืองนะ (สัมภาษณ์, 8 กันยายน 2555) กล่าวว่า "ชาวไทใหญ่ที่อพยพเข้ามาอยู่ใหม่นี้จะไม่มีปัญหาในการอยู่ร่วมกับชาวไทใหญ่ที่อยู่แต่เดิมในชุมชน แต่จะมีปัญหากับเรื่องการแย่งทำกิน แย่งอาชีพ หากพูดถึงแบ่งแยกว่าเขามาใหม่นั้นก็น้อยมาก เพราะส่วนมากถ้าเขามาใหม่ เขาก็จะให้ความร่วมมือภายในชุมชนดี เขามาพึ่ง เราขออะไร ก็ไม่มีปัญหา"

ตามความสัมภาษณ์ดังกล่าว อาจกล่าวได้ว่า ในบริบทของการอยู่ร่วมกันแล้ว ไม่ว่าจะไตเก่าหรือไตใหม่ต่างก็อยู่ร่วมกันอย่างสงบราบรื่น แต่ในแง่ของบริบทการค้าแรงงานแล้ว ชาวไตเก่าและไตใหม่ต่างก็มีข้อขัดแย้งกันอยู่บ้างนั่นคือ ปัญหาเรื่องการแย่งงานกันทำ ทั้งที่เป็นงานทางด้านภาคการเกษตรรวมถึงรับจ้างทั่วไป

อย่างไรก็ตาม หากกล่าวถึงปฏิสัมพันธ์ของความเป็นไทใหญ่ในสังคมเมืองและสังคมชายขอบในบริบททางวัฒนธรรม ชาวไทใหญ่ในชุมชนไม่ว่าจะเป็นไตเก่าหรือไตใหม่ หากมีการจัดงานประเพณีพิธีกรรมขึ้นภายในชุมชนแล้ว ก็จะมีการให้ความร่วมมือช่วยเหลือกันเป็นอย่างดีทั้งชาวบ้านที่อยู่ภายในชุมชนเดียวกันหรือต่างชุมชน

ในแง่ดังกล่าวของสังคมเมือง คุณแสง เมืองดี คณะกรรมการสมาคมฯ ที่วัดกู่เต้า (สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2555) ได้กล่าวว่า "ปัจจุบันทางชมรมฯ เวลาไม่มีงานก็ดูเหมือนไม่มีสมาชิกนะ แต่พอมีงานก็มาทั่วทุกสารทิศ ถ้าไม่มีงานเขาก็มีพื้นที่ของใครของมัน เขาก็จะมีกลุ่มเล็ก ๆ ของเขา แต่ว่าพอมีงาน เขาก็จะมารวมกัน มันเลยบอกไม่ถูกว่ามีคนเยอะหรือเปล่า เวลามีงานทางชมรมก็ช่วยวัดเต็มทีเหมือนกัน เพราะเจ้าอาวาสรู้ที่เราไม่ได้ทำเพื่อส่วนตัว ทุกคนทำเพื่อส่วนรวมก็เลยไม่มีปัญหาตรงนี้ ทางด้านเครือข่ายส่วนมากเราก็จะมีเครือข่ายของเรา และเขาก็จะมากันเอง เหมือนรู้โดยอัตโนมัติ แต่ถ้าจะให้เชิญแบบเป็นทางการ เราก็ไม่มีเหมือนกัน แต่ถ้ากับคณะกรรมการของชุมชน (วัดกู่เต้า) ก็จะประสานกันตลอดไม่ว่าจะมีงานอะไรก็ตาม"

ในส่วนของสังคมชายขอบ คุณอมรเทพ ปุกคำ พ่อหลวงบ้านเมืองนะ (สัมภาษณ์, 8 กันยายน 2555) ได้แสดงความคิดเห็นต่อปฏิสัมพันธ์ของชาวไทใหญ่ในบริบททางวัฒนธรรมว่า "ในหมู่บ้านเราถ้ามีงานประเพณีจะไม่มีการแยก เราทำก็ทำแบบเดียวกันเลย เราไม่เคยพูดเลยไตเก่าไตใหม่ ทำกิจกรรมก็ทำไปเลย"

นอกจากนี้แล้ว คุณหมาย จงลือ ผู้ช่วยพ่อหลวงบ้านเมืองนะ (สัมภาษณ์, 8 กันยายน 2555) ยังกล่าวเสริมว่า "ในทางประเพณีภายในชุมชน ไตเก่ากับไตใหม่ต้องปฏิบัติร่วมกัน ถ้ามีงานอะไร เช่น งานปอยสา่งลองก็ต้องร่วมกัน มีเข้าพรรษา ออกพรรษาอะไรก็ร่วมกันหมดถ้าเป็นเผ่าไต ไตไม่ว่าเก่าหรือใหม่เขาก็ต้องร่วมกิจกรรมกัน เพราะว่าเป็นเผ่าเดียวกัน ภาษาสื่อสารตรงกัน ในหมู่บ้านมีหัวหมวดควบคุมอยู่คือว่า ประมาณ 50 กว่าหลังคา จะอยู่ในการควบคุมของคนคนนี้ มีอะไรคนคนนี้จะคอยเรียกมาให้ประชุมกัน ตกลงกัน ทำความเข้าใจกัน เช่น เวลาทำงานเราจะทำรูปแบบนี้ บางทีมันขาดตกบกพร่องอะไร ใครจะรับเป็นเจ้าภาพบ้าง"

สรุป ปฏิสัมพันธ์ของชาวไทใหญ่ในสังคมเมืองที่เต็มไปด้วยหลายกลุ่มชาติพันธุ์ทำให้มีการจัดตั้งเป็นองค์กรของชาวไทใหญ่ขึ้นมา ไม่ว่าจะเป็นมูลนิธิส่งเสริมการศึกษาศิลปวัฒนธรรมวัดป่าเป้า และสมาคมการศึกษาและวัฒนธรรมไทยใหญ่ วัดกู่เต้า เพื่อเป็นศูนย์รวมของชาวไทใหญ่ในสังคมเมือง และเป็นศูนย์กลางในการรวมตัวกันจัดงานประเพณีพิธีกรรมสำคัญของชาวไทใหญ่

ในส่วนของปฏิสัมพันธ์ของชาวไทใหญ่ในสังคมชายขอบ ซึ่งแม้ว่าจะเป็นสังคมชาวไทใหญ่ที่มีขนาดใหญ่และอยู่ร่วมกันอย่างราบรื่นโดยไม่จำเป็นต้องมีการจัดตั้งองค์กรภายในวัดแต่ในด้านการทำงานแล้วก็มีข้อขัดแย้งกันอยู่บ้างในเรื่องของการแย่งงานกันระหว่างชาวไทใหญ่ที่อยู่มาแต่เดิมกับชาวไทใหญ่ที่เข้ามาอยู่ใหม่ภายในชุมชนเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม ในบริบททางวัฒนธรรมแล้วไม่ว่าในสังคมเมืองหรือสังคมชายขอบ การที่มีงานประเพณีพิธีกรรมในชุมชนนั้นก็ทำให้ปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกทั้งไต่เก่าและไต่ใหม่มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ทั้งนี้นอกจากวัฒนธรรมจะเชื่อมชาวไทใหญ่ที่อยู่ในชุมชนเดียวกันแล้วยังเชื่อมชาวไทใหญ่ที่อยู่ต่างชุมชนด้วยเช่นกัน

1.3 การข้ามผ่านเส้นแบ่งระหว่างชาติพันธุ์ไทใหญ่

แม้ว่าจะมีการจำแนกกันระหว่างชาวไต่เก่าและไต่ใหม่ภายในชุมชนเดียวกันอยู่บ้าง แต่ในสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ชาวไทใหญ่ไม่ว่าจะเป็นในสังคมเมืองหรือสังคมชายขอบก็ตามก็จะมีการประสานงานส่งความช่วยเหลือไปสู่กันและกัน ดังเช่น ในกรณีของมูลนิธิ วัดป่าเป้าที่นอกจากจะดำเนินงานตามวัตถุประสงค์หลักนั่นคือการส่งเสริมการศึกษาและศิลปวัฒนธรรมแล้ว ก็ยังได้ส่งความช่วยเหลือไปยังชุมชนผู้อพยพไทใหญ่ตามแนวชายแดน ดังที่ พระมหาอนุพันธ์ อภิวิฑูโม ร่องเจ้าอาวาสวัดป่าเป้า (สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2555) ได้กล่าวถึงว่า "มูลนิธิ เราช่วยเรื่องการศึกษา ภาษา และศิลปวัฒนธรรม พื้นบ้านของไทใหญ่ นอกจากนี้ ก็ยังมีในส่วนของสาธารณสงเคราะห์ มีแจกผ้าห่ม ข้าวสารให้กับชุมชนผู้อพยพตามแนวชายแดน เช่น หมู่บ้านหลักแต่ง หรือศูนย์อพยพอื่น ๆ คือ ชาวไทใหญ่จะได้รับผลกระทบจากการต่อสู้ระหว่างทหารไทใหญ่กับทหารพม่าช่วงนั้น ก็จะมีการอพยพเข้ามาทางมูลนิธิก็จะเข้าไปช่วยเหลือในส่วนนี้ด้วย มีทั้งเชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ก็ไปมาหมด ไม่ใช่แค่ส่งเสริมการศึกษาอย่างเดียว แต่ส่งเสริมทางด้านสาธารณสงเคราะห์ด้วย แต่จะไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมืองใด ๆ ทั้งสิ้น เน้นเป็นส่วนสำคัญเลย คือ จะเน้นในส่วนของสังคมมากกว่า "

นอกจากนี้แล้ว คุณขุนไชย กุศลภราชกิจเจริญ ผู้ที่มีส่วนช่วยเหลืองานมูลนิธิ วัดป่าเป้า(สัมภาษณ์, 25 พฤษภาคม 2555) ยังกล่าวเสริมว่า "ทางมูลนิธิ ช่วยเหลือทุกอย่าง เรื่อง อุบัติเหตุ การตาย ไม่มีบัตร ไม่ได้รับความเป็นธรรมทางกฎหมาย"

นอกจากองค์กรมูลนิธิ ของทางวัดที่ส่งความช่วยเหลือไปทางผู้พลัดถิ่นชาวไทใหญ่แล้ว ทางมูลนิธิของชาวไทใหญ่ในรูปแบบของ NGO ในจังหวัดเชียงใหม่ก็ยังส่งความช่วยเหลือไปยังชาวไทใหญ่ที่เข้ามาอาศัยและทำงานในไทยด้วยเช่นกัน ดังที่ สายอาวัน เจ้าหน้าที่ชาวไทใหญ่ ในมูลนิธิเพื่อสิทธิมนุษยชนและการพัฒนา (HRDF) (สัมภาษณ์, 9 มิถุนายน 2555) กล่าวว่า

“มูลนิธิเพื่อสิทธิมนุษยชนและการพัฒนา เป็นองค์กรเอกชนจดทะเบียนในนามคนไทย แต่ได้งบประมาณจากต่างประเทศ มูลนิธินี้ทำเกี่ยวกับด้านคดีช่วยเหลือแรงงานข้ามชาติและสิทธิแรงงาน อบรมทางด้านกฎหมายไทยอย่างกรณีชาวไทใหญ่ถูกตำรวจจระเข้ปรับ ก่อนหน้านั้นจะปรับเท่าคนไทย ช่วงปี 2550 มาปีนี้ หากไม่มีบัตรประชาชน ถูกปรับข้อหาละ 1,000 เวลาถูกจับครั้งหนึ่งก็ปรับ 2 พัน อย่างเดือนหนึ่งเขาโดน 2-3 ครั้ง เงินเดือนเขาก็หมดแล้ว แต่ปัจจุบันแรงงานถูกปรับเท่ากับคนไทย กว่าจะได้ข้อนี้มา ทางมูลนิธิต้องใช้เวลาเดินเรื่องกับเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องเป็นเวลา 3 ปี ส่วนการที่คนไทใหญ่จะได้บัตรประชาชนนั้นยาก บางที่จ่ายเป็นแสนได้แค่บัตรปลอม บางที่เสียเงินแต่ไม่ได้บัตรก็มี”

ในสังคมเมืองและสังคมชายขอบแม้ว่าจะมีการจำแนกกันระหว่างชาวไทเก่าและไทใหม่ภายในชุมชนเดียวกันอยู่บ้างก็ตาม แต่ในสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันก็ทำให้ชาวไทใหญ่ทั้งสองกลุ่มก้าวข้ามผ่านเส้นแบ่งระหว่างชาติพันธุ์ไทใหญ่ กล่าวคือ ชาวไทใหญ่จะมีการประสานงานส่งความช่วยเหลือไปสู่กันและกัน ดังเช่น ในกรณีของมูลนิธิ วัดป่าเป้าที่ได้ส่งความช่วยเหลือไปยังชุมชนผู้อพยพไทใหญ่ตามแนวชายแดนนอกจากนี้แล้วทางมูลนิธิของชาวไทใหญ่ในลักษณะของ NGO ในจังหวัดเชียงใหม่ก็ยังส่งความช่วยเหลือไปยังชาวไทใหญ่ที่เข้ามาอาศัยและทำงานในไทยด้วยกัน ดังเช่น มูลนิธิเพื่อสิทธิมนุษยชนและการพัฒนา ที่ทำเกี่ยวกับด้านคดีช่วยเหลือแรงงานข้ามชาติและสิทธิแรงงาน อบรมทางด้านกฎหมายไทยรวมถึงให้ความช่วยเหลือกรณีชาวไทใหญ่มีปัญหาทางการดำเนินการทางกฎหมาย

2. ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ภายในชุมชนไทใหญ่

ในหัวข้อนี้จะศึกษาถึงความหลากหลายทางชาติพันธุ์ภายในชุมชนไทใหญ่ (กรณีศึกษา) ในแต่ละชุมชน รวมถึงปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างชาติพันธุ์ต่าง ๆ กับชาวไทใหญ่ภายในชุมชนเดียวกัน ซึ่งจะขอกล่าวถึงในแต่ละประเด็นดังนี้

2.1 ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ภายในชุมชนไทใหญ่ ในแต่ละชุมชน

การอาศัยอยู่ร่วมกันของผู้คนทั้งในชุมชนเมือง คือ เขตตำบลศรีภูมิ ในอำเภอเมือง และในชุมชนชายขอบ คือ เขตตำบลเมืองนะ ในอำเภอเชียงดาวนั้น ประกอบด้วยหลายกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ นี้ก็มีทั้งกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่มาแต่ดั้งเดิมเมื่อครั้งบรรพบุรุษ และกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพเข้ามาอยู่ใหม่

ในสังคมเมืองในเขตตำบลศรีภูมินั้น ในอดีตเดิมเป็นพื้นที่ที่เคยเป็นแหล่งที่อยู่ของชาวไทใหญ่ที่ถูกกวาดต้อนลงมาในยุค “เก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง” ช่วงสมัยของพระยาภาววิละ

แต่ในปัจจุบันชาวไทใหญ่เหล่านี้ล้วนถูกกลืนกลายเป็นคนเมืองไปแล้วทั้งสิ้น จะเหลือเพียงไม่กี่ครอบครัวเท่านั้นที่ยังคงสืบสาวราวเรื่องได้ว่าบรรพบุรุษของตนเป็นชาวไทใหญ่และอพยพมาอยู่เมื่อแต่ครั้งใด

ในส่วนของชาติพันธุ์ของกลุ่มสมาชิกที่อาศัยอยู่ในบริเวณชุมชนบ้านป่าเป้า จากข้อมูลในเอกสารของเทศบาลนครเชียงใหม่ (2555) นั้นไม่พบข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มสมาชิกที่อาศัยอยู่ในชุมชนป่าเป้า แต่จากการสัมภาษณ์พระมหาอนุพันธ์ อภิวิฑูฒโน รองเจ้าอาวาสวัดป่าเป้า (สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2555) ได้กล่าวว่า “ชาวบ้านบริเวณวัดป่าเป้าส่วนมากเป็นคนเมือง และมีไทใหญ่ผสมกัน อย่างหลังวัดนี้ก็มีไทใหญ่ที่อยู่เดิมอยู่แล้ว อยู่ร่วมกับคนเมือง ชาวไทใหญ่ที่ย้ายออกไปบ้างก็มี ที่ย้ายมาอยู่ใหม่ก็มี ก็สลับเปลี่ยนหมุนเวียนกันไป ถึงแม้ว่าจะย้ายไปอยู่ที่อื่นแล้ว แต่ว่าเวลาทางวัดมีงานสำคัญอะไรเขาก็จะมา ชาวไทใหญ่ส่วนมากอยู่เป็นตึก เป็นคหะ บางทีก็เป็นหอ เป็นห้อง ก็เลยกะไม่ถูกว่ามีจำนวนเท่าไร ที่อยู่เป็นบ้านนี้จะเป็นคนเมือง ถ้าเป็นไทใหญ่บางคนก็จะประกอบกิจการร้านค้า แต่โดยทั่วไปจะอยู่เป็นหอมากกว่าและทำงานรับจ้าง”

จากการสัมภาษณ์คุณพรณี โพทะยะ ประธานชุมชนบ้านป่าเป้า (สัมภาษณ์, 15 สิงหาคม 2555) ได้กล่าวว่า “ในชุมชนส่วนมากเป็นคนเมืองแถวข้างหลังวัดนี้ ส่วนไทใหญ่เพิ่งจะมาอยู่ มาเข้าบ้าน แต่ไม่ได้เป็นสมาชิกชุมชน เราไม่ได้เกี่ยวข้องกันแต่เราก็ดูแล อย่างอสม. ก็ช่วยดูแล ป่าก็ดูแลกันได้ แต่ไม่ได้อยู่ในทะเบียนสมาชิก ในสมัยก่อนก็มีคนที่มีเชื้อสายไทใหญ่อยู่บ้างก็ตายไปแล้ว ตอนป่ามาอยู่แรก ๆ ไทใหญ่บางคนก็รุ่นราวคราวเดียวกับพ่อแม่ป่าแล้ว มีเมื่อก่อนแต่มี 2-3 หลัง เขาก็เป็นคนเมืองแต่เชื้อสายเขาเป็นไทใหญ่ ส่วนไทใหญ่ที่เข้ามาอยู่ใหม่ในชุมชนส่วนมากเขาหอพัก และก็เข้าบ้านพัก ส่วนใหญ่เข้ามาทำงานแรงงาน แต่ที่เข้าบ้านนี้เขาอยู่กันเป็นครอบครัว เขาค้าขาย เช่น ข้าวซอย เสื้อผ้า นอกจากคนเมืองและไทใหญ่แล้วก็ไม่มีกลุ่มอื่น”

นอกจากนี้แล้ว จากการสัมภาษณ์คุณสุริยา แสงเมือง ชาวไทใหญ่ที่ประกอบอาชีพเป็นหมอดูและค้าขายอยู่หลังวัดป่าเป้า (สัมภาษณ์, 8 พฤษภาคม 2555) ได้กล่าวถึงชาวไทใหญ่บริเวณวัดป่าเป้าว่า “บ้านชาวไทใหญ่มีไม่มาก ถ้าเป็นแถบบ้านนั้นนอกจากผมแล้วก็มีลุงที่ทำเต้าหู้ขาย และที่เป็นชาวไทใหญ่อยู่ประมาณไม่ถึง 10 หลัง และคนที่เป้นไทใหญ่ดั้งเดิมก็มี อย่างบ้านหลังข้างหน้าก็เป็นยายอายุ 80 กว่า ยายยังอ่านหนังสือไทใหญ่ได้ชื่อยายมี เกิดที่นี่ (ในเมืองเชียงใหม่)”

ในส่วนของชาติพันธุ์ของกลุ่มสมาชิกที่อาศัยอยู่ในบริเวณชุมชนบ้านกู่เต้า จากข้อมูลในเอกสารของเทศบาลนครเชียงใหม่ (2555, หน้า 22) ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสมาชิกในชุมชนไว้ว่า “ชุมชนพัฒนาบ้านกู่เต้าหรือชุมชนกู่เต้า มีความเป็นชุมชนมาหลายร้อยปี ประชาชนที่อยู่รอบ

บริเวณนี้สมัยโบราณมีเชื้อสายไทยเดิมและพม่าบางส่วน แต่ปัจจุบันจะมีคงไว้แต่คนไทยเหนือ (คนเมือง) เท่านั้น"

อย่างไรก็ตาม จากการลงพื้นที่และสัมภาษณ์ผู้คนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านกู่เต้า พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแห่งนี้มีความหลากหลายมากกว่าที่เอกสารของเทศบาลนครเชียงใหม่ได้ระบุไว้ ดังคำให้สัมภาษณ์ของพระครูประกาศธรรมรังสี เจ้าอาวาสวัดกู่เต้า (สัมภาษณ์, 13 มิถุนายน 2555) ซึ่งกล่าวว่า "สมัยก่อนตอนที่มาอยู่วัดนี้ใหม่ ๆ แรกนี้มีแต่ไทใหญ่ ใน ไม่ใช่ไทใหญ่นอก แต่ปัจจุบันมีไทใหญ่นอกเข้ามาอยู่มากขึ้น"

นอกจากนี้แล้ว จากการสัมภาษณ์คุณยงยุทธ จันทกุลประธานชุมชนบ้านกู่เต้า (สัมภาษณ์, 8 พฤษภาคม 2555) ได้กล่าวถึงผู้ที่อาศัยอยู่บริเวณวัดกู่เต้าว่า "สภาพเมืองเชียงใหม่แต่ก่อน สภาพเมืองเชียงใหม่แท้ ๆ มันเป็นเมืองชายแดนประกอบด้วยหลายเผ่าพันธุ์ มีเงี้ยว (ไทใหญ่) ม่าน (พม่า) คนเมืองอยู่กันอย่างไปกันได้ อยู่ ส่วนบริเวณชุมชนนี้ในปัจจุบัน นอกจากคนเมือง และคนไทใหญ่แล้ว ที่มาแฝงอยู่ก็มีพวกหลุ (มุเซอ) พวกนี้เป็นคนบนพื้นที่สูง มีบัตรมาจากเชียงราย แม่สรวย แม่จัน ตรงอำเภอรองไกลี่แยกโลดส์คำเที่ยง ที่ยื่นรองานกันเดิมนั้น ไทใหญ่มีน้อยซึ่งก็เป็นคนในชุมชนผสมหมด ไทใหญ่มีไม่กี่คนที่เหลือเป็นมุเซอหมดเขามาเช่าอยู่ในชุมชน แต่ดั้งเดิมเลยไม่มีกลุ่มนี้ มาเมื่อความต้องการแรงงานมากขึ้น ไทใหญ่กับกลุ่มนี้ (มุเซอ) ไม่อยู่รวมกัน ไทใหญ่จะอยู่ในสังคมที่ส่วนใหญ่เป็นผู้รับเหมานายจ้าง แต่พวกนี้เป็นแรงงานทั่วไป"

ดังความสัมภาษณ์ที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในสังคมเมืองบริเวณชุมชนบ้านป่าเป้าและชุมชนบ้านกู่เต้านั้น นอกจากคนเมืองแล้ว ก็ยังมีคนไทใหญ่ที่อยู่มาแต่ดั้งเดิม (ไตเก่า) คนไทใหญ่ที่เข้ามาอยู่ใหม่ (ไตใหม่) และในปัจจุบันก็ยังมีคนจากพื้นที่สูงคือ ชาติพันธุ์หลุ(มุเซอ)ที่เข้ามาอาศัยอยู่เพื่อประกอบอาชีพรับจ้างด้วยเช่นกัน

สำหรับในสังคมชายขอบในเขตตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาวนั้น จากข้อมูลในเอกสารของเทศบาลตำบลเมืองนะ ได้ระบุว่า"ประชากรตำบลเมืองนะ ประกอบไปด้วยชนหลายเผ่า เช่น ไทใหญ่ เป็นส่วนมาก รองลงมาก็เป็นคนเมืองจีนฮ่อ (จีนพวกหนึ่งที่มีถิ่นฐานเดิมอยู่ทางตอนใต้ของจีน) และชาวเขาเผ่าต่าง ๆ เช่น มุเซอ ลีซอ คะฉิ่น ละว้า กะเหรี่ยง เป็นต้น ซึ่งมาจากหลายแห่ง ทั้งนี้เพราะพื้นที่ตำบลเมืองนะมีเขตติดต่อกับพม่า ดังนั้นจึงเป็นการง่ายที่ชนเผ่าต่าง ๆ จะอพยพเข้ามาอาศัยอยู่" ซึ่งข้อมูลดังกล่าวก็เป็นภาพกว้าง ๆ ของกลุ่มประชากรทั้งตำบลเมืองนะ

อย่างไรก็ตาม ในส่วนของชาติพันธุ์ของกลุ่มสมาชิกที่อาศัยอยู่ในบริเวณชุมชนบ้านนาหวาย จากข้อมูลในเอกสารของเทศบาลตำบลเมืองนะนั้นมิได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มสมาชิกที่อาศัยอยู่ในชุมชนแต่อย่างใด แต่จากการสัมภาษณ์พระครูวิมลสุตกิจ เจ้าอาวาสวัดนาหวาย

(สัมภาษณ์, 28 กรกฎาคม 2555) ได้กล่าวว่า “บ้านนาหวาย ในอดีตชาวบ้านเป็นชาวไทใหญ่ มีคนเมืองอยู่บ้านเดียวมาจากแม่มาลัย แต่ตอนหลังมามีคนเมือง มูเซอ ลีซอ จีนฮ่อก็มาอยู่”

ในส่วนของการจัดพื้นที่ของกลุ่มสมาชิกที่อาศัยอยู่ในบริเวณชุมชนบ้านเมืองนะ จากข้อมูลในเอกสารของเทศบาลตำบลเมืองนะ ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสมาชิกในชุมชนไว้ว่าประกอบไปด้วย ชาวไทใหญ่ คะฉิ่น ฯลฯ อาศัยอยู่ร่วมกับคนเมือง แต่จากการลงพื้นที่และสัมภาษณ์ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านเมืองนะ พบว่ายังมีกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ อีกคือ มูเซอ และจีนฮ่อ ดังที่คุณอมรเทพ ปุกคำ พ่อหลวงบ้านเมืองนะ (สัมภาษณ์, 8 กันยายน 2555) ได้กล่าวว่า “ในชุมชนบริเวณวัดเวฬุวัน บ้านเมืองนะหมู่ 1 มีไทใหญ่จำนวนมากประมาณ 90% มีคนเมืองและมูเซอบ้าง แต่ที่เป็นมูเซอก็ไม่ใช่อยู่เป็นครอบครัว คือ จะปะปนเข้ามาในลักษณะแต่งงานบ้าง”

ดังความสัมภาษณ์ที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในสังคมชายขอบบริเวณชุมชนบ้านนาหวายและชุมชนบ้านเมืองนะนั้น นอกจากคนไทใหญ่ซึ่งเป็นประชากรส่วนมากแล้ว ก็ยังมีคนเมืองและในปัจจุบันก็มีจีนฮ่อ และคนจากพื้นที่สูงคือชาติพันธุ์มูเซอ และลีซอ ที่เข้ามาอาศัยอยู่ร่วมในชุมชนเดียวกัน ซึ่งประชากรในทั้งสองชุมชนนี้ส่วนมากประกอบอาชีพทำการเกษตร ค้าขาย และรับจ้างทั่วไป แต่สำหรับชาวจีนฮ่อแล้วนิยมทำการค้าขายเป็นส่วนใหญ่

2.2 ปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างชาติพันธุ์ต่าง ๆ กับไทใหญ่

ดังที่กล่าวมาในข้อ 1.2 แล้วว่า ปฏิสัมพันธ์ของชาวไทใหญ่ในบริบททางวัฒนธรรมนั้น วัฒนธรรมเป็นเสมือนตัวเชื่อมความสัมพันธ์ของชาวไทใหญ่ในชุมชน ซึ่งทำให้เกิดความสามัคคีภายในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน แต่ในบริบทดังกล่าวก็มิได้เกิดขึ้นในทุกพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมเมือง

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลายท่านก็ทำให้ทราบว่า ในสังคมเมืองปฏิสัมพันธ์ในบริบททางวัฒนธรรมบางครั้งก็ทำให้เกิดความแปลกแยกระหว่างคนเมืองในท้องถิ่นกับชาวไทใหญ่ที่เข้ามาใหม่ได้เช่นกัน

ดังที่ พรณี โพทะยะ ประธานชุมชนบ้านป่าเป้า (สัมภาษณ์, 15 สิงหาคม 2555) ได้กล่าวว่า “บริเวณนี้มี 3 วัด เช่น วัดเชียงยืน วัดชัยศรีภูมิ และวัดป่าเป้า แต่ชาวบ้านมีไม่กี่หลังที่ไปร่วมงานที่วัดป่าเป้า เพราะมีที่นี่มีชุมชนไทใหญ่ที่มาที่หลัง และเด็กไทใหญ่ที่เข้ามาทำงานในเชียงใหม่ เวลาเขาอยากเจอกันในเมือง เขาก็นัดกันมาที่วัดนี้ เหมือนวัดคู่เต้าก็เป็นไทใหญ่เหมือนกันเลยเป็นที่รวมตัวของไทใหญ่ แต่ไทใหญ่เขาทำบุญเยอะ วัดอยู่ได้ก็เพราะไทใหญ่ส่วนคนเมืองที่มาทำบุญมีไม่เยอะ เพราะคนเมืองมีหลายวัดที่จะไป อีกอย่างเวลาไปทำบุญ

คนไทใหญ่มีเยอะ คนเมืองเลยไม่ค่อยไป อย่างวันพระกว่าจะได้พึ่งเทศน์ สวดมนต์ ทำพิธี ก็ต้องให้พวกนี้ เต็มหมดเลย พวกเราเข้าไปก็ต้องแทรกกันอยู่ มันก็เลยทำให้ชาวบ้านไม่อยากไป คนไทใหญ่กับคนเมืองมันก็ต่างคนต่างอยู่กันอยู่แล้ว ไม่มีอะไรยุ่งกัน เขาก็อยู่ของเขา เราก็คืออยู่ของเรา"

ในส่วนชุมชนบ้านกูเต้า จากการสัมภาษณ์เจ้าอาวาสวัดกูเต้าและประธานชุมชนบ้านกูเต้าก็ให้คำตอบไปในทิศทางเดียวกันคือมีความแบ่งแยกกันระหว่างคนเมืองกับคนไทใหญ่ในงานบุญภายในวัด ดังที่ พระครูประภาศรัทธธรรมรังษี เจ้าอาวาสวัดกูเต้า (สัมภาษณ์, 13 มิถุนายน 2555) กล่าวว่า "วัดนี้มีทั้งคนเมืองและคนไทใหญ่มาทำบุญ แต่ส่วนใดก็ส่วนนั้น ถ้าไทใหญ่จัดงาน ไทใหญ่ก็มาเป็นส่วนมาก ถ้าคนเมืองจัดงานคนเมืองก็มาเป็นส่วนมาก"

คุณยงยุทธ จันทกุล ประธานชุมชนบ้านกูเต้า (สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2555) ได้กล่าวว่า "ในส่วนพิธีกรรมภายในวัด เราจะมีเวลาปฏิบัติ สมมุติว่ามาพร้อมกัน ตอนเริ่มพิธีก็จะเป็นของคนเมือง เสร็จจากคนเมืองก็ไทใหญ่จะมาถวายสังฆทาน เพราะเขานิยมถวายสังฆทานเป็นหลัก แต่เวลาที่สังเกตเห็นชัดๆ คือ ช่วงนอนวัด กลุ่มของไทใหญ่นี่จะเป็นกลุ่มก่อนมานอนวัดประมาณสัก 30 กว่าคน จะแต่งชุดขาวของเขา"

นอกจากนี้แล้ว จากการสัมภาษณ์คุณสมพงษ์ ไตตุมแก่น ชาวไทใหญ่ที่มาร่วมงานบุญภายในวัดกูเต้า (สัมภาษณ์, 7 มีนาคม 2555) ได้กล่าวถึงบรรยากาศงานบุญภายในวัดว่า "สมัยก่อนศรัทธาไทใหญ่ไม่ค่อยมา ศรัทธาก็จะเป็นคนเมืองแถว ๆ นี้ ที่นี้ท่านเจ้าอาวาสก็เปิดกว้างให้ไทใหญ่มาเข้าร่วม เพื่อจะได้มีศรัทธาเยอะ ๆ และอีกอย่างท่านก็มีเชื้อสายไทใหญ่อยู่บ้าง" จากการสังเกตการณ์ของผู้วิจัยก็พบว่าลักษณะดังกล่าวเกิดขึ้นจริงภายในงานบุญของวัดที่เกิดการแบ่งแยกพื้นที่ระหว่างคนเมืองกับคนไทใหญ่ แต่อย่างไรก็ตามปรากฏการณ์ดังกล่าวมิได้เป็นในคนเมืองทุกคน อย่างกรณีของคุณยายบัวหอม แก้วมิ่ง ซึ่งเป็นศรัทธาคนเมืองที่มาทำบุญในวัดกูเต้าเป็นประจำนั้น คุณยายร่วมงานประเพณีและร่วมเสวนากับกลุ่มชาวไทใหญ่ได้อย่างกลมกลืนไม่ว่าจะเป็นงานบุญใดของวัดก็ตาม ฉะนั้น ความรู้สึกแปลกแยกดังกล่าวจึงอาจเกิดกับคนเมืองส่วนหนึ่งเท่านั้น

อนึ่ง ปฏิสัมพันธ์ในบริบททางวัฒนธรรมนอกจากทำให้เกิดความแปลกแยกระหว่างคนเมืองในท้องถิ่นกับชาวไทใหญ่ที่เข้ามาใหม่แล้ว ปฏิสัมพันธ์ในบริบททางวัฒนธรรมยังทำให้เกิดมีคนแปลกหน้า ที่คือนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเข้ามามีส่วนร่วมในงานประเพณีด้วยเช่นกัน

ดังในกรณีของประเพณีปอยส่างลองในเดือนเมษายนปี 2555 ที่จัดขึ้นภายในวัดป่าเป้า ผู้วิจัยพบว่ามือนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเข้ามาร่วมในงานประเพณี

จำนวนมาก นอกจากจะมีการถ่ายภาพบรรยากาศภายในงานแล้ว ยังมีชาวต่างประเทศกลุ่มหนึ่งที่มาจัดวางสถานที่เพื่อเป็นฉากสำหรับถ่ายภาพส่งลงกับครอบครัว ซึ่งในลักษณะดังกล่าวก็ทำให้ชาวไทยใหญ่ที่เข้าร่วมงานประเพณีเป็นเสมือนตัวละครที่เคลื่อนไหวอยู่ในประเพณีนั้น และบางครั้งก็ถูกจัดวางท่าทางให้เป็นไปตามที่ช่างภาพต้องการ

ในส่วนของสังคมชายขอบ กรณีของชุมชนบ้านนาหวายและชุมชนบ้านเมืองนะจากการลงพื้นที่พบว่า ปฏิสัมพันธ์ในบริบททางวัฒนธรรมนั้นเป็นเสมือนตัวเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างคนในท้องถิ่นเข้าด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นระหว่างคนไตเก่าและไตใหม่ รวมถึงเป็นตัวเชื่อมระหว่างคนไทใหญ่กับชาติพันธุ์อื่น ๆ ภายในชุมชนเดียวกัน

ดังเช่นในงานประเพณีแฮนหัวศีลซึ่งเป็นประเพณีของชาวไทยใหญ่ที่จะรวมกลุ่มกันทำอาหารไปเลี้ยงพระสงฆ์และผู้ที่มาอยู่ศีลภายในวัดระหว่างช่วงเวลาออกพรรษาจากการสัมภาษณ์วันวิสา จอนนุเด็กสาวชาวไทยใหญ่ในหมู่บ้านนาหวาย (สัมภาษณ์, 25 ธันวาคม 2554) ซึ่งได้กล่าวถึงบรรยากาศประเพณีแฮนหัวศีลที่บ้านของตนเป็นเจ้าภาพว่า “คนที่มาช่วยเตรียมงานที่บ้านสวนนอกจากคนไทใหญ่แล้วยังมีคนเมืองที่มาช่วยงานอีกหลายคนอย่างคนที่ขี่ม้าฟาง (ม้าเล็ก ๆ ที่ทำมาจากฟางมัดรวมกัน และนำมาสะพายข้างตัว เพื่อใช้เป็นสัญลักษณ์ในนำพาโชคลาภ) ที่มาคืนที่ 2 ซึ่งเป็นผู้หญิงเกือบทั้งหมดก็เป็นคนเมืองเขาพูดคำเมือง แต่ก็ฟังภาษาเรารู้เรื่อง เขาก็มาร่วมงานกับเรา”

จากการสัมภาษณ์ผู้คนที่อยู่ภายในชุมชนบ้านเมืองนะก็ได้คำตอบไปในทิศทางเดียวกัน ก็คือ ปฏิสัมพันธ์ในบริบททางวัฒนธรรมนั้นเป็นเสมือนตัวเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างคนในท้องถิ่นเข้าด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นระหว่างคนไตเก่าและไตใหม่ รวมถึงเป็นตัวเชื่อมระหว่างคนไทใหญ่กับชาติพันธุ์อื่น ๆ ดังความสัมพันธ์ของพ่อหลวงและผู้ช่วยพ่อหลวงบ้านเมืองนะ ดังนี้

อมรเทพ ปุกคำ พ่อหลวงบ้านเมืองนะ (สัมภาษณ์, 8 กันยายน 2555) กล่าวว่า “ถ้ามีงานประเพณีในหมู่บ้านจะไม่มีแยกระหว่างไตเก่ากับไตใหม่ หรือคนเมืองกับไทใหญ่ถึงแบ่งแยกก็ไม่ได้เพราะไทใหญ่เยอะกว่า การช่วยงานในวัดก็ช่วยเหลือกันดี”

“แต่มันก็มีหัวหมวด¹ ควบคุมอยู่ อย่างถ้าเขาบอกว่าทางวัดจะมีงาน ก็ต้องแบ่งกำลังชาวบ้านกันไปช่วยงาน ไม่เหมือนกับในเมือง ซึ่งไม่มีหัวหมวดที่จะมาควบคุมอะไร เช่น ทำงานที่วัด ล้างจาน ทำความสะอาดทุกอย่าง ที่นี้ถ้าทางวัดมีงานเขาต้องทิ้งงานของเขาไปช่วยหลังคา

¹ หมวด หมายถึง หย่อมบ้านของในแต่ละหมู่บ้าน ดังเช่น บ้านเมืองนะ ซึ่งอยู่หมู่ที่ 1 ของตำบลเมืองนะ ได้แบ่งพื้นที่ภายในหมู่บ้านออกเป็น 6 หมวด หรือ 6 หย่อมบ้าน การแบ่งหมวดนั้นจะกะเกณฑ์ตามลักษณะของพื้นที่และไม่มีจำนวนบ้านที่แน่นอน ทั้งนี้ ในแต่ละหมวดจะมีผู้ดูแลหลัก ซึ่งเรียกว่า หัวหมวด

ละคน แต่ที่เหลือก็ไปทำงานส่วนตัวได้ ถ้าเจ็บไข้ได้ป่วยอย่างไรก็ขอได้ ยกเว้นให้"

(สมคิด จงลือ, สัมภาษณ์, 8 กันยายน 2555)

"ป๊อก คือ หมวด หมู่ 1 บ้านพ้อหลวงมี 6 หมวด บ้านนาเหนือก็มีบริวารอยู่ 3 หมวด หมวดหนึ่งคุมประมาณ 50 กว่าหลังคาเรือนขึ้นไป"(อมรเทพ ปุกคำ, สัมภาษณ์, 8 กันยายน 2555)

"ที่วัดเวฬุวัน เวลาทำงานประเพณีสำคัญที่จ้างมีอยู่งานเดียว คือ งานปอยสา่งลอง แต่ถ้าไม่จ้างใครก็อยากไปเที่ยวงานปอย เก็บเงินที่รวมจากกองกลาง จัดแบ่งออกไปเป็นส่วน ๆ พอเราทำทานเรียบร้อยแล้ว จ้างเท่าไร เหลือเท่าไร ก็ค่อยว่ากัน" (หมาย จงลือ, สัมภาษณ์, 8 กันยายน 2555)

"ที่จ้างไม่มี แต่อย่างงานปอยสา่งลองนี้จะเหมาะให้ทำอาหารและล้างจานไปเลย คือ ทำอาหารเลี้ยงคนที่มาในงาน"(อมรเทพ ปุกคำ, สัมภาษณ์, 8 กันยายน 2555)

"ประเพณีสา่งลองที่จัดภายในชุมชน ถ้าเป็นเผ่าอื่นที่เราคุ้นเคยก็จะเชิญมาเป็นแขกของใครของมัน" (หมาย จงลือ, สัมภาษณ์, 8 กันยายน 2555)

นอกจากนี้แล้ว คุณปันติ จันตา อดีตเจ้าอาวาสวัดเวฬุวัน (สัมภาษณ์, 27 พฤษภาคม 2555)ยังได้กล่าวถึงในเรื่องดังกล่าวว่า "ที่บ้านเมืองนี้มีทั้งชาวจีนฮ่อและชาวมูเซอ เวลาทำงานประเพณีต่าง ๆ เขาก็มาร่วมบ้าง แต่เขานับถือคนละศาสนา"

ในแง่ที่ผู้วิจัยก็สังเกตเห็นว่า ในงานประเพณีสำคัญของชาวไทยใหญ่ เช่น ประเพณีปอยสา่งลองนั้นชาวมูเซอมาร่วมพอร่วมกับคนไทยใหญ่ในขบวนแห่สา่งลองด้วยเช่นกัน ซึ่งทำให้กล่าวได้ว่า ปฏิสัมพันธ์ในบริบททางวัฒนธรรมสำหรับในสังคมชายขอบแล้ว เปรียบเสมือนสิ่งที่ช่วยประสานความสัมพันธ์ และคลายความเหลื่อมล้ำทั้งของผู้คนทั้งในระหว่างชาติพันธุ์เดียวกันและระหว่างชาติพันธุ์ต่าง ๆ ภายในชุมชนให้กลายเป็นคนในชุมชนเดียวกัน

สรุป จากความที่กล่าวมาจะเห็นว่า แม้ว่าวัฒนธรรมจะเป็นเสมือนตัวเชื่อมความสัมพันธ์ของผู้คนภายในชุมชนเดียวกัน แต่ในบางครั้งปฏิสัมพันธ์ในบริบททางวัฒนธรรมก็สามารถทำให้เกิดความแปลกแยกในกลุ่มชนได้เช่นกันโดยเฉพาะในสังคมเมืองซึ่งในอดีตเมื่อมีงานบุญต่าง ๆ ที่จัดขึ้นภายในวัดป่าเป้าและวัดกุเต้า ผู้ที่มาร่วมงานส่วนมากเป็นคนเมืองที่อาศัยอยู่ในชุมชนของวัด แต่เมื่อมีชาวไทยใหญ่กลุ่มใหม่ที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในตัวเมืองและเข้ามามีส่วนร่วมในงานบุญของวัดทั้งสองแห่งมากขึ้น ก็เป็นเสมือนจุดเบียดขับให้คนในพื้นที่ซึ่งเป็นคนเมืองเปลี่ยนไปทำบุญที่วัดอื่น หรือไม่ก็แยกส่วนกันทำพิธี เนื่องจากเกิดความรู้สึกแปลกแยกกับชาวไทยใหญ่

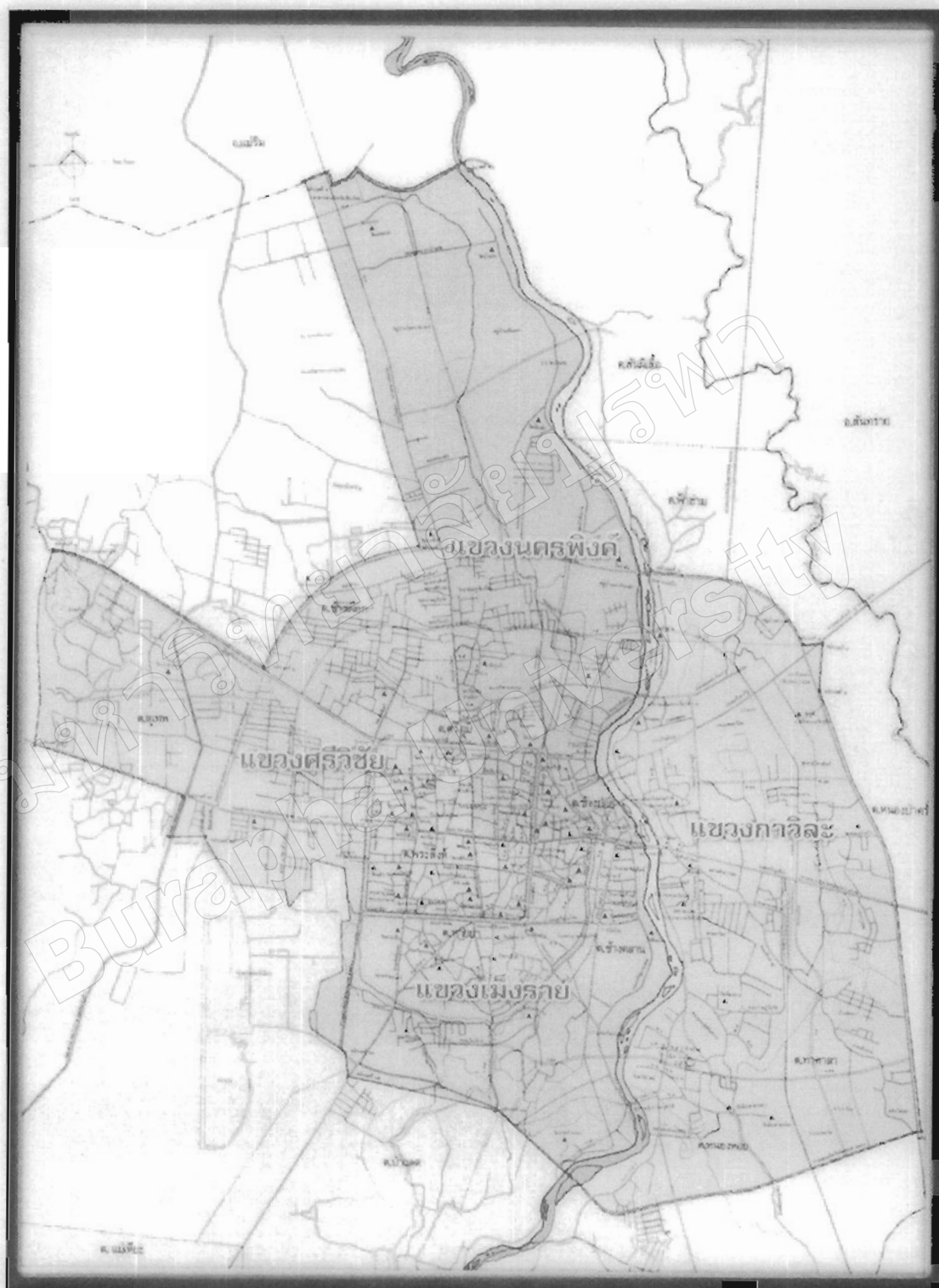
กลุ่มใหม่ที่เข้ามาร่วมงานบุญภายในวัด

ในสังคมเมือง ปฏิสัมพันธ์ในบริบททางวัฒนธรรมนอกจากทำให้เกิดความแปลกแยกระหว่างคนเมืองในท้องถิ่นกับชาวไทใหญ่ที่เข้ามาใหม่แล้ว ปฏิสัมพันธ์ในบริบททางวัฒนธรรมยังทำให้เกิดมีคนแปลกหน้า ที่เป็นนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเข้ามามีส่วนร่วมในงานประเพณีแทนคนเมืองในท้องถิ่นด้วยเช่นกัน กล่าวคือ ในขณะที่คนเมืองย้ายไปสนใจทำบุญกับวัดอื่นในละแวกใกล้กัน แต่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศกลับเข้ามามีส่วนร่วมในงานประเพณีของชาวไทใหญ่มากขึ้น เนื่องจากเป็นประเพณีที่แสดงถึงอัตลักษณ์ประจำชาติพันธุ์ของชาวไทใหญ่และไม่สามารถพบเห็นได้ง่ายในภูมิภาคอื่น ๆ ซึ่งการเข้ามาของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาตินี้เอง ก็ทำให้ชาวไทใหญ่ที่เข้าร่วมงานประเพณีเป็นเสมือนตัวละครที่เคลื่อนไหวอยู่ในประเพณีนั้น

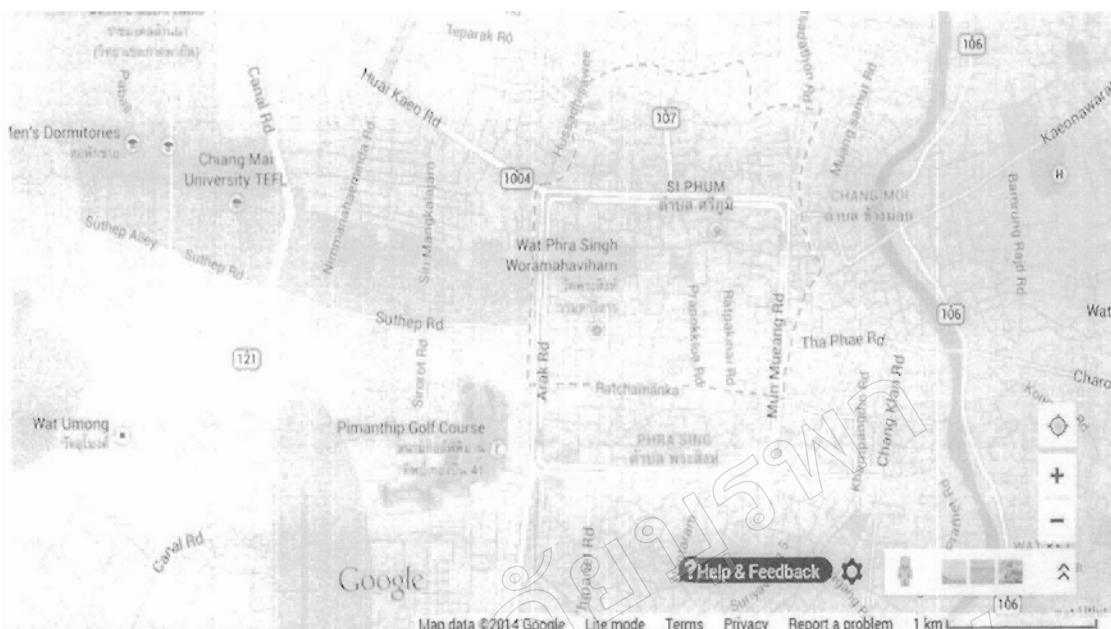
ในทางตรงกันข้าม ในสังคมชายขอบปฏิสัมพันธ์ในบริบททางวัฒนธรรมนั้นเป็นเสมือนตัวเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างคนในท้องถิ่นเข้าด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นระหว่างคนไตเก่าและไตใหม่ รวมถึงเป็นตัวเชื่อมระหว่างคนไทใหญ่กับชาติพันธุ์อื่น ๆ ภายในชุมชนเดียวกัน ดังนั้นปฏิสัมพันธ์ในบริบททางวัฒนธรรมสำหรับในสังคมชายขอบแล้ว เปรียบเสมือนสิ่งที่ช่วยประสานความสัมพันธ์ และสลายความเหลื่อมล้ำระหว่างชาติพันธุ์ต่าง ๆ ภายในชุมชนให้กลายเป็นคนในชุมชนเดียวกัน

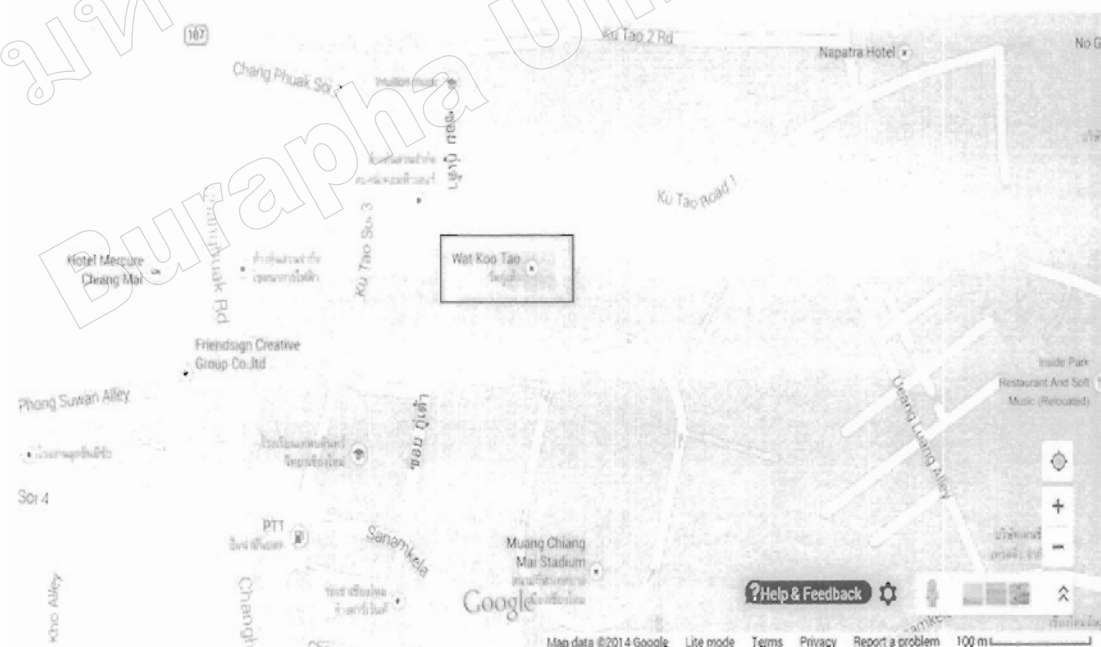
ภาพที่ 2-1 แผนที่รัฐฉานในประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ซึ่งมีเขตติดต่อกับจังหวัด
เชียงใหม่ของประเทศไทย (แผนที่รัฐฉาน, 2556)

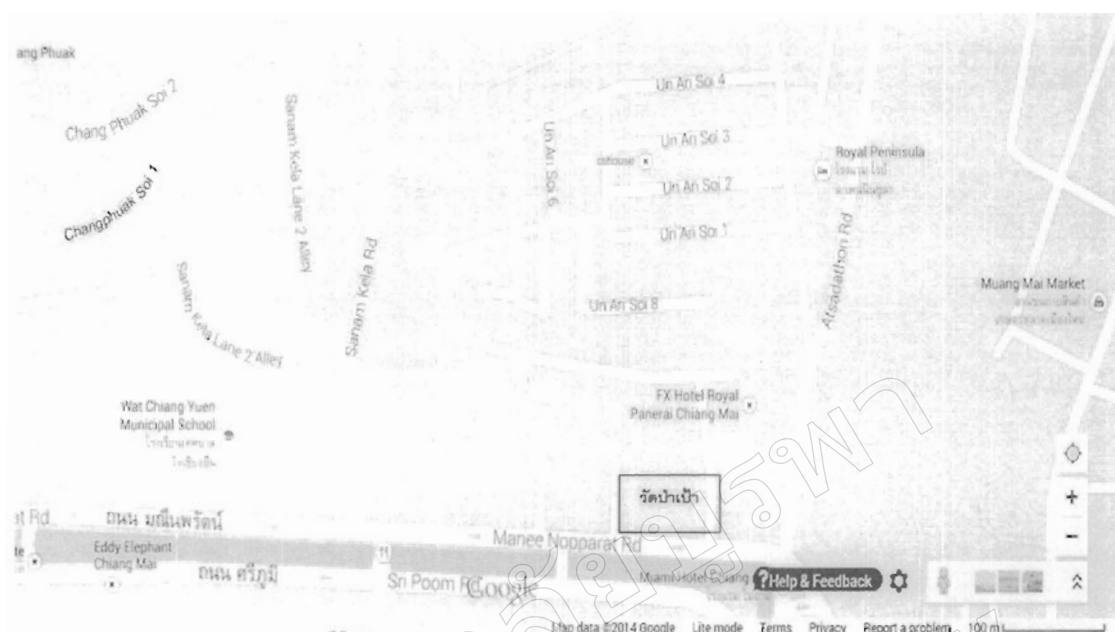
ภาพที่ 2-3 แผนที่เทศบาลนครเชียงใหม่ ซึ่งประกอบด้วย 4 แขวง วัดป่าเป้าและวัดกุเต้าใน
ตำบลศรีภูมิอยู่ในแขวงนครพิงค์ (แผนที่เทศบาลนครเชียงใหม่, 2556)

ภาพที่ 2-4 แผนที่เขตตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
(แผนที่เขตตำบลศรีภูมิ, 2556)

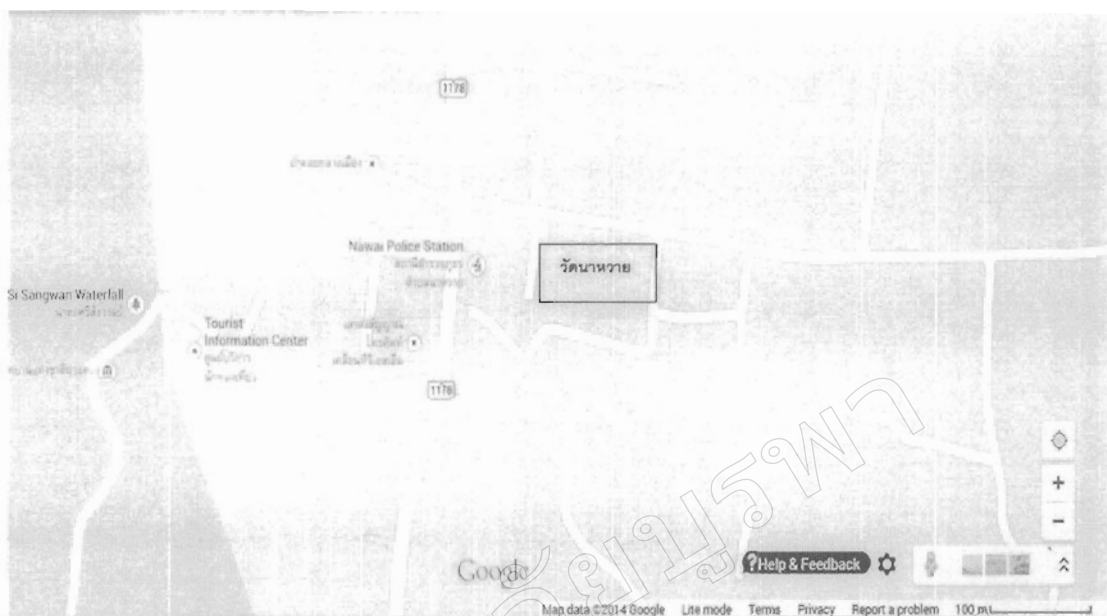
ภาพที่ 2-5 แผนที่แสดงตำแหน่งของวัดกุฎีเต้า ในตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
(แผนที่วัดกุฎีเต้า, 2556)

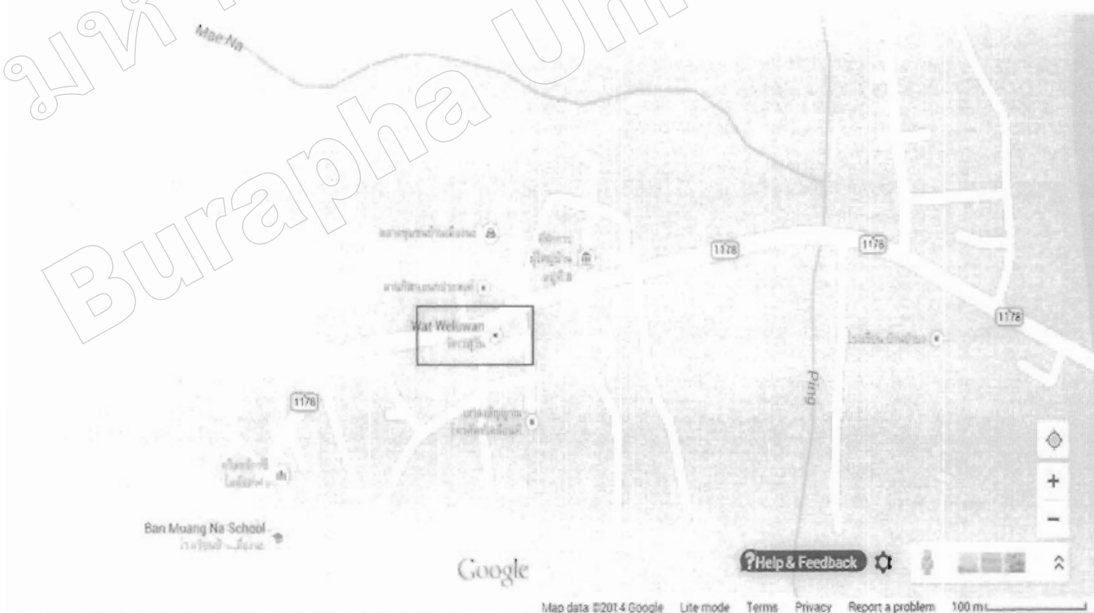
ภาพที่ 2-6 แผนที่แสดงตำแหน่งของวัดป่าเป้า ในตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
(แผนที่วัดป่าเป้า, 2556)

ภาพที่ 2-7 แผนที่เขตตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
(แผนที่ตำบลเมืองนะ, 2556)

ภาพที่ 2-8 แผนที่แสดงตำแหน่งของวัดนาค ในตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ (แผนที่วัดนาค, 2556)

ภาพที่ 2-9 แผนที่แสดงตำแหน่งของวัดเวควัน ในตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ (แผนที่วัดเวควัน, 2556)

ภาพที่ 2-10 “แม่นางบัวไหล” หรือ “หม่อมบัวไหล” ในพระเจ้าอินทวิชยานนท์ เจ้าหลวงเชียงใหม่ องค์ที่ 7 ผู้ได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหลวงในการสร้างวัดป่าเป้าในปี พ.ศ. 2434 (ภาพจากวัดป่าเป้า)

ภาพที่ 2-11 “กู” หรือ ที่บรรจ้อัฐิ ของหม่อมบัวไหลในบริเวณวัดป่าเป้า ซึ่งถึงแก่กรรมในปี พ.ศ. 2479 รวมอายุได้ 80 ปี

ภาพที่ 2-12 อาชีพพ่อค้าวัวต่างม้าต่าง เป็นอาชีพหลักสำคัญของชาวไทยใหญ่ที่เข้ามาในภาคเหนือของไทยในอดีต (ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

ภาพที่ 2-13 สินค้าจำพวกของป่าจากรัฐฉาน เป็นสินค้าที่พ่อค้าวัวต่างม้าต่างมักนำเดินทางเข้ามาขาย (ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

ภาพที่ 2-14 "พระอุโบสถ" ของวัดป่าเป้าสร้างเมื่อปี พ.ศ. 2449 อิทธิพลศิลปะพม่าและตะวันตก

ภาพที่ 2-15 "คันทกฏี" (ชื่อที่ประทับของพระพุทธเจ้า) มีจารึกภาษาไทยใหญ่ระบุว่าสร้างเมื่อ พ.ศ. 2468 โดย ฟูจองคำยี่ คหบดีชาวไทใหญ่

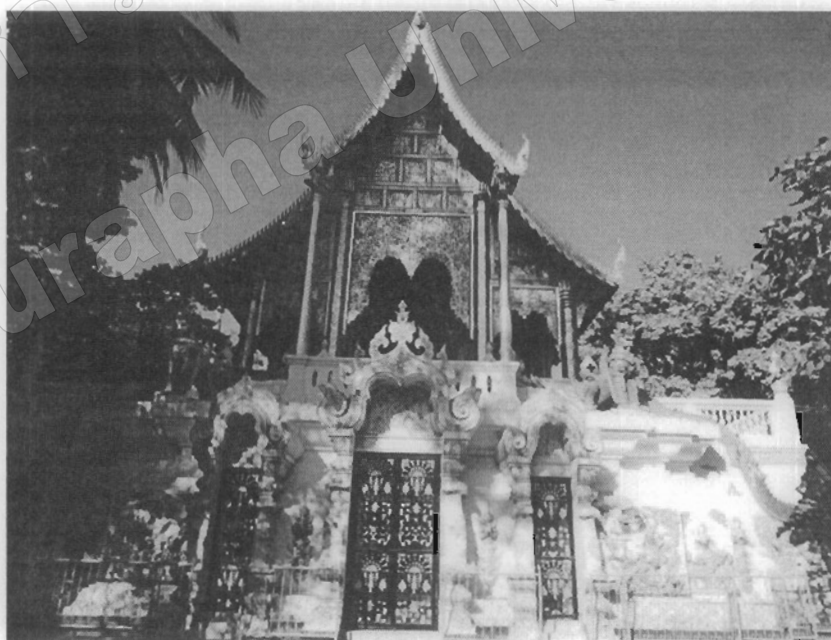
ภาพที่ 2-16 พระธาตุเจดีย์ ตามประวัติสร้างเมื่อ พ.ศ. 2150 เป็นพระธาตุเจดีย์รูปทรงกลมคล้าย
ผลแดงโม ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นที่มาของชื่อวัดกุเต้า เพราะคำว่า กู หมายถึง ที่
บรรจุอัฐิ ส่วนคำว่า เต้า หมายถึง หมากเต้า หรือ ผลแดงโม

ภาพที่ 2-17 "พระเจ้าระแข่ง" เป็นพระพุทธรูปประธานศิลปะพม่าที่ได้รับการยกย่องว่างดงาม
ประดิษฐานอยู่ในพระวิหารหลวง วัดกุเต้า

ภาพที่ 2-18 พระวิหารของวัดป่าเป้าซึ่งมีที่อยู่ของสงฆ์รวมอยู่ด้วย อิทธิพลศิลปะพม่า

ภาพที่ 2-19 พระวิหารของวัดกุเต้า ภายในประดิษฐานพระเจ้าระแข่งซึ่งเป็นพระประธานส่วน
ชั้นล่างเป็นศาลาการเปรียญ

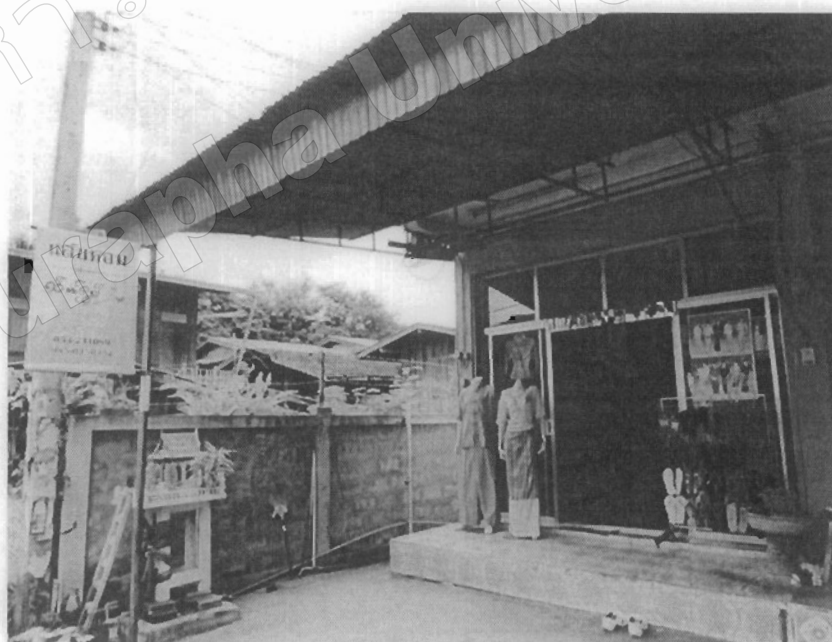
ภาพที่ 2-20 "วัดป่าเป้า" แหล่งนัดพบและศูนย์กลางทางวัฒนธรรมของชาวไทยใหญ่ในสังคมเมือง

ภาพที่ 2-21 "วัดกู่เต้า" แหล่งนัดพบและศูนย์กลางทางวัฒนธรรมของชาวไทยใหญ่ในสังคมเมือง
เช่นเดียวกันกับวัดป่าเป้า

ภาพที่ 2-22 ร้านจำหน่ายสินค้าของชาวไทใหญ่บริเวณหลังวัดป่าเป้า

ภาพที่ 2-23 ร้านจำหน่ายสินค้าของชาวไทใหญ่บริเวณหน้าวัดกุเต้า

ภาพที่ 2-24 วัดนาหวาย วัดสำคัญของชาวไทยใหญ่บ้านนาหวาย อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่

ภาพที่ 2-25 วัดเวฬุวัน วัดสำคัญของชาวไทยใหญ่บ้านเมืองนะ อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่

ภาพที่ 2-26 ชุมชนชาวไทยใหญ่บ้านนาหวายบริเวณหลังวัดนาหวาย

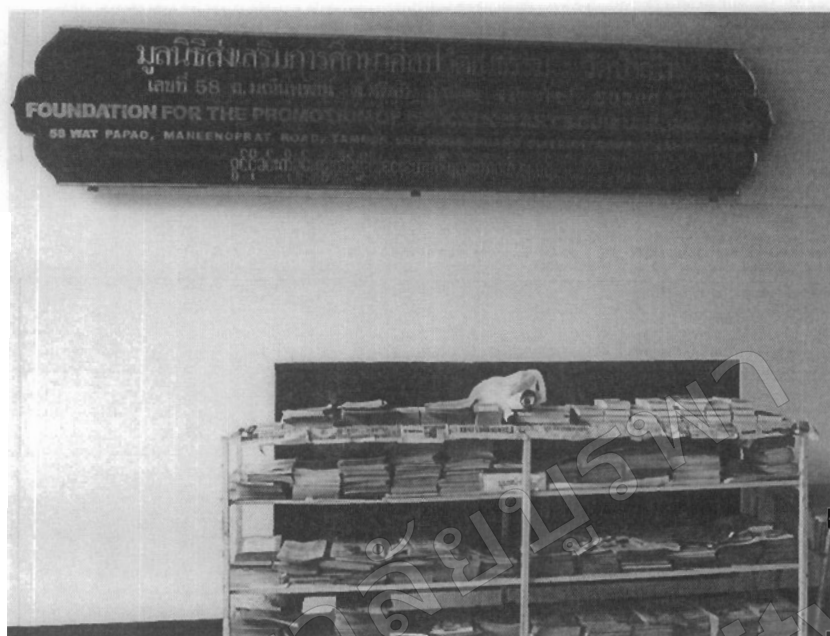
ภาพที่ 2-27 ชุมชนชาวไทยใหญ่บ้านเมืองนะบริเวณใกล้เคียงกับวัดเวฬุวัน

ภาพที่ 2-28 อาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักสำคัญของชาวไทใหญ่ในตำบลเมืองนะ
(ภาพจากบ้านเมืองนะ)

ภาพที่ 2-29 วัดนาหวายและวัดเวฬุวัน วัดทั้งสองนับเป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรมของชาว
ไทใหญ่ในตำบลเมืองนะ ซึ่งจะหมุนเวียนกันจัดประเพณีสำคัญของชาวไทใหญ่
อาทิ ประเพณีปอยส่างลอง

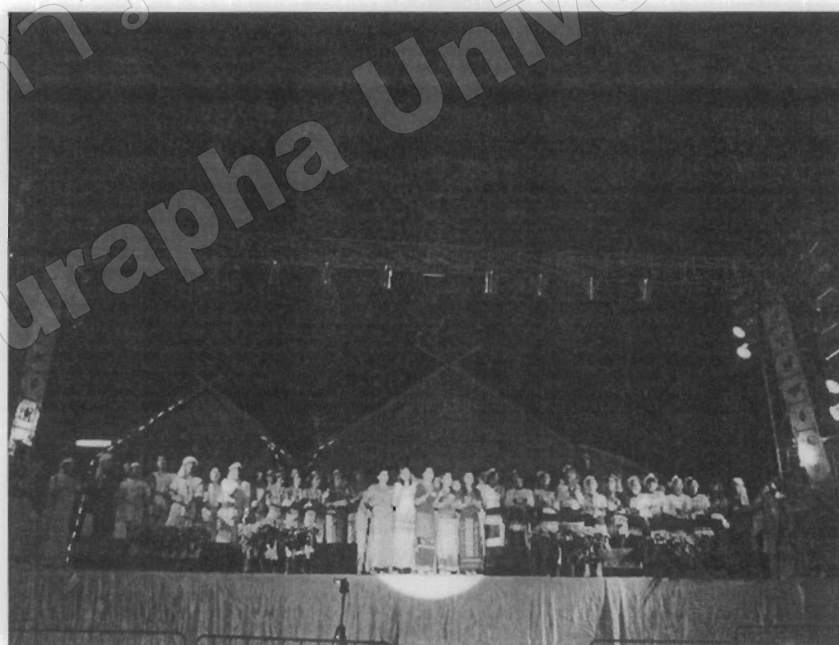
ภาพที่ 2-30 สถานที่ทำการ "มูลนิธิส่งเสริมการศึกษาศิลปวัฒนธรรม" โตใหญ่วัดป่าเป้า

ภาพที่ 2-31 มูลนิธิ วัดป่าเป้ากับบทบาทส่งเสริมวัฒนธรรมได้ด้วยการเชิญนักแสดงโตใหญ่จากอำเภอรอบนอกมาสอนลูกโตให้แก่เยาวชนในโรงเรียนบ้านบวกครกน้อยสาขาวัดป่าเป้า

ภาพที่ 2-32 สถานที่ทำการของ "สมาคมการศึกษาและวัฒนธรรมไทยใหญ่" ภายในวัดกุเต้า

ภาพที่ 2-33 สมาคมการศึกษาและวัฒนธรรมไทยใหญ่กับบทบาทส่งเสริมวัฒนธรรมด้วยการจัดงานปอยปีไหมไต ภายในบริเวณวัดกุเต้า

ภาพที่ 2-34 องค์กร "Shan Women's Action Network" หน่วยงานไทใหญ่ที่ช่วยเหลือ
ชาวไทใหญ่ในประเทศไทย รวมถึงช่วยเหลือทางการศึกษาให้แก่เยาวชนไทใหญ่
ด้วยเช่นกัน

ภาพที่ 2-35 ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ภายในชุมชนของตำบลเมืองนะ ซึ่งประกอบด้วย
ไทใหญ่เป็นส่วนมาก รองลงมาเป็นคนเมือง จีนฮ่อ และชาวเขาเผ่าต่าง ๆ เช่น
มูเซอ ลีซอ กะเหรี่ยง เป็นต้น

ภาพที่ 2-36 โรงเรียนสอนภาษาจีนในบ้านเมืองนะ

ภาพที่ 2-37 ปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมไทใหญ่ในสังคมเมืองซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยว ทำให้มีผู้คนกลุ่มใหม่ที่เป็นนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเข้ามามีส่วนร่วมในประเพณีไทใหญ่ และบ้างก็เข้ามาจัดวางสถานที่เพื่อถ่ายภาพชาวไทใหญ่ภายในงาน

ภาพที่ 2-38 ปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมไทใหญ่ในสังคมชายขอบ มีส่วนทำให้เกิดกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่อาศัยภายในชุมชนเดียวกันได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในประเพณีของชาวไทใหญ่ (ภาพจากวัดเวฬุวัน บ้านเมืองนะ)

ภาพที่ 2-39 คนเมืองในบ้านนาหวายที่แต่งตัวมาเพิ่มความสุขในงานประเพณีแสนหัวศิลป์ของชาวไทใหญ่ในหมู่บ้านเดียวกัน (ภาพจากบ้านนาหวาย)